

Den evige popularitetskonkurransen

*-En kvalitativ innholdsanalyse av NRKs barne- og ungdomsserier,
"Borgen skole", "Johnny og Johanna" og "Jenter"*

Katrine Vestbye Hagen

Masteroppgave i Medievitenskap ved det
samfunnsvitenskapelige fakultet

Universitetet i Bergen

2015

Forord

Det var under research til en oppgave jeg skrev om barn som forbrukere at jeg kom over nettserien ”Jenter”. Bilder og tekst fanget meg, som om jeg skulle sittede å lest en krimroman. Jeg ble rett og slett fengslet av denne serien. Jeg oppdaget plutselig at jeg hadde sittede å scrollet meg igjennom en hel sesong av denne barne- og ungdomsserien, beregnet for 10-14 åringer. 8 timer hadde jeg sittede og lest, tittet og fundert over hva som kom til å skje videre. Da jeg la meg den kvelden, klarte jeg ikke å slutte å tenke på hvor interessant denne nettserien var, og hvordan den formidlet historien til meg. Jeg begynte å tenke tilbake på barne- og ungdomsserier jeg selv hadde fulgt med på som barn. Jeg forsøkte å se likhetene, var de i det hele tatt sammenliknbare? Spørsmålene lå i hodet mitt noen måneder. Etterhvert begynte jeg å vise nettserien til noen venner. Dette satte i gang lange samtaler om serier de så da de var barn. Det overrasket meg hver gang jeg brakte dette temaet opp at de fleste nevnte samme serier, de husket spesifikke ting, som en karakters hårfrisyre eller en skummel hendelse. Samtlige jeg snakket med fikk et stort smil om munnen og snakket nesten like engasjerende som meg om barne- og ungdomsseriene de hadde sett på som barn. Seriene hadde satt spor, og det var da jeg tenkte over hvor mye disse seriene hadde betydd for min barndom og tydeligvis også for min generasjon. Fikk dagens barn og unge samme tilbudet? Denne ”Jenter-serien” jeg i voksne alder hadde blitt fengslet av, hadde den likheter med seriene fra 90-tallet? Hva hadde egentlig skjedd med barne- og ungdomsunderholdningen de siste 25-årene? Dette var noe jeg var interessert i å finne ut av.

Jeg ønsker å takke alle som har hjulpet meg gjennom denne tiden. Jeg vil takke min veileder ved Institutt for Medievitenskap Tone Kristine Kolbjørnsen. Takk for din tålmodighet og råd når hodet har hatt for mange tanker. Takk til jentene, Hege Mølnvik, Ulrikke Myklatun og Emilie Wettre for all hjelp og støtte. En spesiell takk skal også sendes til min beste venn Solveig Grendahl, din oppmuntring og støtte igjennom denne tiden har vært uunnværlig. Tilslutt vil jeg takke mamma og pappa, i bunn og grunn for absolutt alt!

Katrine Vestbye Hagen

Bergen, 7, september 2015

INNHold

1. INTRODUKSJON.....	5-7
Hva skal jeg gjøre.....	5-7
Innhenting av materiale.....	7
Oppbygning.....	7
2. BARNDOMSSYN.....	8-14
”Human beeing” og ”human becomings”.....	8-9
Barn og medier.....	9-12
Barn som borger.....	12
Barn som konsumenter.....	12-14
3. BARNE-OG UNGDOMSAVDELINGENS HISTORIE.....	15-27
Ulike barndomsforestillinger.....	15
Opprettelsen av barne-og ungdomsavdelingen.....	16
1960 - ”Barn som prosjekter” – den idylliske barndommen.....	16-17
”Falkeklubben”.....	17
1970 – ”Barns møte med virkeligheten” – den pedagogiske barndommen.....	18
”Flimra”.....	18
1980 ”Barnas egne interesser” – den barnesentrerte barndommen.....	19-20
Magasinprogrammet ”Halvsju”.....	20-21
Magasinprogrammet ”Midt i smørøyet”	21-22
1990 - ”Mer underholdning mindre kultur”	22
Magasinprogrammet ”U”	22-23
2000 – Digitalisering	23-24
Magasinprogrammet ”Reser”	24-26
2007 – Etableringen av NRK Super.....	26-27
Oppsummering.....	27
4. ANALYSE ”BORGEN SKOLE”.....	28-40
Seriens tre sesonger.....	29-30
Fortellingen.....	30-31
Episodenes oppbygning.....	31-32

”Episode 7” – sesong 2.....	32-33
Tematikk.....	34
Miljøvern.....	34-35
Skoleøkonomi.....	35
Stilistiske virkemidler – nærbilder.....	35-37
Stilistiske virkemidler – musikk.....	37-38
Stilistiske virkemidler - klipperytme.....	38-39
Framstilling av barn og lærere.....	39-40
5. ANALYSE ”JOHNNY OG JOHANNA”.....	41-55
Seriens tre sesonger.....	43-44
Fortellingen.....	44
Episodenes oppbygning.....	44-45
”Et tilbud fra Konrad” – sesong 1, episode 2.....	45-47
Tematikk.....	47
Skilsmisse og nye familierelasjoner.....	47-48
Stilistiske virkemidler – nærbilder.....	48-50
Stilistiske virkemidler – musikk.....	50-52
Stilistiske virkemidler - klipperytme.....	52-53
Framstilling av barn og lærere.....	53-55
6. ANALYSE ”JENTER”.....	56-75
De fire sesongene.....	57-61
Seriens oppbygning – avsnitt og episode.....	61
Karakter- og handlingsdrevet.....	61
Samtidsdrama.....	61-63
Tematikk.....	63
Nettmobbing.....	63-64
Løgn og utroskap.....	64
De ulike fortellingsmetodene.....	64-68
Publiseringstidspunkter.....	69
Stilistiske virkemidler – nærbilder.....	69-71
Stilistiske virkemidler – musikk.....	71-72

Stilistiske virkemidler - klipperytme.....	72-73
Framstilling av barn og lærere.....	73-75
7. OPPSUMMERING.....	76-87
”Borgen skole” stilistiske virkemidler og tema.....	76-77
”Johnny og Johanna” stilistiske virkemidler og tema.....	77-78
”Jenter” stilistiske virkemidler og tema.....	78-80
Barndomssynet i ”Borgen skole”	80-82
Barndomssynet i ”Johnny og Johanna”	82-83
Barndomssynet i ”Jenter”	83-85
Kort oppsummert.....	85-87
8. LITTERATURLISTEN.....	88-93

INTRODUKSJON

Når jeg tenker tilbake på min barndom på 90-tallet husker jeg spesielt godt gleden over at barne-tv på NRK varte litt lengre på lørdager. Vi barna var fengslet foran fjernsynsapparatet med lørdagsgodterier og det hele var en fast samlingsstund for familien. Det var magasinprogrammer som ”Midt i smørøyet” (1988) og ”Reser” (2000) som gjorde at lørdagen var ekstra spesiell. Det er dramaseriene, som var en del av disse programmene, jeg husker som mest populære, både norskproduserte og innkjøpte serier fra Norden. Dette var serier ”alle” så på, diskuterte og hadde meninger om i skolegården. Vi diskuterte serienes hendelsesforløp og spekulerte i hva som kom til å skje neste lørdag. Vi var helt innforstått med at vi måtte vente en hel uke før vi fikk vite noe mer. Det gikk verken an å Google fram løsningen eller å se en hel sesong på en helg, slik man gjerne har mulighet til å gjøre i dag.

Dagens barn og unge har en helt annen tilnærming til media og serier enn tidligere generasjoner har hatt. For det første har de fleste daglig tilgang på nettbrett og mobiler. For det andre er medietilbudet de blir gitt tilgjengelig på fjernsyn, nettbrett og mobil døgnet rundt. Og for det tredje er barne- og ungdomsseriene i dag ofte produsert som nettbaserte serier, noe som gir målgruppen en større frihet i forhold til når de kan se, og hvor mye. Seriene er tilgjengelig på flere plattformer og sosiale medier. Derfor er også dagens barn og unge mer delaktige i seriens univers enn hva de kunne være tidligere. Nå har barna mulighet til å kommentere i kommentarfelt på internett, snakke med andre som følger med og svare karakterene i seriene. Dagens mediehistorien går igjennom markante endringer. Hvordan fortellinger produseres, leveres og mottas har endret seg totalt. En barne- og ungdomsserie er i dag mye mer enn kun en 30 minutters episode en gang i uken. Det er ofte en kontinuerlig serie som fortelles hver dag.

Hva skal jeg gjøre

Masteroppgaven skal ta for seg utviklingen av serier produsert av NRKs barne- og ungdomsavdeling. Naturlignok ikke alle, men et utvalg på tre serier produsert på forskjellige historiske tidspunkt. Fokuset har ligget på å plukke ut omdiskuterte skoleserier som er gode eksempler på fortellinger skrevet og produsert i den gitte tidsperioden. «Borgen skole» er produsert på slutten av 80-tallet, handlingen er lagt til en typisk Oslo-skole og tar for seg alle hverdagsproblemene til elevene både på skolen og på fritiden. Her blir man godt kjent med elevene, som alle har sine utfordringer. ”Johnny og Johanna” produsert i tidsrommet 2004 til 2006 er en serie som tar opp temaer som tidligere ikke var vanlig i serier rettet mot barn og

unge. Tøffe temaer som skilsmisser, død, familieproblemer og vanskelighetene ved å måtte flytte og starte på nytt tar serien opp. ”Jenter” produseres den dag i dag, men hadde sin oppstart i 2013. Nettserien er produsert av NRK Super, og handlingen foregår på internett. Man kan følge serien på nett via en blogg. Her kan man se tekstmeldinger, videosnutter og bilder jentene sender til hverandre. Videoklippene som publiseres kan alltid kommenteres av publikum og karakterene stiller ofte spørsmål til sine seere. Nettserien er allikevel skrevet på samme måte som tidligere dramaserier, men den blir presentert på en ny måte. Grunnen til at jeg velger å se på nettopp denne serien er at den bringer noe helt nytt. Tall fra 2015 viser oss at serien har oppnådd 50 millioner klikk på nett og er det største nettkonseptet i Norge kun slått av værtjenesten YR (Nordiske mediedager, 2015).

Barne- og ungdomsavdelingen fikk egen barne- og ungdomskanal med tilhørende nettside i 2007, NRK Super. Dette gjorde at kanalen kunne produsere underholdning på ulike plattformer. Dette gjør at de kan servere en større mengde barne- og ungdomsunderholdning enn de gjorde tidligere. Det nye fenomenet nettserier, altså serier som kun sendes på nett, er blitt stadig viktigere i dagens tv-virkelighet. På grunn av denne markante utviklingen, vil det være interessant å se på likheter og forskjeller seriene har, spesielt med tanke på at eldre tv-serier ble sendt på fjernsyn og nyere serier sendes på nett. Ettersom oppgavens fokus vil ligge på NRKs barne- og ungdomsavdelings programhistorie, vil den ikke ta opp avdelingens historie som sådan, men kun ha et fokus på programmene som har blitt produsert.

I denne oppgaven er det ønskelig å benytte seg av en kvalitativ tilnærming. Oppgaven vil være en programfokuseret studie, hvor det vil bli gjort tekstanalyser av utvalgte serier. ”Borgen Skole”, ”Johnny og Johanna” og ”Jenter” er alle produsert av NRKs barne- og ungdomsavdeling i perioden 1990-2015. Det overordnede hovedspørsmålet vil være **”Hvordan har NRKs barne- og ungdomsserier utviklet seg de siste 25 årene?”** Denne problemstillingen vil oppgaven forsøke å besvare gjennom flere forskningsspørsmål.

I dag må man i mye større grad produsere mer på kortere tid. Hva gjør dette med innholdet, stilistisk og tematisk? Det vil her være naturlig å se på ulike stilistiske virkemidler, hvordan de er tatt i bruk og hvilken hensikt de har. Her ønsker jeg å se på bruken av nærbilder, musikk og klipperytme. Jeg vil også se på hvilke temaer som blir behandlet i seriene, tar de for seg mye av det samme? Det kan også være interessant å se på hvordan seriene forholder seg til endringene i barns levekår. Det har skjedd endringer i hvordan vi ser på barn og barndom. Til

sist ønsker jeg å se litt på hvordan barn og voksne fremstilles. Yrkesgruppen lærer har fulgt oss gjennom de fleste barne- og ungdomsseriene, har de forandret seg? Blir de presentert på samme måte i dag som på 90-tallet? Hva med barna? Blir publikum møtt med en lik framstilling av denne gruppen på 90-tallet som de blir i dag? Dette ønsker jeg å finne svar på i denne masteroppgaven.

Innhenting av materiale

NRK har et voksende arkiv på nett hvor mye av seriemateriale ligger tilgjengelig gratis. Innsamling av materiale skal gjøres på ulike måter. Et bevisst valg fra starten har vært kun å fokusere på NRKs serier fordi de er lett tilgjengelige og kanalen har i mange tiår vært en ledende institusjon for produksjon av barne- og ungdomsunderholdning i Norge. Ungdomsseriene "Borgen Skole" og "Jenter" ligger gratis tilgjengelig på NRKs nettsider. Mens serien "Johnny og Johanna" har jeg gått til innkjøp av i NRKs egen butikk på Marienlyst. Noen episoder ligger også tilgjengelig på nettstedet Youtube.

Oppbygning

Fordi forestillinger om barn og barndom endrer seg historisk, og fordi disse også preger tekstene beregnet på barn og unge, vil jeg i kapittel 2, gjøre rede for ulike forestillinger om barndom. Jeg vil også gjøre rede for skiftende syn på barn og medier. Kapittel 3 skal handle om NRKs barne- og ungdomsavdelings programhistorie. Kapittel 4, 5 og 6 er analyser av henholdsvis "Borgen skole", "Johnny og Johanna" og "Jenter". I det siste kapitlet vil jeg oppsummere hvilke funn som er blitt gjort i analysene, sammenlikne seriene og se på utviklingen med tanke på de forskningsspørsmålene som er stilt.

BARNDOMSSYN

Barndomssynet har forandret seg historisk og forskere har hatt ulike formeninger og definisjoner av barn og barndom. John Locke uttalte på 1600-tallet at man kunne se på barn som et tomt kar som skulle fylles med lærdom fra de voksnes side, og slik modnes til kultur og fornuft. Jean-Jacques Rousseaus hevdet hundre år senere at barnet var knyttet til naturen og framhevet dets uskyld og umiddelbarhet, og i oppdragelsen gjaldt det å beskytte barnet fra kulturen og samfunnets negative krefter. Pedagogen Ellen Key hevdet på slutten av 1800-tallet at barnet representerte en ny mennesketype, og at barnlige kvaliteter skulle dyrkes, og på den måten ville man kunne skape et bedre samfunn (Kolbjørnsen i Gentikow 2009:109-113). Etter 1980 og 1990-tallet fikk barndom økt oppmerksomhet i den offentlige debatten og i forskning generelt. Sosialpsykologen Per Olav Tiller var en av de som insisterte på å studere barndom som eksistensform, og ikke bare som en forberedende livsfase. Tiller var opptatt av viktigheten av å lytte til barn og bruke dem som informanter. Da han mente at det var barna som var eksperter på å være barn. På 1980 og 90-tallet vokste også det som ble kalt den nye barndomssosiologien frem, som tok barn mer på alvor som aktører i samfunnet. Her kan man skille mellom to typer forskere, de som fokuserte på barn på et makroplan, der barndom kunne ses på som en strukturell kategori, og de som så på barndom mer på et mikroplan, der barns meningsskaping som aktivt handlende subjekter var mer sentralt (Tingstad 2006:52-53).

“Human beings” og “human becomings”

Litt forenklet kan man si at den nye barndomsforskningen interesserer seg for barn som ”human beings” individer i samfunnet i stedet for ”human becomings” individer på vei inn i samfunnet (Olesen 2000:25). Å se på barn som ”human becomings” går ut på at man har en forestilling om barn som passive mottakere og barndommen som en forberedelsesfase til voksenlivet. Å se på barn som ”human beings” tar høyde for at barn er selvstendige aktører med egenverdi (Hake 1998:21). Med andre ord har man fokus på hva barnet er, og ikke så mye på hva det skal bli. Sosiologen Nick Lee presiserer at barnet fremdeles er sentrum for sitt eget liv, men han stiller spørsmål ved de voksnes rolle og posisjon. Han hevder at alle mennesker både voksne og barn egentlig hele livet er ”human becomings”. Utviklingen skjer fordi samfunnets stabile strukturer ikke lenger er så stabile (Lee 2001:355). Medieforsker og psykolog Gisela Eckert hevder at forestillinger om barn ikke er gjensidig utelukkende, de eksisterer parallelt. I dag sees barn ikke lenger bare på som ”human becomings”, men som fullverdige medlemmer av samfunnet, der de har mulighet til å delta i samfunnets utvikling. (Eckert 2001:150) De er i større grad enn tidligere flinkere til å tilpasse seg, muligens fordi

det er mer å tilpasse seg etter, de blir med dette betraktet som ”human beings”. De er fullverdige borgere som fungerer i samfunnet.

Barn og medier

I dag er synet på barn som robuste ganske utbredt, de tåler konfrontasjoner med livets realiteter og de tåler å vite sannheten om hva som skjer rundt seg og i verden. De har egne nyhetsprogram og aviser. Barn og unge anses som i stand til å foreta selvstendige valg mellom alternative tilbud og til å håndtere audiovisuelle inntrykk på en fornuftig måte (Kolbjørnsen i Gentikow 2009:113). Barnekonvensjonen ble vedtatt i 1989, hvor Norge fikk egne nedskrevne rettigheter for barn. Konvensjonen skriver i artikkel 13 om barns rett til ytring og opplysning

Barnet skal ha rett til ytringsfrihet; denne rett skal omfatte frihet til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer av ethvert slag uten hensyn til grenser, enten det skjer muntlig, skriftlig eller på trykk, i kunstnerisk form eller gjennom en hvilken som helst uttrykksmåte barnet måtte velge.

FN-Sambandet, 2014

Barnekonvensjonen hjalp barn og unge til å bli sett på som samfunnsborgere. De fikk nå på lik linje med enhver voksen rettigheter, nedfelt i den norske lov. De har begrensninger politisk ettersom de ikke har stemmerett før de er 18 år, men bortsett fra det er det stort sett små forskjeller på barn og voksne i dag når det gjelder medier, tilgang og informasjon. Barn har med dagens teknologi mer eller mindre tilgang til den samme informasjonen som voksne. Barn opplever også i dag en frigjort status som unge forbrukere som igjen er et resultat av kommersialisering av barndommen. Den tradisjonelle borgeren slik man kjenner den er i forandring, i likhet med mediene, og er i stor grad drevet fram av teknologisk utvikling.

Dagens barn og unge blir ofte kalt multimediegenerasjonen eller nettgenerasjonen, gjerne fordi de bruker mange medier samtidig og fordi de tar i bruk ny teknologi raskt. De lærer ofte ting raskere enn voksne og er derfor like kompetente mediebrukere som enhver voksen. Nettgenerasjonen er aktive mediebarne. De er født inn i en digital hverdag hvor man må være på ”nett” for å følge med. Det aktive mediebarnet er delaktig på ulike pratekanaler. Disse kanalene representerte en ny sosial arena der barn og unge gikk sammen på nye måter.

Aktiviteten foregår samtidig som andre aktiviteter, og gir muligheter for å våge å si ting mange av dem av frykt for sanksjoner fra medelever ikke våger å si på skolen. Det finnes altså positive og negative sider ved disse pratekanalene ofte omtalt som chatterom. En av dramaseriene som senere skal analyseres i oppgaven har egne chatterom hvor man kan diskutere serien og snakke med karakterene. Chattingen kan hjelpe barn med å tørre å være seg selv uten å bli dømt, de kan være anonyme og skjule seg uten å være redde for å bli hengt ut. Men nettopp fordi det er skjulte forum kan det også være negativt at man faktisk ikke vet hvem man snakker med, og det er en viss risiko for at barna kommer i kontakt med folk de ikke skal komme i kontakt med og som har hensikter barn ikke klarer å se.

Barn og medier har vært diskutert i mange år, og vært kilden til bekymring og skepsis blant foreldre og forskere. Neil Postman har vært kritisk til den voksende mediebarndommen gjennom hele 90-tallet. Han mente at barndommen forsvinner grunnet de nye medietradisjonene. Medieprofessor Joshua Meyrowitz er ikke like bastant som Postman var, men han mener at grensen mellom barn og voksne mer eller mindre har blitt visket bort (Tingstad 2006:75-76). Det kom etter hvert reaksjoner på slike synspunkt. Mange oppfattet dette som en blanding av engstelse for alt barn "ble utsatt for" og en redsel for å miste kontroll over barna (Tingstad 2006:75-76). Seymour Papert var en av de som mente at det i denne redselen kunne ligge en mangel på anerkjennelse av barnas kompetanse. Han argumenterte godt for datamaskinens unike muligheter for læring (Tingstad 2006:75-76)

Dagens offentlige debatt om barn og medier dreier seg på den ene siden om mulighetene medier gir for læring, atspredelse og underholdning, og på den andre siden bekymringen for hva mediene gjør med barna. Men det er først de siste årene at mediene er tillagt særlige positive effekter. Før 1980-årene var tanken at mediene og da spesielt fjernsynet skulle gjøre barn mer aggressive, voldelige, late og passive. Dette var en kollektivt anerkjent bekymring som også festet seg i forskningsmiljøene. Synet på effektene av barns mediebruk var også sterkt polarisert. Studier rundt 1990-tallet utfordret den tradisjonelle oppfatningen av barn som maktesløse ofre for fjernsynets budskap. Den nyere forskningen bekreftet at barn var langt mer deltakende og kompetente. Sentrale bidragsyttere for synet på det aktive mediebarndommen var Papert og Don Tapscott (Tingstad 2006:75-76). Tapscott var enig i Paperts kritikk mot Postman, og mente at man ikke anerkjente barns kompetanse og mediers potensiale som effektive læringskanaler. Buckingham har her et mer balansert syn. Samtidig som offerrollen risikerer å undergrave barns forståelse av TV-mediet, advarer han mot å

overvurdere barns mediekompetanse (Tingstad 2006:75-76).

Medieforsker Maire Messenger Davis hevder at barne-tv danner et psykologisk og metaforisk univers av tid og rom der alt er tilpasset barn og deres verden. Trygge rammer og forventninger til programinnholdet danner trygge og samlende rammer sosialt for barna som konsumerer programmene. NRK Barne-TV står derfor i en kontrast til utviklingen mot å publisere mer og mer innhold på internett som i større grad er ukontrollert og fullt av potensielle farer og fristelser som ikke er tilpasset de yngste og som i større grad krever overvåkning og veiledning fra foreldre (Messenger Davis 2010:170). Utviklingen er ikke nødvendigvis negativ, Tapscott ser på utviklingen mot en digital plattform som positiv. Internett fremmer intelligensen, og dermed blir barna smarte, selvstendige, analytiske, tolerante, sosiale og får en større global bevissthet (Tapscott 2009:6). Dette kan naturlignok diskuteres ettersom dette viser et forenklet bilde. Dersom man sammenlikner tv-generasjonen og nett-generasjonen kan det argumenteres for at nettgenerasjonen i større grad er deltakende og på denne måten blir mer aktive, tenkende og handlende. Og som en konsekvens av det også da mer omdiskutert i det offentlige rom.

David Buckingham hevder at synet på barn og barndom ikke er et statisk fenomen og sier at barndommen er historisk, kulturelt og sosialt betinget (Buckingham 2000:6). Dagens syn på barn og medier preges ifølge Buckingham av to ytterpunkter. På den ene siden har man det sårbare, uskyldrene og påvirkelige barnet, og på den andre siden det aktive, mediekloke og fortolkende barnet. Begge disse er sosiale konstruksjoner av barndom, definert av voksne, som forenkler den kompleksiteten og det mangfoldet som er karakteristisk for forholdet mellom barn og medietekster. Offentligheter diskuterer mest barnet som det sårbare mens barnet som aktivt ofte er et syn hos mediene selv (Buckingham 2000:103). Selv om Buckingham anerkjenner tanken om moderne barn som aktive mediebrukere, advarer han mot at begrepet ”det aktive mediebarnet” skal ende opp som et tomt slagord. Tanken om barn som aktive deltakere og meningsprodusenter i møte med mediene er implisitt å antyde at de overhodet ikke lar seg påvirke. Hyllesten av det mediekloke barnet risikerer å overvurdere unge mediebrukere. Selv om den oppvoksende generasjonen er mediekompetente kan det være områder de trenger mer kunnskap (Buckingham 2000:111).

Studier innenfor effektforskningsparadigme har vært dominerende når det gjelder feltet barn og medier. Forskingen har vært motivert av synet på barnet som sårbart og uskyldig

(Kolbjørnsen i Gentikow 2009:110). Forskningen har også hentet mye kritikk, blant annet at effektforskningens eksperimentelle forsøk sjelden kan overføres til hverdagslivet. Hilde Himmelweits *Television and the Child. An Empirical Study of the Effect of Television on the Young* forsket på hvorvidt fjernsyn virket inn på barns verdier og tanker om framtiden. Forskningen tok også for seg om mediet faktisk kunne bidra til å øke barns generelle kunnskaper og forbedre deres prestasjoner på skolen. Ett av hennes funn var at fjernsynet raskt ble et viktig innslag i fritiden til barna, men at det ikke hadde de store konsekvensene for atferd og holdninger. Sonia Livingstone var inspirert av Himmelweit og satte søkelys på hvilken betydning gamle og nye medier hadde i barn og unges liv. Forskningen var omfattende og resultatet viste at det ikke fantes grunnlag for å anta verken entydige positive eller entydige negative virkninger av mediene i barnas liv. De betydninger medier har i hverdagslivet avhenger ikke kun av de ulike mediens teknologiske egenskaper, men også av sosiale, økonomiske og kulturelle prosesser (Kolbjørnsen i Gentikow 2009:111-112).

Barn som borger

De nye barndomsstudiene har altså ført til at man er blitt mer oppmerksom på arenaer der barn kan delta, og at man er blitt mer bevisst på barn som bidragsyttere i samfunnet (Hake 2006:201). Nyorientering i forståelsen av barn har i samarbeid med FNs barnekonvensjon ført til et oppgjør med en gammel forståelseshorisont, slik at barn i mye større grad enn før anerkjennes som fullverdige deltakere (Hake 2006:202). Barn får stadig større plass i ”borgerbildet”, de blir sett på som aktive aktører og som deltakere og samfunnsborgere. Dette kan man se ved at NRK i 2010 begynte å produsere nyheter for barn i programmet ”Supernytt”. Nyhetene tok for seg de samme nyhetene som de voksne fikk presentert men de ble forklart på en annerledes måte for barna (Noer, 2009). I 2012 begynte Aftenposten å publisere en egen avis for barn ”Aftenposten junior”, avisen skulle ta for seg nyheter fra hele verden tilpasset barn. Her skulle barn selv få være med på redaksjonsmøter og komme med ideer til hva som burde dekkes. Dette er også et bevis på at man anerkjenner barn og unges evner til å forstå ganske mye av kompliserte saker (Thomassen, 2012).

Barn som konsumenter

Dagens unge har høyere utgiftsposter knyttet til det å være sosial enn hva de hadde tidligere, i tillegg til at fritiden i større grad er knyttet opp til økonomiske aspekter. Barn i dag utvikler derfor en bredere kompetanse som forbruker som igjen blir gunstig for det kommersielle markedet (Tingstad 2006:87). Barneforsker Anne Trine Kjørholt mener at barn har en

marginal posisjon i samfunnsmessige sammenhenger og peker på at barn ofte er usynlige i offentlige statistikker og blir mer eller mindre representert av sine foreldre. Barn er viktige aktører i dagligdagse aktiviteter, som på skolen, som forbruker, som deltakere i betalt arbeid og ved å jobbe i husholdet (Kjørholt 2013:31). Barn og unge i dagens samfunn er mer bemidlet enn tidligere. Skilsmisser, mindre familier og et økt inntektsnivå bidrar til at barn har mer makt enn noen gang over husholdets pengebruk. I tillegg blir barn i dag sett på som mer økonomisk rasjonelle enn tidligere. Barna har ikke direkte tilgang til husøkonomien, men forskning viser at de har en stor innflytelse på familiens pengebruk (Buckingham 2000:147). Tall fra USA viser at barn påvirker innkjøp for 130 billioner dollar hvert eneste år (Buckingham 2000:147). Forskning viser også at barna aldri før har hatt større tilgang til medier. Tall fra Medietilsynet viser at over halvparten av de spurte 12 til 14 åringene har sine egne nettbrett, og at 1 av 3 mellom 5 og 8 år har tilgang på nettbrett (Medietilsynet 2014:19). Gjennomsnittsalderen for å få smarttelefon er 8 år, og prosentandelen på unge mellom 9 og 16 år som har smarttelefoner er 83 prosent, sammenliknet med 2012s 67 prosent (Medietilsynet 2014:20). Tilgangen og tiden barn har og bruker på tv og andre medier har økt. Dette skyldes blant annet at tilbudet på programmer rettet mot barn og unge har økt. Ansvaret disse måtte ha ovenfor barns rolle som konsumenter er omdiskutert og har vært objekt for bekymring (Buckingham 2000:147). Hovedbekymringen er rettet mot internett. Man så at barn og unge ble mer aktive gjennom mediene og dette ga markedsførerne nye måter å nå målgruppen på. Internett ga mulighet for en toveiskommunikasjon, som igjen ga mulighet for tilbakemeldinger og tilrettelegging for målgruppen. utfordringene rundt internett som markedsføringsarena gikk ut på at internett ikke lot seg regulere slik fjernsyn gjorde og fremdeles gjør (Tingstad 2006:101). Reguleringen rundt internett er en stor debatt, som ikke skal diskuteres her. Her er poenget å se at barn og unge har fått en stadig større plass i samfunnet, både som borger og som konsument. Målgruppen får stadig mer makt og innflytelse og derfor er det også spennende å se på barn og unges medietilbud.

I kjølevannet av det nye barndomssynet og fokuset på barn som konsumenter har det også dukket opp nye betegnelser på gruppen, blant annet "tweens", som ofte blir nevnt i artikler og doktoravhandlinger nå for tiden. Definisjonen av hvilken aldersgruppe som faller inn under kategorien tweens varierer, men i hovedsak benyttes begrepet om aldersgruppen 8-12 år. Ordet er en forkortelse av preteens, eller inbetweens, og sikter til årene mellom barn og ungdom (Mjøs 2011:38). Mange mener at enda en inndeling av barndommen kun er ment for å skulle markere større forskjeller mellom stadig tettere aldersgrupper, og dermed skape nye

målgrupper i kommersielle sammenhenger (Mjøs 2011:38). Det er ikke unaturlig å tenke at ettersom det har dukket opp flere forbrukergrupper så har også markedet fått et mye klarere svar på hvordan de skal nå ut til sitt publikum. Det er ingen tvil om at betegnelsen dukket opp som en konsekvens av at man begynte å se på barn og unge som konsumenter i samfunnet

NRKS BARNE- OG UNGDOMSAVDELINGS PROGRAMHISTORIE

For 40 år siden mente lederen for Barne- og ungdomsavdelingen i NRK, Lauritz Johnson at barn skulle beskyttes mot livets realiteter

”Barn har krav på leketid, en tid hvor fantasien, fabuleringen og følelsene må få preferanse. Jeg vil kjempe for barnets rett til å være barn og spares for livets harde realiteter”

(Lauritz Johnson, 1969)

Barna ble skjermet og spart for det meste av hva som skjedde utenfor de rosafargede vinduene i lekestuen til Vibeke Sæther. I dag er situasjonen ganske annerledes og man kan på mange måter si at barn og unge blir konfrontert med livets realiteter gjennom programmer produsert av NRK. De ser krig og terror på nært hold gjennom egne nyhetssendinger hvor de ofte selv stiller spørsmålene. Veien mot en slik programproduksjon har vært lang og synet på barn og barndom har vært ganske forskjellig i løpet av disse årene.

Ulike barndomsforestillinger

Barneforsker Gisela Eckert identifiserer tre ulike forestillinger om barndom i sin doktoravhandling ”*Wasting time or having fun? Cultural Meanings of Children and Childhood*” fra 2001. I denne avhandlingen intervjuet hun barn og voksne om deres TV-vaner, og på bakgrunn av dette studerte hun forestillinger om barn og barndom. I den pedagogiske barndommen som var dominerende på 70-tallet, er tanken at barn skal lære og være effektive. De skal oppdra og opplyses med den ”pedagogiske pekefinger”. Den idylliske barndommen som vi finner dominerende på 60-tallet, skal være trygg og harmonisk, med lek ute, hvor man skal utfolde fantasien og være kreativ. Til sist den barnesentrerte barndommen som vi finner dominerende på 80 og 90-tallet, her skal alt være glede og moro (Eckert 2001:226). Det er viktig å presisere at Eckert selv hevder at forestillingene om barn og barndom er sammensatte og kan være fylt av motsetninger. De er ikke rendyrket og statiske, de lever side om side, og det er viktig å huske på at forestillingene er i stadig utvikling (Hake 2006:183). Vi kommer grundigere inn på de ulike barndomsforestillingene når vi nå skal se på NRKs barne- og ungdomsavdeling programhistorie.

Opprettelsen av Barne- og ungdomsavdelingen

Da fjernsynet ble skilt ut fra radioen på 50-tallet, ble barne- og ungdomsavdelingen, heretter omtalt som BUA opprettet. Avdelingen fikk mellom 10 og 15 % av de ressursene som ble fordelt mellom programavdelingene i NRK (Halse og Eyre-Brook 1977:34). BUA skulle være NRKs egne avdeling hvor det kun ble produsert radio og tv programmer for barn og unge. Barne-TV på fjernsynet startet ikke sine sendinger før i 1960, den gang kun en kveld i uken (Rasmussen, 2014). Barne- og ungdomsprogrammene dekket et bredt tematisk spekter, og hadde et klart fokus på mottakerne. BUA satset på programmer for tre aldersdefinerte målgrupper: førskolealder, barn mellom 7 og 12 år og barn/ungdom mellom 12 og 16 år. Mange av programmene spesielt for de store barna var ofte innkjøpte filmer som "Lassie" og "Den sorte tulipan" (Halse & Østbye 2003:148).

1960 - "Barn som prosjekter" – Den idylliske barndommen

På 1960-tallet var det et generelt fokus på å oppdra og kultivere barna i programmene som ble produsert. Dukker og voksne ble brukt som formidlere av idyll og harmoni (Hake 2006:26). Den idylliske barndommen tegner et bilde av en harmonisk og idyllisk verden fri for krig, sult og elendighet. Barna hadde et vindu ut mot verden som var farget i rosa og som virket som en stor flott lekestue. Programmene som ble produsert skulle være harmoniske og idylliske, trygge og stabile for barna. Ønsket var å utsette barns inntreden i de voksnes verden. "La barn være barn så lenge som mulig, adskilt fra voksenverden" var tankegangen (Hake 2006:187). Det var et fokus på de tradisjonelle verdiene og barna skulle leke med dukker, Brio-leker og puslespill (Eckert, 2001) NRKs program *Lekstue* er et klassisk eksempel på et program hvor dette barndomssynet gjør seg synlig. Her ble barna presentert for to voksne programledere som lekte i en liten stue. Hver episode hadde et tema, det kunne være alt fra "runde ting" til "leker". Her hadde man et syn på barna som sårbare og små, de måtte beskyttes fra alt det ukjente. Det pedagogiske lå i bunnen og barna skulle inspireres til å leke og lære. Hvis programlederne For. eksempel skulle vise oss en bamse, så hadde den bamsen refleks og programlederne fikk flettet inn at det var viktig å bruke refleks.

Den pedagogiske barndommen, også kjent som "the educational childhood", har vært en tendens siden 60-tallet. NRK produserte "Pernille og Mr. Nelson" som lærte barn og unge rett og galt og skjermet de for verdens harde realiteter. Barn skulle lære av det de fikk servert og tiden skulle brukes effektivt. (Hake 2006:183). Barn og unges medietekster bestod av voksne som fortalte dem hva som var farlig og hva de skulle passe seg for. Det var et sterkt fokus på

dette med å opplyse, oppdra og gi barna en opplevelse (NRK – Falkeklubben). Barndommen ble en investeringsfase og barnet et investeringsobjekt, ved å satse på barna tenkte man også på fremtiden (Hake 2006:182). Barna var de voksnes ”prosjekt”, de skulle mer eller mindre bli belært av voksne autoriteter (Hake 2006:184). Det var også mer eller mindre vanlig med skjulte agendaer i programmene. Barna skulle lære og få innblikk, men ikke nødvendigvis alltid på en belærende måte. En viss form for underholdning måtte finne sted.

”Falkeklubben”

Programmet ”Falkeklubben” sies å være periodens mest ”pedagogisk korrekte”. Dette var også det eneste tilbudet for barn i skolealder på fjernsynet (Andersen) Her fikk barn og unge et innblikk i sunne aktiviteter andre barn rundt om i Norge drev med. I programmet kom også innslag fra Hjertebo, hvor man fikk se hvordan hverdagen var for ”åndssvake barn”. Dette for å lære barna å være tolerant ovenfor barn som var annerledes (Hake 2006:184). Ved langsomt tempo og overtydelighet ble barna opplyst om temaer ikke mange av de hadde kjennskap til. Innholdet ble bestemt av de voksne, og var nøye planlagt. Dette var tematikk de voksne mente barna burde vite noe om, det var ikke direkte ønsker fra barna. Sosialiseringen ble på denne måten en enveisprosess. Barnet ble sett på som en passiv mottaker, som satt og mottok mediebudskapene uten å ha noe de skulle sagt på medieinnholdet (Hake 2006:184). De voksne med sine erfaringer og modenhet bestemte hva som skulle vises og hvordan. Dette synet på barn og barndom er ganske identisk med Gisela Eckerts definisjon av den pedagogiske barndommen, som ble beskrevet i teorikapittelet. En kan også hevde at man ser et syn på barn som ”human becomings”.

Barndomsidyllen har eksistert siden 60-tallet og har preget de ulike produksjonene helt fram til 1990-tallet, noe man vil kunne se i denne oppgavens første analyse av ”Borgen skole”. Mot slutten av 60-årene ble den beskyttende barndommen diskutert, både i Kringkastingrådet og i artikler i Programbladet. Datidens kringkastingssjef Hans Jacob Ustvedt uttalte at det var viktig å følge med på hvilke forestillinger programmene skapte hos barna og hvilke holdninger som ble innarbeidet i en alder hvor så viktige sosiale prosesser fant sted.

” (...) Jeg tror at tendenser i retning av overbeskyttelse av barn kan være skadelig. Samspillet mellom kringkastingen og familien kan bringe opp spørsmål som familiene har latt ligge av frykt for åpne konflikter” (Hans Jacob Ustvedt, 1969)

1970 – ”Barns møte med virkeligheten” - Den pedagogiske barndommen

Etter 60-tallet ser man nye tendenser i synet på barndommen, den mye omtalte ”pedagogiske pekefingeren” som gikk ut på å lære barn og unge om rett og galt, blir mindre dominerende på starten av 70-tallet. På 70-tallet kunne man se en tendens til at barneprogrammene vendt seg vekk fra idyll og harmoni. Det vokser fram en type program som var en kombinasjon av underholdning og læring, ofte kalt ”edu-tainment”. ”Edu-tainment” sjangeren blandet læringen med underholdning. Buckingham beskriver ofte edu-tainment som et ”bevisst forsøk på å henvende seg til barn mer uformelt og å bevege seg bort fra en opplysende tilnærming” (Buckingham 1999:114, min oversettelse). Det skjedde en dreining fra det tidligere ”kardemommefjernsynet” til et syn hvor man så barndommen mer i kontekst og livets realiteter ble presentert. Barna ble ikke lengre sett på som sårbare, men som robuste nok til å tåle realitetene (Hake 2006:153). Tanker om fjernsynets skadelige virkninger var ikke lengre så sterke som tidligere, og pedagoger var mer positive til at fjernsyn kunne være en positiv avkobling for barna. De største endringene skjedde for de større barna. Hverdagsrealistiske skildringer med en større samfunnstilknytning kom i fokus og det ble mer problemfokusering enn tidligere. Barns tilværelse skulle problematiseres, og de skulle konfronteres med livets realiteter i en mye større grad enn tidligere (Hake 2006:189). Dette kan man for eksempel se i magasinprogrammet ”Flimra” som ble produsert av avdelingen i 1970.

”Flimra”

Magasinet var beregnet for de eldste barn, programmet tok opp aktuelle debatter og musikk. De viste også til tider tøffe dokumentarer. Programmet skulle representere et alternativ til den kommersielle ungdomskulturen (Halse og Østbye 2003:148-149). Avdelingen fikk til tider mye kritikk for dokumentarer de sendte i forbindelse med magasinprogrammet og dette skapte debatt om NRKs programvirksomhet. Spesielt dokumentaren om den unge jenta Shatila fra en flyktningeleir i Palestina fikk hard kritikk og mye omtale i media. I programmet ble det hevdet at israelerne bombet flyktningeleirene med bomber som lignet leketøy. Etter dette krevde politikerne skrevne retningslinjer for hele NRKs programvirksomhet (NRK og politikken, 2008). Men programmet brakte med seg mye god informasjon og viste barn og unge en verden de aldri før hadde sett. Etter noen år mottok programsjef Kalle Fûrst en UNESCO-pris for en av Flimra-dokumentarene. Prisen gikk ifølge juryen til programmet fordi dokumentaren var mest egnet til å skape forståelse for det som uroet ungdommen mest (VG, 1972).

1980 "Barnas egne interesser" – Den barnesentrerte barndommen

I barneåret 1979 lanserte fjernsynet sin lørdagsbarnetime for mellombarna, programmet "Halvsju" ble etterfulgt av "Blikkbåx" og "Midt i smørøyet". "Halvsju" ble produsert i Oslo, Bergen og Tromsø. Disse lørdagsprogrammene inneholdt en dramadel på slutten med serier som "Brødrene Dahl og spektralsteinen", "Serum Serum" og "Pelle Parafins Bøljeband". "Midt i smørøyet" sendte serier som "Borgen Skole" (Hake 2006:72). Barne- og ungdomsprogrammene fikk en mer barnesentrert vinkling på begynnelsen av 80-tallet. Programmene var mer opptatt av hva barn og ungdom interesserte seg for. Barndommen skulle også preges av glede og moro (Hake 2006:185). Programmene måtte ikke bli for alvorlige. Det pedagogiske satt fremdeles i veggene men pedagogikken dreide seg mer om å formidle erfaringer og gi ny innsikt. Ut fra dette kunne seerne selv reflektere og finne løsninger, på denne måten fikk barn og ungdom mer tillitt hos de voksne (Hake 2006:185). Det er viktig å få fram at den pedagogiske grunnpakka fremdeles finner sted i dagens barne- og ungdomsserier, men *hvordan* budskapene blir presentert og hvordan synet på hva som er viktig at barn lærer seg og på hvilken måte dette formidles, har endret seg (Hake 2006:185).

80-årene var preget av en enorm vekst i antall tv-kanaler og radiostasjoner.

Kringkastingsmonopolet ble oppløst og som en konsekvens av dette dukket det opp en rekke nye fjernsyns- og radiokanaler. Den nye mediesituasjonen da monopolet ble oppløst, innebar et sjangerskifte hvor balansen mellom opplysning og underholdning ble forrykket. Edu-tainment ble formet, som kort går ut på at man blandet underholdning og læring (Hake 2006:95) Ved hjelp av "edu-tainment" sjangeren kunne temaer med seriøse budskap formidles på en måte som appellerte sterkt til seerne (Hake 2006:104). Før 1985 hadde sendeskjemaet vært brutt opp og hver dag hadde sin karakteristikk slik det var i pionertiden. Sendeskjemaet skulle nå se likt ut slik at man sendte samme serie flere ukedager etter hverandre, uken etter ble en annen serie sendt. Som regel var det samme serie tirsdag, onsdag, torsdag og fredag (Hake 2006:71). I denne perioden ble Ada Haug Barne- og ungdomsavdelingens nye leder. Hun tok over jobben etter Rolf Riktor og satt i stillingen helt fram til 1990.

På 80 og 90-tallet blir barna mer synlig, og man finner et økende fokus på barn som aktører eller som "human beings"- noen som er noe, ikke noen som skal bli til noe. Barn og unge fikk generelt økt oppmerksomhet og NRK spilte en viktig rolle som kulturbærer (Syvertsen 1997:50). Temaene som ble tatt opp var i større grad barneorienterte og omfattet ofte temaer som barn selv var interessert i. Fokuset var flyttet fra idyllen og til mer tabubelagte temaer.

Det ble satt et større fokus på ”edu-tainment”. Det vil være naturlig å tenke at det økende fokuset kom som en konsekvens av at konkurransen som kom fra de nye kommersielle kanalene. Tilbudene som NRK kom med var preget av nye ”søylar”, ”Sesam stasjon” er et eksempel på et slikt søyleprogram. Det ble også et større fokus på dramatikk, både for barn og mellombarn (Hake 2006:111).

Magasinprogrammet ”Halvsju”

”Halvsju” så dagens lys samme året som FNs internasjonale barneår i 1979. Tanken bak dette programkonseptet bar preg av intensjonene i Barneåret. Synet på barns status og rettigheter ble forandret rundt denne tiden og drøye ti år etter vedtok FN ”konvensjonen om barnets rettigheter” og i 1991 fikk Norge som det første landet i verden et eget barneombud. Dette så man godt i programmet ”Halvsju” (Hake 2006:88). Barns verden skulle synliggjøres fra barns perspektiv. Programmet skulle bygges opp på samme måte som lørdagsbarnetimen på radio, som et temamagasin etterfulgt av en dramaserie. ”Halvsju” ble lansert som et underholdningsprogram for hele familien, men med et hovedfokus på barn mellom 10-14 år, aldersgruppen som i dag kalles tweens. Programmet ble sendt i en hel time hver lørdag, fra halv syv til halv åtte. (Hake 2006:88). Karin Julsrud forteller i et intervju med NRK-skole hvordan filosofien rundt halvsju var

(...) Det å kunne greie å le litt og ha det gøy med noe som faktisk var alvorlig var en litt tung filosofi bak hele halvsju-konseptet, at det gikk an å blande de to ingrediensene og komme ut med noe som ble lagt merke til og som ble snakket om (...).

NRK- skole -uttalelse Karin Julsrud

En del av dramaseriene i ”Halvsju” er senere blitt gjenutsendt som frittstående serier. Det var nettopp i dette programmet at egenproduserte dramaserier for mellombarna fikk sitt gjennomslag (Hake 2006:88). De første programlederne var Trond Viggo Torgersen og Karin Julsrud. Begge var frilansere og ikke ansatt i NRK. Noe som kan ha gjort det lettere for dem å tenke nytt og annerledes. Programmet bar preg av alvorlige temaer, og barnas stemmer kom klarere til uttrykk enn tidligere (Hake 2006:88). Den temabaserte magasindelen var satt sammen av studiosamtaler, intervju med barn, reportasjer fra barns hverdag, dramatiserte innslag og sketsjer. Dramaserien fulgte rett etter magasindelen. Temaene tok som regel for seg spørsmål som var sentrale for barn på vei inn i tenårene. Det ble sendt en trailer med informasjon om programmet før serien startet, dette var for å opplyse om programmet og for å

få ungdom til å skrive og fortelle hva de ønsket seg av program. Slik ville programskaperne sikre seg at temaene reflekterte barns egen hverdag. Temaene i ”Halvsju” omfattet et variert spekter, og tok for seg alt fra konkrete temaer i barndommen til temaer som det ”å være venner” og det ”å dumme seg ut”. Programmet hadde tema som umiddelbart gir inntrykk av å være hentet mer fra de voksnes verden enn fra barnas (Hake 2006:89). ”Halvsju” tok opp temaer som mobbing, skilsmisse og forelskelse. Vanskelige temaer som tidligere ikke hadde vært diskutert i dette forumet. Det var ungdommen selv som ville snakke. BUA fikk positive tilbakemeldinger fra foreldre, som mente at programmet fungerte som døråpner til å ta opp litt vanskelige temaer med barna. Tenåringer syntes det å snakke alvor var teit. Barn ønsker ikke å bli underholdt men å bli informert og få materiale til egne refleksjoner (Hake 2006:95). Intensjonen med programmet var å vise mange typer barn, barn som mestret det meste og barn som ikke utmerket seg på noen spesielle måter. Alle skulle synliggjøres og være aktive aktører. NRK ønsket å vise frem barn med alle deres kvaliteter – ikke noen spesielle superunger (Hake 2006:89).

”Halvsju” så på barna som ”human beings”, hvor barn deltok og ga sitt perspektiv på verden. Møtet mellom barn og voksne var med respekt og likeverd (Hake 2006:95). ”Halvsju” var første program der forestillingen om barn som subjekter faktisk var tilstede. Endringene i synet på barn og barndom finnes i dette lørdagsmagasinet, intensjonen om barnet i fokus ble tydelig realisert (Hake 2006:108). Mellombarnas program viste en entydig og moderne forestilling av barn. Barn var kompetente og hadde ”et handlende jeg” og deres verdier knyttes til deres liv her og nå (Hake 2006:108).

Magasinprogrammet ”Midt i smørøyet”

Magasinprogrammet ”Midt i smørøyet” overtok for ”Halvsju” i 1988, konseptet var ganske likt, temaene ble formidlet ved studiosamtaler mellom programlederne, intervjuer med barn, reportasjer, dramatiserte innslag og sketsjer. Magasindelen var etterfulgt av en dramadel. (Hake 2006:103). Barndommen på 80-tallet var i endring, spesielt med tanke på at nye familiemønstre dukket opp og nye typer relasjoner begynte å oppstå. Dette kunne man se igjen i hva som konstitueres som sentrale spørsmål og temaer i seriene (Hake 2006:103). Man kunne se en sterk endring i virkelighetsoppfatning av barn og barndom. Her kom barns sosiale handleevne, barns erfaringer og forståelser, deres interaksjoner med hverandre og med voksne, samt barns dagligdagse liv og strategier fram (Hake 2006:109). Program som

”Halvsju” markerte forandringer i hvordan man henvendte seg til barn. Nå ser man en mer uformell stil og måte å kommunisere på (Hake 2006:109).

1990 – mer underholdning mindre kultur – Den barnesentrerte barndommen

På 90-tallet var det en drakamp mellom programskaperne og ledelsen i NRK. Noen så på barna som sårbare, andre så på dem som robuste (Hake 2006:189). Man kan tenke seg at fjernsyn for barn på denne tiden, enten det var bevisst eller ubevisst, hvilte på en forestilling om at fjernsyn skulle være et fristed der barn skulle skjermes og få lov til å hvile ut i en harmonisk atmosfære, og nettopp derfor ble det produsert mest harmoniske programmer (Hake 2006:190). Både foreldre og programsjefer ønsket å bevare den barndomsidyllen som var skapt, men dette møtte kritikk som igjen bidro til en endret forestilling om barn og barndom (Hake 2006:190).

Sosiologen Turid Midjo beskriver den nye barndommen som man ser på 1990-tallet som en dreining mot et ”fortolkende aktørperspektiv” og en større oppmerksomhet mot den konteksten som barn lever i (Hake 2006:200). NRKs tidligere programsjef Kalle Først kom med årsaker til at aktørperspektivet ble mer dominerende i fjernsynets barneprogram. For det førte dukket dette opp som en motpol mot den kommersielle barnemediekulturen der voksne agerte barn. Det var et redskap for å forsterke programmets tiltrekningskraft. Og aktørperspektivet var en konsekvens av det nye barndomsparadigme, barn skulle bli sett (Hake 2006:202).

I 1991 mistet avdelingen sin status som egen avdeling og ble en del av Allmennavdelingen i NRK Fjernsynet, avdelingen som tidligere hadde navnet Opplysningsavdelingen. Det tok ikke mer enn fire år før BUA igjen ble en egen avdeling og Kalle Først overtok som programsjef (Hake 2006:73).

Magasinprogrammet ”U”

I 1991 startet magasinprogrammet ”U” opp. Det var Karin Julsrud tidligere kjent som programleder for ”Halvsju” som var programmets første sjef. ”U” tok for seg humor, ironi og alvor, og det var i dette programmet at mange av våre i dag kjente mediemennesker gjorde sin første debut. Harald Eia, Simone Larsen og Alex Rosén er bare noen av medarbeiderne som gjorde reportasjer og arbeidet med magasinprogrammet. ”Åtte og ½” var en av seriene som magasinprogrammet sendte. Serien blir betegnet som den første reality-serien i Norge

(wikipedia – Åtte ½). Serien viste oss åtte ungdommer som flyttet inn i et kollektiv, her fikk de i oppdrag av NRK å snakke om ulike temaer. Morten Tyldum som var seriens prosjektleder forteller hva tanken bak serien var:

“Tanken bak "8 1/2" var å lage en serie som ungdom kunne kjenne seg igjen i. Vi ville ha et tverrsnitt av ungdomsgruppene i Norge og sette de opp mot hverandre. En "grønnsåpe-opera" der vi tok opp alt fra spiseforstyrrelser til kvinner i militæret”

(Tyldum i intervju med Nazneen, 1995)

Serien vakte stor oppsikt når den ble sendt. Det var spesielt en hendelse som det ble mye skriverier om. Under innspillingen mistet en av deltakerne, Trine Berget kjæresten sin i en ulykke (Henriksen 2011b). I senere tid har NRK og programmet blitt kritisert for måten de håndterte situasjonen på. I Brennpunkt-dokumentaren ”Trash-kjendisene” sendt på NRK i 2004 snakket Berget ut:

“Jeg følte ikke at jeg ble presset, men jeg følte de insisterte på at det kunne bli bra. I ettertid mener jeg at den delen som bare var min - jeg var bare 20 år da jeg mistet kjæresten min - den hadde ingenting i mediene å gjøre. Jeg synes de misbrukte meg litt”

(Winterkjær, 2004)

2000 – Digitalisering – Den digitale barndommen

Fjernsyn var fremdeles det enkeltmediet som barn og voksne brukte mest tid på. Men dataspill og internett ble en stadig større konkurrent på slutten av 90-tallet og 2000-tallet. NRK svarte ved å endre på sin programprofil for å møte utfordringene ikke bare fra de nye mediene men også fra de mange nye fjernsynskanalene (Hake 2006:111). Men NRK holdt en programprofil som var helt annerledes enn konkurrentene og satset mer på programserier for barn og mellombarn (Hake 2006:111). I 1995 startet også NRK med ettermiddagssendinger for mellombarna. Lørdagsmagasinet ”Midt i smørøyet” fortsatte helt til 2000, med dramaserier som ”Asylet” ”Deadline” og ”Borgen skole”. Magasinet ble avløst av ”Reser” som startet opp i 2000 og gikk i tre år, her fikk man servert dramaserier som ”Fjortis” ”Johnny og Johanna” og ”Ansur” (Hake 2006:116).

Det var lenge en tradisjon at timen mellom barne-tv og dagsrevyen skulle være forbeholdt mellombarna. Inntil 1999 hadde mellombarna en hel times sendetid med program spesielt for dem. Men så ble mellombarnas sendetid på lørdager redusert til en halvtime. Dagsrevyen

hadde i mange år startet sju mandag til fredag. Men da dagsrevyen ble flyttet til halv åtte også på lørdager og søndager måtte mellombarnas sendetid vike. Det var ikke lengre plass til mer enn en halvtimes program for de større barna. Høsten 2003 ble derfor mellombarnas sendetid på lørdager fylt med rene drama eller dokumentarprogram (Hake 2006:117). Innholdet og temaene var stort sett de samme, men nå presenterte man dem i en dramatisk form. Fokuset var fremdeles på eksistensielle tema der målgruppen kunne identifisere seg med aktører og innhold. Elementer som spenning, kjærlighet og humor var sentrale (Hake 2006:117). NRK lanserte barnesiden "Rotor" på internett, hvor mellombarna hadde sin egen "møteplass på nett". Her kunne de finne stoff om sine program, lage egne profiler og komme i kontakt med andre. NRK befant seg i denne perioden under sin største konkurransesituasjon. Barne- og ungdomsavdelingen svarte på dette ved å produsere "Barnas Supershow" som lørdagsunderholdning og for de større barna dukket magasinprogrammet "Reser" og dramaserien "Johnny og Johanna" opp (Hake 2006:117).

Dagens barneprogram er ofte barnesentrerte. De har fokus på lek, glede og avslapning. I tillegg preges programmene av en forestilling om den pedagogiske barndommen (Hake 2006:195). "Barnas supershow" produsert i 2004, er et eksempel på et program som har et barnesentrert syn på barn og barndommen. Her er det fokus på humor, lek og moro. Tidligere programsekretær i NRK Ragne Tangen sa at man med "Barnas Supershow" forsøkte å fremkalle sterke opplevelser og engasjere seerne, det var for første gang lov å lage noe bare fordi det var gøy (Hake 2006:197). Underholdning ble og er blitt mer akseptert som hovedelement i program. Barneprogram i dag må være underholdende, men ikke gå på bekostning av meningen, og på denne måten lever den pedagogiske og den barnesentrerte barndommen side om side i dagens programpolitikk (Hake 2006:199).

Magasinprogrammet "Reser"

Magasinprogrammet "Reser" avløste "Midt i smørøyet" som lørdagsmagasin for mellombarna høsten 2000. Serien ble lansert som et barne- og familieprogram for 10-14 åringer med 12-åringer som programmets kjerneseer. "Reser" hadde de samme temaene som "Midt i smørøyet" eneste markante forskjellen var at "midt i smørøyet" hadde programledere på samme alder som de yngste seerne. Mens "Reser" hadde Stian Barsnes Simonsen og Stine Buer, begge i 20-årene (Hake 2006:139). "Reser" reiste rundt i Distrikts-Norge og hadde fokus på nettopp dette, noe også "Halvsju" hadde tidligere på 80-tallet. Programmet ble en suksess og årsaken kan hevdes å være at programmet gjorde noe veldig viktig riktig. Som

sosiologen Marit Haldar uttalte var mellombarna opptatte av å ”parkere barndommen”. Denne gruppen ønsket å se på seg selv som selvstendige, nesten voksne med egenverdi (Hake 2006:143-144) Og det var nettopp dette ”Reser” gjorde ved å la to unge voksne i 20-årene være programmets ansikt utad. Programmet ble ikke for barnslig for seere, ikke engang de eldste på 14 år. ”Reser” holdt på fram til 2003 og var det siste lørdagsmagasinet for barn og unge på NRK. Når kanalen i 2003 bestemte seg for å legge ned magasinprogrammet og ikke erstatte det med noe nytt vakte det store protester fra tidligere programledere i NRK. Karin Julsrud og Turid Øversveen uttalte følgende til Dagbladet

“Det er døds viktig å holde fast ved slike konsepter. Andre programmer har snakket til denne aldersgruppa. Programmer som «Halvsju» og «Reser» snakket med dem. De kan, mener og tenker så mye, og trenger et forum der det kommer fram. Disse programmene har gitt gruppa en arena. Nå mister de den”

(Grindaker, 2003, Dagbladet)

Julsrud og Øversveen var bekymret for barna og de unge. De mente at gruppen var enda mer utsatt i 2003 enn de var når “Halvsju” ble produsert. De mente de var sårbare og utsatt i forhold til skolevalg og videre veivalg. De hevdet presset nå kom tidligere og når barna var enda yngre. Nettopp derfor mente kritikerne at NRK var en kanal som burde ha annet enn dramaserier å by på (Grindaker, 2003). Datidens leder for barne- og ungdomsavdelingen Kalle Fûrst tok kritikken med knusende ro. Han mente bestemt at NRK ville gi barna et like godt tilbud gjennom dramaserier med og for barn. De ville også servere dokumentarer og to timer fast med programmet ”Etter skoletid”-som ville ha en magasinflate. Ved å sende ”Etter skoletid” mente Fûrst at de ikke mistet flaten hvor de synliggjorde barna. Fûrst mente også at ved nå å fokusere på dramaserier kunne man ta opp vanskeligere ting på en måte det var vanskelig å gjøre i virkeligheten grunnet personvern hensyn (Grindaker, 2003). Programmet gikk fire ganger i uken og hadde fokus på leksehjelp for barn mellom 9-12 år, hvor de tok for seg ulike fag de forskjellige ukedagene. Programmet hadde også en satsning på internett, puggandplay.no hvor barn og unge blant annet fikk hjelp med lekser (Rotor.no 2001). Ukemagasinet holdt det gående til 2004 og ble erstattet av programmet ”Guru” som holdt på til 2005 (Glans, 2004). I årene som fulgte produserte avdelingen forskjellige dramaserier som ble sendt på lørdager, blant annet ”Johnny og Johanna” som skal analyseres senere. I 2006 ble dramaserien ”Gutta boys” sendt, riktignok produsert av Monster Film AS, men for NRK, barne- og ungdomsavdelingen. Serie ble som første norske serie Emmy-nominert i kategorien

children and young people (Valle, 2006). Serien vant riktignok ikke prisen, men dette var en stor bragd for avdelingen.

2007 – Etableringen av NRK Super

NRK legger om sitt fjernsynstilbud og lanserer trekanal-fjernsynet i 2007. NRK1 forblir den store og brede kanalen, mens NRK2 blir en fordypningskanal og den nye NRK3 blir barn- og ungdomskanal (Fordal, 2015) Mye av NRK3s sendetid blir viet NRK Super. I desember 2007 hadde kanalen fått økt sin lisens for å dekke de antatte 50-60 millionene kanalen ville koste. Barnekanalen Disney hadde lansert flere kanaler i Norge og NRK måtte følge opp med et større tilbud for å ikke miste sine trofaste små seere. Og i kjølevannet av dette ikke lengre oppfylle sine allmennkringkasterforpliktelser ovenfor målgruppen 2-12 år. Så ved å lansere NRK Super kunne NRK være med på konkurransen utenfra (wikipedia – NRK Super). Kanalen sender i dag 13 timer hver dag, og lager programmer for barn mellom 2 til 12 år. I løpet av sine korte leveår har kanalen mangedoblet sin oppslutning og kanalen var i 2011 jevnstore med Disney Channel (Henriksen, 2011). To år senere kunne tall vise at NRK Super nådde 41% av alle TV-tittende barn, mens Disney Channel kun nådde 14 % i samme tid (Hansen, 2013). Kanalen er i stadig vekst og kan i dag regnes som en stabil og trygg kanal for barn og unge med tilbud til de fleste. NRKs nett-tv har blitt mer og mer populær. Nå har man mulighet til både å se kanalene direkte eller programmene i opptak. Man trenger ikke lengre å sitte festet til fjernsynsapparatet på lørdagene klokken halv 7. Stadig mer innhold blir lagt ut på barnas egen nettside NRK Super og gruppen får med dette et større programtilbud. Programtilbudet skal stå i sammenheng med visjonen til kanalen:

”NRK Super ønsker å bidra til at barn som bor i Norge får en trygg og god mediebarndom. Vi skal være et univers som speiler et kulturelt mangfold og som styrker barnas identitet og selvfølelse. Vår viktigste oppgave er å formidle gode historier og innhold som er forankret i norsk språk og kultur” (NRK Super)

NRK befinner seg, som alle andre fjernsynskanaler i en sterk konkurransesituasjon og selv om kanalen har statens økonomiske støtte i ryggen er det ikke gitt at de alltid vil være de store og dominerende på markedet. Mediemarkedet utvider seg hele tiden og konkurransen blir ikke mindre med press fra utland og digitale plattformer. Det er svært få norske kanaler som produserer barne- og ungdomsunderholdning her i Norge, derfor befinner NRK seg i en særskilt posisjon som allmennkringkaster og produserer definitivt mest innhold for barn og

unge. Som en statlig institusjon blir også NRK sett på som en naturlig del av det offentlige oppdragersystemet (Tingstad 2006:67-68). Dette setter kanalen i en sterk posisjon. Lenge var NRK det eneste alternativet barn og unge hadde til underholdning både på radio og fjernsyn. NRK Super er landets største barnekanal, tall fra 2014 viser at 3,4 prosent av befolkningen så NRK Super i løpet av et døgn (medienorge). Barne-tv-serien ”Karsten og Petra” er den mest sette programserien på nett noensinne, og seriens målgruppe er barn mellom to og tolv år. Et annet interessant poeng er at det faktisk var flere som fulgte denne serien på nett enn på fjernsyn, og en av seriens episoder ble sett av over en halv million seere på nett (Fordal, 2014). Kanalen kan allikevel, grunnet sin posisjon som allmennkringkaster, ikke gå uforstyrret i dørene. Noe man så på 70-tallet med serier som ”Åtte ½” og som man fremdeles ser i dag. Som i 2010 da kanalen produserte realityserien ”Trekant”. Programmet tok for seg den seksuelle verden og kritikken gikk ut på at programmet manglet følelsesaspekt og dypere refleksjon rundt seksualitet. Programmet endte opp med å bli diskutert gjentatte ganger i kringkastingsrådet (Mon, 2011).

Oppsummering

NRKs barne- og ungdomsavdelings programhistorie har sett store endringer gjennom sin tid. Avdelingen startet opp med å produsere idylliske barneprogram med fokus på å la barn få være barn. På 70-tallet lå fokuset på å formidle hvordan verden var, på godt og vondt. Men dette ble gjort pedagogisk korrekt. I barneåret 1979 kom det store endringene i programmene. Den barnesentrerte barndommen gjorde sitt inntog. Fokuset skulle nå rettes mot barna. Man skulle gi dem mer tillit, de skulle få være programledere og de skulle få stille spørsmål. Dette synet fortsatte utpå 90-tallet, men da også med et økt fokus på underholdning. På 2000-tallet kom digitaliseringen for fullt, og snudde opp ned på alt. Programserier fikk internettsider og internett i seg selv truet fjernsynet. I 2007 startet produksjonen av nettserier på internett. Fjernsynskanalen NRK Super ble etablert og ble linket til internettsiden nrksuper hvor nettseriene lever sine liv. I neste kapittel skal det gjøres kvalitative innholdsanalysene av tre utvalgte serier, produsert av NRK barne- og ungdomsavdelingen. Seriene er produsert i ulike tiår, og vil forhåpentligvis fortelle oss noe om programutviklingen.

ANALYSE AV "BORGEN SKOLE"

"Borgen skole" er en norsk dramaserie for barn og ungdom bestående av tre sesonger med tilsammen 24 episoder. Serien er produsert av NRKs barne- og ungdomsavdeling i perioden 1989 til 1990. Programmet ble regissert av avdelingens daværende programsjef Kalle Fûrst og manuset var skrevet av den tidligere læreren og forfatteren Bernt Kristian Børresen (wikipedia - Borgen skole). Programmet ble sendt etter magasinprogrammet "Midt i smørøyet" på lørdager. Serien handler om to skoleklasser på den fiktive skolen Borgen skole i Oslo. I serien møter man elever, lærere og andre som jobber på skolen, som vaktmesteren og rektoren. Deres utfordringer på skolen og på fritiden blir seerne også kjent med. Serien tar også for seg vennsksapsrelasjoner, sjalusi og forelskelse. Det ble produsert mange barne- og ungdomsprogram og serier i denne perioden, men de hadde kort levetid og det ble sjelden produsert mer enn en sesong av serier. Dette indikerer at "Borgen skole" var en populær serie blant datidens barn og unge, ettersom avdelingen valgte å produsere hele tre sesonger.

"Borgen skole" var sagt å være en typisk "oppdra og opplyse-serie" og det var heller ikke unaturlig at barne- og ungdomsserier tok for seg temaer som var mye diskutert ellers i samfunnet. I perioden hvor serien ble produsert skjedde det mye i Norge. I politikken og offentligheten ble nye skolereformer diskutert helt fram til 90-tallet. Økonomien var et hett tema som sakte begynte å bygge seg opp igjen etter 80-tallets store børskrakk. Man var blitt mer forsiktig, mange hadde tapt penger og det var viktig for både stat og kommune å holde budsjettene nede. I Norge ble det populært for barn i skolealder å være opptatt av miljø. Mange barn var med i Blekkulf-klubben, en egen miljøklubb for barn med utspring i Naturvernforbundet. I "Borgen skole" ble økonomi presentert for de eldre skolebarna og miljøvern stod på læreplanen for de yngre elevene ved skolen.

"Borgen skole" ble betegnet som en dramaserie for barn og ungdom og sies å være en av de lengre dramaseriene hvor barn selv hadde hovedrollene. Kalle Fûrst som var seriens regissør sier i et intervju at skuespillerne selv kom med innspill til handlingen og tok større del i produksjonen (Hauge, 2008). Fordelen med dette var at barna kunne gi de voksne svar på om karakterene virket troverdige eller ikke (Hake 2006:107). Handlingen foregår på midten av 80-tallet. Tidsperioden blir bekreftet ved kostymer, rekvisitter og samfunnsproblemene som diskuteres, og serien var ment å skulle representere sin egen samtid. Det er brukt en rekke virkemidler for å understreke perioden, spesielt kan man legge merke til moten, de høye buksene, de neonfargede boblejakkene, skinnsekkene og de høye hestehalene. Mange av de

eldre guttene har langt hår og høye jeans, gjerne av merket Levi's, som var typisk for 80-tallet. De yngre barna har fedrenes gensere som rekker de til knærne og de eldre ungdommene pynter seg med poloskjorter og hvite høyhalsede gensere. Konfliktene som blir tatt opp i serier, virker realistiske og er ikke spesielt overdrevet. Problemene og dilemmaene karakterene støter på er typiske problemer barn og unge kunne havne borti på denne tiden, som butikknasking og skulking. Dette er temaer som hyppig blir presentert i dramaserien.

Seriens tre sesonger

Seriens første sesong het "Borgen skole – klasse 6B" og ble sendt i 1989. Serien tok for seg konflikter i klassen og man ble spesielt godt kjent med de tre guttene, Petter, Pål og Tor Gunnar og jentene Betty, Wenche og Torunn. De er alle hverandres rake motsetninger og kjemper ofte imot hverandre. Vi møter elever på skråplanet, Tor Gunnar som skulker skolen og stjeler fra butikker og skolelyset Betty som er Tor Gunnars store kjærlighet. Mye av sesongens handling tar for seg et oppussingsprosjekt i forbindelse med et planlagt karneval på "Borgen skole". Rektor har latt elevene få være med på prosjektet i håp om at dette skal gjøre elevene ansvarsbevisste. Den kvinnelige vaktmesteren Rigmor derimot ønsker at elevene skal få være med på prosjektet fordi de skal lære å jobbe med praktiske ting. Vi blir kjent med både barn og voksne som sliter med å finne sin plass i livet, som elever og som lærere.

Andre sesong ble sendt i oktober 1989 og het "Borgen skole – klasse 7B og 4A". Her møter vi samme klasse som har blitt ett år eldre, i tillegg blir klasse 4A presentert. Denne sesongen får en større dreining mot voksenlivet, hvor karakterene blant annet eksperimenterer med alkohol. Petter har også i denne sesongen en sentral rolle. Han krasjer på motorsykel og havner på sykehuset, dermed blir seeren presentert for mer alvorlige temaer. Karakteren Annette får en negativ utvikling, og hun blir den typiske ungdomsopprør-jenta som eksperimenterer med dop. Hun prøver seg stadig på eldre gutter og det hele eskalerer ved at russejentene river i stykker kjolen hennes på en fest. Klassen drar også på klassetur med seilskuten "Svanen", hvor klassen opplever både kjærlighet og uvennskap.

Seriens siste sesong "Borgen skole – Klasse 8B og 5A" tok for seg samfunnsrelaterte temaer som budsjettkuttene i Oslo-skolene. Kuttene ble utarbeidet med rektor Simonsen i spissen og får store konsekvenser for skolen. Lærer Fjellberg mister jobben og klasser blir slått sammen. Petter som er redaktør for skoleavisen er i besittelse av bilder av de planlagte budsjettkuttene

og ønsker å offentliggjøre de hemmelige budsjettplanene. Rektor oppdager planen og avsetter Petter som redaktør. Petters klasseforstander Vera oppdager planene til rektor om skolens økonomiske framtid og skjeller han ut. Det hele ender med at Petter får tilbake jobben som redaktør og får være med rektor under budsjettforhandlingene. Annette blir presentert for dop og skaffer seg enda flere uvenner på skolen. Men ungdomsopprøret våkner tilslutt og forstår at oppførselen ikke lønner seg i lengden, at det rett og slett ikke går ut over andre enn henne selv. De yngre elevene er opptatt av ozonlaget og danner miljødetektivgruppe.

Fortellingen

”Borgen skole” vil kunne plasseres innenfor kategorien blandingsformat. Blandingsformat er en betegnelse på et format som tar for seg trekk fra både serie og føljetong formatet. Karakterene i denne serien er mer eller mindre de samme i alle sesongene. De har realistiske utviklingstrekk i likhet med barn og unge generelt, og ettersom man følger mange av de samme karakterene følges også deres indre og ytre utvikling. Det er ingen klar hovedperson, vi blir heller kjent med skoleklasser og klassenes sterke karakterer. Når det gjelder fortellerstrukturen så blir historien fortalt kronologisk og karakterene veksler på å være i sentrum av fortellingen. I de ulike sesongene møter man noen av de samme faste karakterene men blir samtidig presentert for nye skoleklasser og karakterer. De har ofte tilknytning til de tidligere karakterene slik som at Pål fra første sesong er storebroren til Anders i sesong 2 og 3.

Episodene starter om morgenen og strekker seg gjennom en skoledag. Ved noen tilfeller får vi også innblikk i hva elevene gjør rett etter skolen, gjerne på skoleveien. Vi besøker også leiligheten til Påls bestemor ved noen anledninger på lørdagskveldene. Ellers preges episodene av at vi befinner oss på skolen og her utspiller det meste av handling seg. Vi blir ikke presentert for tilbakeblikk, med unntak av episodenes start, her får vi se klipp av hva som har skjedd tidligere og en av elevene fungerer som fortellerstemme. Stemmen gir oss en forklaring på hvem folk er og hva som skjer. Etter tilbakeblikkene får vi se vignetten som består av en kjenningsmelodi og en tegnetavle med bilder av karakterene rundt. På tavlen dukker navnet på seriens manusforfatter og regissør opp. Når dette blir visket ut av en svamp dukker episodens tittel opp. Episodenes navn er kun nummerte og heter derfor ”Episode 1” ”Episode 2” osv. Serien kan på mange måter oppfattes som en lang film, hvor vi får presentert et nytt avsnitt i hver episode».

Cliffhangers brukes en sjelden gang i episodene og er et fortellergrep i film. I korte trekk er en

cliffhanger en avslutningsscene hvor hovedkarakteren befinner seg i en farlig eller spennende situasjon hvor det finnes få eller ingen utveier. Dette er et spenningsmoment som brukes for å lokke publikum videre til neste episode (Larsen 2008:40). I ”Borgen skole” brukes dette noen få ganger, og ved noen anledninger begynner en episode med scenen som forrige episode avsluttet med. Serien inneholder konflikter som er episodiske, hvor episoden rundes av og alle konflikter løses før episodens slutt, og konflikter som er vedvarende og strekker seg over flere episoder. Vi skal se av analysen at ”Borgen skole” inneholder flere vedvarende konflikter enn episodiske.

Episodenes oppbygning

Episodene er delt inn i ulike avsnitt hvor en episode inneholder mellom 2-3 avsnitt. I denne serien brukes avsnittene til å fortelle oss når på døgnet handlingen utspiller seg. Ofte kommer påskriften ”morgenen etter” ”neste dag” osv. Her er et eksempel på en episodes inndeling i avsnitt, eksempelet er hentet fra sesong 2, episode 3:

Avsnitt 1 består av 6 scener. Den første scenen er den samme scenen som forrige episode avsluttet med. Klasseforstander Gjermund har funnet eleven Anders i parken og forteller ham at han ikke behøver å være redd for de store guttene lengre, fordi konflikten der er løst. Vi ser videre i scene 2 at vaktmester Rigmor og Gjermund treffes i byen og at lærer Ottesen som er forelsket i Rigmor blir sjalu på de to kollegaene. I scene 3 er vi i butikken til familien til Salim hvor Salim og Anders sitter på bakrommet og leser tegneserier. De snakker om hvor redde de var for at de store guttene skulle ta dem og Salims storebror forteller at Petter ikke er farlig i det hele tatt. I scene 4 har Gjermund vært på hjemmebesøk hos Petter og snakket med foreldrene hans om hva Petter har gjort galt på skolen. Foreldrene er sinte og det oppstår en krangel. Petter går seg en tur sammen med kjæresten Betty i scene 5. De snakker om alt som har skjedd den dagen. Det kommer en svamp viskende over skjermen. I neste avsnitt er Petter og Betty ferdig med turen sin.

Avsnitt 2 ” neste morgen”, består av 10 scener. Vi befinner oss rundt kjøkkenbordet til brødrene Pål og Anders. Bestemoren har god disiplin og sender guttene på skolen. Deretter får vi en kort scene hvor formingslærer Ottesen jobber med en modell på skolen. Elevene er på vei til skolen og Betty har bursdag. I skolegården er Annette opprørt fordi hun ikke har blitt invitert i bursdagen til Betty. Petter dukker opp og inviterer med Annette, samtidig ber han henne ta på seg smilet. Vi får presentert en lang scene hvor Gjermund må hankses med

urolige elever i klassen. På kvelden skal Betty arrangere bursdagsselskap og Pål blir sendt ut for å kjøpe pølser. På veien møter han ”Borgen mafiaen” – pøbelguttene i klassen, som sier at de kan fikse festmat og bærer Pål avgårde.

Episoden avsluttes ved at den samme svarte tavlen kommer opp med påskriften ”fortsetter i neste episode”. I denne episoden får vi presentert totalt 16 scener. Antall scener som utspiller seg på skolen er 6, og hjemme hos elevene 4, 6 scener utspiller seg i byen. Antall scener som utspiller seg på skole og hjemme er altså ganske like. Det er likevel mer typisk at mesteparten av handlingen i hver episode utspiller seg på skole. Vi skal se litt nærmere på hvordan en episode er bygd opp dramaturgisk og hvordan episodene inneholder episodiske og vedvarende konflikter, som sier oss noe om hvor mange historier vi møter.

”Episode 7” – sesong 2

Det er tidlig morgen, det ringer snart inn, og skolegården er full av barn. Annette står og snakker med Caroline. Hun spør Annette hva som egentlig skjedde på 17.mai, men Annette ønsker ikke å snakke om det. Klasse 7B er klar for å dra på klassetur med seilskuta ”Svanen”. Vera og rektor Simonsen skal være med. Vera presiserer at det er formingslærer Terje Ottesen som skal vikariere mens rektoren er på tur, noe som ser ut til å bekymre rektoren. Klassen står og snakker om Petter, de er usikre på om han får være med på turen etter motorsykkelulykken han tidligere var involvert i. Petter kommer til slutt og alle klassekameratene klapper i hendene og gir han klemmer. På Seilskuta Svanen virker klassen avslappet og lykkelig, elevene utforsker skuta og flørter med hverandre. Tilbake i skolegården forteller vaktmester Rigmor til kollegaen Gjermund at hun og Terje skal gifte seg i rådhuset i slutten av uken. Gjermund blir litt lei seg, ettersom han også har følelser for Rigmor, men tar beskjeden greit. På seilskuta flørter Annette med den eldre skipperen. Hun briljerer med sine kunnskaper om seilskuta, men skipperen virker uinteressert. Petter kommer og forteller skipperen at han må passe seg for Annette, noe som gjør Annette sint og de starter å krangle. De andre jentene i klassen sier at Petter ikke skal bry seg om Annette, for ingen bryr seg om hva hun sier likevel. Annette tenker tilbake på hva som skjedde på 17.mai. Vi ser at noen russejenter river i stykker kjolen hennes. Annettes dagdrøm stopper fort når hun ser at Frank står og ser på henne. Hun blir forbannet og starter en krangel med han også. Tilbake på skolen går en småstresst mor rundt i korridorene. Det er moren til Frank, hun møter på lærer Brita, som hun forsiktig spør om hun kan få en prat med. De går inn i et klasserom og moren til Frank forteller om sine bekymringer for sønnen. Brita forsøker å roe henne ned, noe hun også klarer. Vi får et glimt

av at Frank står på seilskuta og speider utover før vi igjen befinner oss i klasserommet hvor moren hans og lærer Brita sitter. Moren er bekymret over hva Frank finner på om kveldene når han ikke er hjemme. De blir enige om å snakke med Frank sammen med klasseforstander Vera når de er tilbake fra klasseseturen. På skolen vikarierer Ottesen som rektor.

Klasseforstander Gjermund kommer inn på kontoret til Ottesen og ønsker å ta opp et problem. Gjermund ønsker å fortsette i sin jobb på skolen, men er redd for at uenighetene han har med rektor Simonsen gjør at han ikke får forlenget sitt vikariat. Samtalen ender med at Ottesen lover å gjøre sitt beste for at Gjermund skal få fortsette i jobben. På seilskuta er rektor Simonsen stresset over at han befinner seg på en seilskute når det er så mye jobb å gjøre på skolen. Vera ber han om å slappe av og nyte denne lille utflukten. Simonsen ser seg til slutt enig og tar av seg sløyfen rundt halsen. På skolen ser Brita tagging på skoleveggen noe som fører til at hun tenker tilbake på et tidligere minne. Ut ifra minnet ser vi at Brita og Frank har snakket om problemene til Frank og det er tydelig at Brita fremdeles tenker på det når hun ser taggingen på skoleveggen. Tilbake på seilskuta har guttegjengingen som kaller seg ”Borgen mafiaen” en mystisk plan med en byste av Henrik Ibsen. Guttene får en dykker til å plassere bysten på havbunnen, mens Vera er opptatt med å ta fram brus og pølser til elevene. Annette går for å snakke med Frank. En prat som starter hyggelig, men ender med krangel når Frank forteller at han vet hva som skjedde på 17.mai. Annette blir fryktelig sint og kaster kassen med brus på sjøen før vi får beskjed om at fortsettelse følger i neste episode.

I episoden som har blitt skissert blir vi presentert for avsluttende og vedvarende konflikter. Konflikten og uvennskapet mellom Terje Ottesen og Gjermund Fjellberg avsluttes når Ottesen sier at han skal forsøke å hjelpe Fjellberg med å beholde jobben, og Fjellberg viser Ottesen respekt. Moren til Frank drar på skolen for å snakke med lærer Brita om sin sønn. De to får snakket ut og lagt en plan. Vi finner betydelig flere vedvarende konflikter. Annette er fremdeles sint og sur på alle sammen noe siste scene understreker kraftig. Franks stadig mer utagerende oppførsel er også en vedvarende konflikt som vi heller ikke får løst i denne episoden. Annette nekter fremdeles å snakke om hva hun ble utsatt for på 17.mai. Vi blir altså presentert for flere historier i episoden. Vi får presentert historien om når klasse 7B drar på skoletur. Historien om formingslærer Terje Ottesen som må vikariere som rektor noe han er meget ukomfortabel med. Vi får presentert historien om en mor som tar kontakt med en lærer for å snakke om sin sønns merkelige oppførsel. Dette er tre historier som i utgangspunktet ikke har så mye med hverandre å gjøre, men de er koblet sammen ved at alle har en tilknytning til ”Borgen skole”.

Tematikk

”Borgen skole” tar opp ”voksne” temaer. Ikke alvorlige temaer som død og sykdom, men temaer som voksne mente barn og unge burde vite noe om, som politikk og miljø. Ved at NRK valgte å presentere disse temaene viste de også at de hadde et syn på barn og ungdom som samfunnsborgere. Som ”human beings” og ikke ”becomings”, noe som vil diskuteres senere i oppgaven. Regissør Fûrst uttalte følgende om serien:

”Borgen skole speiler et syn på at barn står ansvarlige for mye av det de gjør og de handlinger de setter i gang”

- Kalle Fûrst (Hake 2006:207)

Det var viktig å vise barn at de selv stod ansvarlig for de handlinger de satte i gang. Det finnes utallige eksempler på handlinger som karakterene i serien har utført og som vi har sett at de har måttet stå ansvarlige for. Ansvarlighet er med andre ord også et viktig tema i ”Borgen skole”. Elevene måtte stå ansvarlig for det de hadde gjort. Om det så var å naske i butikker, lime medlever fast i stoler, løpe i gangene eller sloss i skolegården. I første sesong jukser Petter under valget av elevrådsrepresentant og han smugfilmer medeleven Tor Gunnar og viser filmen til klassen. Disse handlingene får konsekvenser for Petter da han må stå fram foran hele klassen og beklage det han har gjort. I tredje sesong må Mikkel stå fram og fortelle rektor at han har tatt bilder av rektorens private papirer på kontoret. Eva og Berit må fortelle sine foreldre om naskingen på kjøpesenteret og Simen og hans kamerater må erstatte pyntegjenstandene de har ødelagt hjemme hos Pål bestemor. Senere får vi se at alle handlinger har konsekvenser og at man alene må stå for det man gjør.

Flere eksempler viser at serien skulle oppdra og opplyse. For eksempel mattetimen til Fjellberg, hvor manusforfatterne får flettet inn at det var viktig å kunne hoderegning og at kalkulatorer var rene ”styggdommen”. Vi skal tilbake til tematikken og se nærmere på de to største temaene som serien tok for seg. Dette var antakeligvis ikke nødvendigvis temaer som barn og ungdom var interessert i, men de vektlegger hva som ble diskutert i samfunnet ellers sier definitivt noe om hva NRK ville at barn og unge skulle lære om.

Miljøvern

Temaet miljøvern blir hyppig diskutert i serien. Vi møter elever som kaller seg miljødetektiver og de går hardt inn for å spre sitt budskap. Elevene kritiserer vaktmesteren

for å bruke skadelige kjemikaler på skolen og de går imot kjedebutikkene som selger vaskemidler med skadelig innhold. De lager kampanjer og kritiserer andre medelever som ikke bryr seg om miljøet. Det var ikke uvanlig at barn var opptatt av miljø, men ”Borgen skole” setter det hele på spissen når de legger det fram som at voksne er likegyldige og uvitende og barna er eksperter. Dette var perioden hvor det ble et større fokus på miljø i Norge, ettersom ulike miljøorganisasjoner ble dannet på 80-tallet som Bellona i 1986. Det tok heller ikke mange årene før barn og unge fikk sin egen miljøvernorganisasjon ”Blekkulfklubben” i 1989 (Toldnæs, 2015).

Skoleøkonomi

Skoleøkonomi er temaet som opptar omtrent hele siste sesong av serien. Temaet blir behandlet av både elever og lærere på ulike plan. Rektoren skal legge fram en nedkjæringsplan for skolen og redaktør for skoleavisen Petter får tak i dokumentene før de blir offentliggjort. Verken elevene eller lærerne er fornøyde med nedskjæringene som skal foretas. Rektoren må gå inn i harde forhandlinger om skolens økonomi. Vi får med dette presentert temaet fra ulike synsvinkler. Vi får medfølelse for elevene som ikke vil få dekket skolefritidsordninger og elevkvelder, og håndverkslæreren som ikke får penger til verktøy til sløyden. Det er for så vidt normalt at elever kan engasjere seg i skolepolitikk, men det er heller uvanlig at dette blir hovedfokus i en barne- og ungdomsserie som er ment å være lørdagsunderholdning. Nå skal det sies at skolepolitikken ble mye diskutert i samfunnet generelt omkring slutten av 80-tallet, mye på grunn av bankkrisen samme tiår. Det kan være en naturlig årsak til hvorfor NRK valgte å gjøre skoleøkonomisaken til en så vesentlig del av serien. Det var viktig å forsøke å vise barn og unge at økonomi var vanskelig og at man alltid måtte ofre noe ett sted for å få råd til noe annet et annet sted, enten det var skolefritidsordning eller arrangerte elevkvelder.

Stilistiske virkemidler – nærbilder

Nærbilder kan brukes som et bevisst virkemiddel for å fortelle oss noe om karakterene som ikke dialogen kan fortelle. Bildeutsnittene er derfor et viktig filmatisk virkemiddel. Nærbilder er utsnittet hvor man ser en kroppsdel, for eksempel et ansikt. Dette utsnittet brukes som regel for å avdekke følelsesuttrykk (Wikipedia – kinematografi). Hensikten med å se på nærbilder er at man ved å se på nettopp dette kan skille mellom ulike karakterer i en fortelling. Det er noen karakterer vi kun ser på avstand. Disse har ofte ikke en stor rolle i fortellingen. Mens

karakterer vi får presentert nærbilder av gir oss en følelse av at vi kjenner vedkommende, noe som er et vanlig grep innenfor film og tv-serier.

Bildeutsnittene i "Borgen skole" er relativt store og lar oss ikke komme for nærme noen av karakterene. Det er svært sjelden bruk av nærbilder. Hvis vi ser et ansiktsbilde av en karakter varer ikke dette mer enn et par sekunder. Serien har som nevnt ingen konkret hovedperson og dette er nok en av årsakene til at det ikke finnes nærbilder av karakterene. Vi skal ikke få et nærmere forhold til noen av karakterene. Det kan nevnes at det er karakterer vi ser mer av enn andre, men ingen skiller seg ut som hovedkarakter. Mye av filmingen foregår i klasserommene på skolen, og her legger vi spesielt godt merke til både bildeutsnitt, kameraføring og bildekomposisjoner. Det er mye bruk av totalbilder som viser oss hele klasserommet, alle elevene og læreren i et og samme bilde. Når noen snakker får vi gjerne halvtotale bilder av vedkommende. Vi føler en tydelig distanse til karakterene i og med at vi vet så lite om dem og fordi vi sjelden får presentert nærbilder av dem. I klasserommet får lange scener utspille seg uten noen spesiell mening, det er ikke alltid "det skjer noe" i scenen engang. Her er et eksempel fra klasserommet til Fjellberg, vi befinner oss i 3 sesong og 3 episode, siste scene.

Det er mattetime i klasse 5A. Utsnittet viser oss to elever som trykker på en kalkulator mens Fjellberg skriver mattestykker på tavla. Han oppdager elevene når han snur seg. Vi får et totalbilde av Fjellberg og følger hans bevegelser framme ved tavlen mens han ber elevene legge bort "styggdommen" som kan kaller kalkulatoren. "Teknikken skal ikke overta makten over oss" sier han og får klassens oppmerksomhet. Fjellberg beveger seg nedover klasserommet mens han kommer med hoderegningsoppgaver til klassen. Samtidig følger kameraet han horisontalt mens han går. Oppgavene kommer på løpende bånd og vi ser at over halvparten av elevene rekker opp hånden og kan svare. Guttene ypper seg og sier at ingeniører ikke bruker hoderegning. Fjellberg bøyer seg ned foran Stens pult "Nei, men ingeniører bruker det de har i hodet til å lage overslag". Diskusjonene i klasserommet eskalerer, og Sten sier at han godt kan bruke kalkulator han hvis han får tjene 700.000kr i året. Da svarer Vigdis som er en av de miljøbevisste i klassen "tenk på de arbeidsledige". Kommentarer flyr fram og tilbake mellom de miljøbevisste flinkisene og de mer bråkete barna. Etter diskusjonen som for øvrig får flyte fritt fortsetter Fjellberg med flere mattestykker på tavla.

Det vi ser her er en 9 minutters lang scene hvor vi er vitne til at klasse 5A lærer om hoderegning. Dette er ikke spesielt relevant for handlingen, men kan ha vært ment å skulle gi

en gjenkjennelseeffekt; at barna som ser serien kjenner seg igjen, hvordan det er på en skole og hvordan en mattetime foregår. Barn og unge liker å kjenne seg igjen noe som også er vesentlig for at de skal kunne relatere seg til ting.

Det ble eksperimentert lite med kameravinkler generelt. Vi veksler mellom å se totalbilder og halvtotale bilder. Totalbildene er fra klasserommet hvor kameraet alltid er plassert bak i klasserommet eller midt i klasserommet på siden. Et interessant funn er at vi svært sjelden får se klassen sett fra lærerens synsvinkel. Kameraet er som oftest plassert i midten av klasserommet eller skrått bak, slik at vi ser så mye av klassen og læreren som mulig. Ved å gjøre det på denne måten hjelper produsenten oss til å føle at vi som seere er en del av klassen og ser elevene, noe som godt kan tenkes at er meningen. At serien ikke bruker nærbilder kan være et bevisst virkemiddel i seg selv. Det er mulig at serien heller ville vise litt av mange forskjellige barn og ungdommer heller enn å vise enkeltbarnas dypeste følelser.

Stilistiske virkemidler – musikk

En series musikk er ment å gi oss et forsterket inntrykk av fortellingen. Ved å bruke musikk kan man forsterke følelser, meninger og spenningsmomenter. Musikken kan også gi oss en pekepinn på hvilken sjanger vi befinner oss i (Larsen, 2008:104). Musikken har ikke den største betydningen i ”Borgen skole”, men brukes som virkemiddel og har sin hensikt.

Seriens kjenningsmelodi er lik under alle tre sesongene. Dette er en munter og gøy melodi med bruk av både gitar, trommer, symbaler, trompet og skarpfløyte. Kjenningsmelodien brukes i seriens vignett og ved episodenes slutt. Deler av den brukes også i noen tilfeller i andre scener, men da spilles melodien kun med et instrument, for eksempel munnspill. Et eksempel på dette er når Betty forlater klasserommet under elevrådsvalget og vandrer rundt i gangene på skolen. Ved seriens første sesongavslutning får vi også framført seriens kjenningsmelodi på skolens karneval. Her spiller og synger elevene seriens kjenningsmelodi, noe vi også senere vil se at skjedde i serier som ”Johnny og Johanna”.

I hver episode brukes musikkstutter. De er enkle, korte og brukes gjerne for å indikere noe humoristisk eller at det skjer et sceneskifte. Musikken blir også brukt for å kjenne igjen karakterer. Noen melodier eller musikktoner dukker opp når visse karakterer er på skjermen. Her er trøbbelmakeren Tor Gunnar et godt eksempel. Når Tor Gunnar gjør noe ulovlig som å stjele i butikker, selge røykpakker til ungdommene i skolegården eller pønsker ut fantestreker

benyttes ofte de samme musikktonene. Vi hører stigende gitartoner, raske slag mot trommer og gjerne noen korte slag på symbaler. Dette gjør at vi som seere vet hvem som er på skjermen når disse musikktonene dukker opp, og vi vet at Tor Gunnar finner på noe tull i sekundene som følger.

Det er vanlig at musikk brukes for å understreke og forsterke følelser i en visuell fortelling. Dette gjøres også i ”Borgen skole”. Man kjenner fort igjen tonene og lydene i serien fordi de samme brukes gjentatte ganger. Når noe spennende skjer brukes gitar, piano, trommer og symbaler og når noe trist skjer brukes rolige toner, med innslag av munns spill.

Stilistiske virkemidler - klipperytme

Klipperytmen er et viktig fortellerelement og er betegnelsen på tempo og lengde på hvert klipp i fortellingen. Klipperytmen styrer hvordan vi opplever en serie (Stokkedal, 2015). Grunnen til at det kan være interessant å se på klipperytmen i en serie er at klipperytmen sier oss noe om tempoet i fortellingen og hvor mye vi får se av diverse scener. Er det lange scener uten dialog eller er det korte scener med mye dialog? Dette kan også si noe om spenningen og pulsen i fortellingen.

Klipperytmen i ”Borgen skole” er rolig. Scenene er lange og det skjer sjelden mye i hver scene. Noen scener kunne vært kuttet uten at dette hadde gjort utslag på episoden og handlingen i sin helhet. Det er med så mye og scenene er så lange at man kan få følelsen av at serien ikke er klippet. Man kunne omtrent ha kuttet halvparten av scenene og likevel fått med seg det viktigste. Klipperytmen gjør at tempoet er så rolig at man får tid til å tenke over hver minste replikk og kamerabevegelse, noe det også er minimalt med. Serien bruker tid på å forklare og lære bort ting. Hvis man tar en titt på ulike episoder i ulike sesonger kan man se at antall scener per episode ligger på mellom 20-25, noe vi senere vil se at er ganske lite med tanke på episodens lengde. Ofte tar en episode kun for seg en skoledag eventuelt en halv skoledag og neste episode viser oss neste skoledag. Med andre ord så skjer det ikke så mye på de 30 minuttene en episode varer, vi blir omtrent vist alt som skjer i løpet av skoledagen, ikke kun det relevante. En scene kan godt vare i 9 minutter og ”kun” ta for seg en mattetime hvor elevene lærer om hoderegning. I klasserommet tok man seg tid til å lære og forstå, det hastet ikke å komme igjennom pensumet for å holde på spenningen i seriens handling. Dette gir en effekt, en gjenkjennelseeffekt. ”Borgen skole” viste en skolehverdag ganske lik den barn og

unge i Norge hadde.

Framstilling av barn og lærere

Oppgaven har så vidt vært inne på hvordan barn fremstilles i "Borgen skole". Her møter vi barn som er politisk engasjerte og bryr seg om samfunnsrelaterte temaer. Det er barn med større og mindre problemer, men de er sjelden alvorlige. Vi møter noen elever på skråplanet, som Annette som gjør alt for oppmerksomheten, og Frank som sliter med å finne ut av hvem han er. Vi blir ikke presentert for barn med de store personlige problemene, ingen barn med alkoholiserede foreldre, ingen barn som blir mobbet eller plaget utover vanlig vennskapelig erting. Barna vi møter er generelt framstilt som snille, fornuftige, nysgjerrige samfunnsborgere. Vi møter flere lærere og de blir framstilt noe forskjellig. Ungdommenes klasseforstander er Vera, spilt av Lise Fjeldstad, hun er en myndig dame med respekt hos de fleste. Hun har fulgt klassen gjennom alle år og oppleves som en morsfigur. Hun kjenner elevene på godt og vondt, og de kjenner henne. Vera har en enorm kjærlighet for sin klasse og gjør alt for sin arbeidsplass. Hun er ikke redd for å gå imot rektor Simonsens krav og sier imot der hun føler det er riktig. Vera er en spennende karakter og hvordan hun blir framstilt er spesielt interessant. Hun er som tidligere nevnt en myndig dame med respekt hos de fleste. Hvordan hennes forhold til og framtoning ovenfor elevene blir framstilt kan være verdt å diskutere. I en klassesstime klapper klasseforstanderen Petter ømt over hodet og tar han kjærlig i ansiktet. I samme scene kysser hun også eleven Betty på kinnet. Det å ha slik fysisk kontakt med elever var uvanlig den gang og er det fremdeles. Vi kan se på forholdet mellom karakterene i klasserommet og skimte en storfamilie, hvor bror Petter slenger med leppa til brødrene som verbalt tar igjen, og mor Vera roer ned situasjonen ved å hysje og klappe Petter på hodet.

En annen viktig kvinnelig voksenperson vi møter i serien er vaktmester Rigmor, spilt av Kari Svendsen. Bare det å velge en kvinne som vaktmester kan sies å være et radikalt grep. Videre har hun bred dialekt og snakker rett fra leveren enten hun snakker med lærere eller elever. Hun kan beskrives som et barn i en voksen kropp, med sin klesstil og noe ukontrollerte bevegelser. Hun er kjæreste med lærer Terje Ottesen og i andre sesong gifter de to seg. En av karaktertrekkene til vaktmester Rigmor er at hun både med kroppsspråk og talemåte behandler voksne og barn likt. Som en sterk kontrast til både Vera og Rigmor finner vi rektor Bjarne Simonsen, spilt av Lars Andreas Larssen. Han er en typisk «gammeldags» type som siterer Henrik Ibsen ved alle mulige anledninger. Simonsen ønsker å framstå som en opplyst

mann, akademisk, utdannet, velkledd og respektert. Han er opptatt av ære og respekt, men rakker stadig ned på ansatte og elever for å opphøye seg selv. På denne måten vil han kunne bli sett på som en *antagonist*, en karakter som gjør motstand mot *protagonisten* (Vold & Tørdal, 2015) Protagonisten vil i denne serien være forskjellige karakterer i de ulike sesongene. I sesong 3 kan vi argumentere for at dette kan være eleven Petter. Ettersom Petter streber mot å få skrive fritt i skoleavisen og rektoren til stadighet forsøker å motarbeide og stanse han. Rektoren sliter med sitt i serien, å tilfredsstille både skolestyret og kommunestyret byr på problemer og utfordringer for rektoren. Hvorvidt lærere og elever faktisk er truet og respekterer rektoren er vanskelig å si. Det virker som ingen av våre karakterer har problemer med å stille rektoren til veggs, noe som undergraver rollens status. I tillegg blir også Simonsen framstilt som nokså parodisk.

Serien er 25 år gammel, men gir allikevel innspill til dagens samfunnsdebatt. Vi ser at forholdet mellom barn og voksne er annerledes i dag. Læreren er også annerledes og har andre oppgaver i skoleverket. Lærerne i "Borgen skole" er mye strengere og har en klarere disiplin enn vi kan hevde at lærere i senere serier har. Vi er likevel vitne til at elevene på "Borgen skole" får gi uttrykk for hva de mener i klasserommet uten å bli hysjet på, de har en strikk de kan tøy og tålmodige lærere. På en annen side blir barna glorifisert ut fra en annen verden. De framstår som smarte, kvikke, veslevoksne englebarn. Lærerne har til dels et grovt språkbruk i "Borgen skole". Vera brøler blant annet til eleven Annette og kommer med følgende glose «Du er en pest og en plage». Vi kan tenke oss hva som ville skjedd om dette hadde blitt sagt i et klasserom av en lærer i dag. Det ville nok fort blitt en overskrift i landets aviser. Lærer Fjellberg kommer også med en kommentar som vil betegnes som kritikkverdig «Sten, jeg skal vedde på at *du* ikke er ferdig med regnestykkene». Denne setningen kan også sies å være litt på kanten, i dagens samfunn kan dette fort bli sett på som mobbing og at læreren rakker ned på eleven foran de andre elevene. Vi vil se at lærere har blitt presentert ganske så ulikt i de forskjellige tiårene.

ANALYSE AV "JOHNNY OG JOHANNA"

"Johnny og Johanna" ble produsert av barne- og ungdomsavdelingen i perioden 2003-2006. Til sammen ble det produsert 31 episoder fordelt på tre sesonger. Prosjektleder var Birgitte Iuel. Anne Marie Nørholm, Trond Ola Mevassvik og Synne Kjelstad Teksum stod for regien, mens manuset var skrevet av Jesper Halle, Andreas Markusson og Synne Kjelstad Teksum (Wikipedia – Johnny og Johanna) Programmet ble sendt kl 18.30 på lørdager etter magasinprogrammet "Reser" og før "Dagsrevyen" kl 19.00 på NRK1. Serien handler om Johnny og Johanna på henholdsvis 12 og 14 år som blir tvunget til å leve sammen fordi deres foreldre er blitt samboere. Seriens hovedtema er nye familierelasjoner, men den tar også for seg død, kjærlighet, løgner og skoleliv.

For NRK var det viktig å skape innhold som barn oppriktig var engasjert i, de skulle kjenne seg igjen i seriene som ble produsert. Konfliktene som ble presentert skulle være realistiske og riktige for sin tid (Hake 2006:151). I NRKs strategidokument "*Noe for alle. Alltid*" fra 2002, skrev daværende Kringkastingssjef Jon G. Bernander mål og strategier for perioden 2002-2006. Bernander gikk ikke spesifikt inn på programproduksjonene men han la vekt på at NRK skulle oppfattes som nyskapende, mangfoldig, viktig og veldrevet gjennom sitt tilbud (Bernander, 2006). Programtilbudet i 2006 skulle inneholde daglige norskspråklige programmer for barn under 12 år, og jevnlig norskspråklige programmer for unge. Totalt ti prosent av sendetiden til NRK1 var viet barn og unge i perioden hvor "Johnny og Johanna" var inne i sin siste sesong. Dette tilsvarte cirka 13 timer i uken og var et uforandret tall sammenlignet med årene før (Dokumentarkivet *NRK i 2006* s.14). Lørdagsflaten var viet barn i alderen åtte og oppover. Disse seriene skulle handle om barn og unge i forskjellige livssituasjoner (Dokumentarkivet *NRK i 2006* s.14). Dette gjorde "Johnny og Johanna", ved å fortelle og vise barn hvordan det var å starte opp nye familierelasjoner. "Gutta Boys" "Jul i Svingen" og "Amigo" er eksempler på andre serier som ble produsert i 2006. Seriene hadde gode seertall, jul i Svingen lå på 167.000 seere og programmet "Amigo" fulgte tett etter med 157.000. "Johnny og Johanna" hadde en smalere seergruppe enn de nevnte programmene men hadde overaskende høye seertall. "Johnny og Johanna"s siste sesong hadde om lag 115.000 seere i aldersgruppen 3-11 år (Dokumentarkivet *NRK i 2006* s.14).

"Johnny og Johanna" ble betegnet som en "dramaserie" for barn og ungdom (Hake 2006:145). At serien fikk denne betegnelsen skyldes trolig at den tok for seg mer alvorlige temaer enn tidligere serier hadde gjort. "Borgen skole" hadde kun betegnelsen "tv-serie" for

barn og ungdom og tok for seg temaer som skolepolitikk, forelskelse, sjalusi og vennskap, mens ”Johnny og Johanna” beveget seg inn på sterke temaer som dødsfall, utroskap, mobbing, diskriminering mm. Dette kan også ha en sammenheng med at synet på barnet og barndommen hadde forandre seg. Allikevel var det fremdeles voksne som mente at temaene ”Johnny og Johanna” presenterte var sterk kost for barn og unge.

Seriens målgruppe ble mye diskutert på nettforum. Selv om serien var ”tillatt for alle” mente mange at serien inneholdt tunge og tøffe temaer som kunne være vanskelig å forstå for de minste. Dette var en serie som skapte debatt og flere foreldre var usikre på seriens innvirkning på barn. En mor åpner for debatt i nettforumet ”Snartmamma.no” i 2004:

“Til dere som har sett nrk programmet Johnny og Johanna på nrk som går hver lørdag etter barnetv, vilken aldersgruppe mener dere dette programmet er ment på?? Min datter som fyller 6 år i juni har så veldig lyst til å se dette programmet fordi det er flere i barnehagen hennes som ser programmet og syns det er gøy, mens jeg igjen har sagt nei fra starten av pga jeg egentlig syns at dette programmet er ment på eldre barn, som feks 12 åringer kanskje? Har ikke sett så mye på programmet selv da, men mener og tror at min datter er for ung for dette programmet da det handler mye om kjærlighet og intriger i 12-14 årsalderen, som hun ikke har behov for å lære om nå kanskje.

Sitat hentet fra forum snartmamma.no, (11.07.2014)

En mor svarer og forklarer hvordan og hvorfor hun lot sin 4 år gamle datter se på serien:

” Datteren min på 4 år har sett en del episoder, men da i armkroken min slik at jeg kan forklare ting hun ikke forstår og bruke situasjoner mellom karakterene som grunnlag for sosiallæring”. Det jeg og jentungen har sett har ikke vært problematisk i det hele tatt. Vi har mange ganger pratet om da Johnny ble påkjørt for hun er veldig opptatt av sikkerhet i trafikken og det har vært nyttig i den sammenheng. Hun er veldig nøye på å se seg for og vente til vi er helt sikker på at bilene stopper.”

Sitat hentet fra forum snartmamma.no, (11.07.2014)

Det vil alltid være uenigheter når det kommer til fastsettelse av aldersgrenser, og hvorvidt barn takler budskap som blir vist på tv kan variere. Basert på debattforumene og seriens seertall tør det hevdes at dette var en serie som trakk flere enn kun primærmålgruppen. Det kan godt tenkes at voksne så serien sammen med barna i større grad enn andre serier i og med at serien tok opp temaer de yngste kunne ha behov for å få en forklaring på. I tillegg tok serien opp temaer og dilemmaer mellom voksenpersoner som gjorde det relevant også for dem å se serien.

Seriens tre sesonger

Den første sesongen av ”Johnny og Johanna” kom i 2004 og het ”Familien”. I denne sesongen flytter Johnny og faren hans Eddie inn til Johanna og mammaen hennes Line. Moren til Johnny er død og Line er skilt. De skal sammen etablere en ny familie, og sesongen tar for seg utfordringene rundt dette. Johnny er negativ til familiesammenslåingen, men har bestemt seg for å holde ut til Eddie forstår at de ikke kan bo med Line og Johanna mer. Johanna på sin side er overlykkelig over å ha fått en storebror, og henger seg på den nye broren så mye som mulig. Vi blir også kjent med familiens nabo, alenemoren Trude og hennes 8-år gamle sønn Robert. Trude sliter med psykiske problemer i hverdagen og Robert får som vane å rømme fra Barnevernets hyppige besøk hos den lille familien.

Sesong 2 kom i 2005 og fikk navnet ”Kjærlighet og ulykke”. Johnny blir påkjørt av en uoppmerksom bilist og blir liggende på sykehuset og sveve mellom liv og død i sesongens første episoder. Selv om mye av handlingen tar for seg ulykken til Johnny, går livet videre for de andre karakterene. Johanna på sin side forelsker seg i samme gutt som sin beste venninne Reka og dette skaper komplikasjoner for de to. Når Johnny endelig våkner og kommer seg på beina igjen redder han Anne fra å ramle i en foss. Johnny forelsker seg i Anne, men kjærligheten gjengjeldes ikke og hun utnytter Johnnys godhet. Løgnene sprekker tilslutt, men da har hun også forelsket seg, i Johnny. Når forholdet omsider er i boks, blir Anne tvunget til å flytte til utlandet og Johnnys hjerte blir knust. Sesongen avsluttes ved at Anne flytter tilbake til Norge, og Johnny og Johanna blir storesøsken til en liten gutt som Eddie og Line får sammen.

I seriens siste sesong ”Nye utfordringer” som kom i 2006 har Johnny og Johanna fått et godt forhold til hverandre, men på kjærlighetsfronten har alle karakterene problemer. Johnny og kjæresten Anne utfordrer hverandre til å gjennomføre ulike stunts, hvorpå noen av de går riktig galt. Johanna er sammen med Jack, men forholdet tar slutt og Johanna forelsker seg i Assad. Reka og Konrad har også problemer og krangler om det meste. Robert og mammaen hans Trude har det fremdeles vanskelig, og i første episode brenner huset deres ned. De flytter midlertidig inn til Eddie og Line. Robert har fått kontakt med sin far som viser seg å ha flere barn både yngre og eldre enn Robert selv, noe som blir vanskelig for 10-åringen å forstå. Allikevel ser det ut som at barna forstår og godtar dette bedre enn de voksne. Vi blir også kjent med en gammel ensom mann ved navn Kristiansen som Johanna knytter et bånd til under sin avisrute i byen. Den gamle mannen lærer ungdommene litt av hvert om vanskelig

og forbudt kjærlighet. Det skal også vise seg at Kristiansen har et familiært forhold til en av karakterene.

Fortellingen

”Johnny og Johanna” inneholder trekk fra serieformatet og føljetongformatet. Serien inneholder blant annet konflikter som er episodiske og andre konflikter som er vedvarende. De episodiske konfliktene blir løst i løpet av en episode, mens de vedvarende tar lengre tid å løse. På den måten kan vi se at serien inneholder både trekk fra serieformatet med de episodiske konfliktene, og trekk fra føljetongformatet med de vedvarende konfliktene. Hovedpersonene i serien veksler på å være i sentrum av fortellingen noe som gir en følelse av variasjon for seeren. Historien blir fortalt kronologisk, og har samme struktur som vi så i ”Borgen skole”. Episodene starter om morgenen og strekker seg gjerne over to dager. Vi blir ikke presentert for tilbakeblikk, med unntak av episodenes start, hvor vi får raske glimt av hva som har skjedd i tidligere episoder. Etter tilbakeblikkene får vi se vignetten og ved vignettens slutt dukker det opp et lysbilde med tittel på episoden. Vi blir også presentert for episodiske konflikter, det kan være at karakterene lyver for sine foreldre, begår lovbrudd, krangler eller misforstår hverandre. Disse blir avsluttet episodisk og vi hører sjeldent noe om de igjen.

Tydelige cliffhangers er det ikke i serien, som regel så blir konflikter løst og ting ”roer” seg før episoden avsluttes. Men de større og mer komplekse konfliktene, som forholdet mellom stemor Randi og Robert, det merkelige forholdet mellom pensjonisten Kristiansen og Johanna og ikke minst den voksende konflikten mellom Johnny og Anne gjør at spenningen kan fortsette og publikum kan ønske å se mer.

Episodenes oppbygning

Episodene er delt inn i ulike avsnitt hvor en episode normalt inneholder 3 avsnitt. Tittlene som blir presentert før hvert avsnitt i episoden er ofte med på å vekke nysgjerrigheten til seerne og holder på spenningen og forventningene gjennom hele episoden. Tittlene sier også noe om hva vi kan forvente oss i de neste scenene. Her er et eksempel på episodens inndeling i avsnitt, eksempelet er hentet fra sesong 3, episode 4:

Avsnitt 1, består av 12 scener ”Gutta på skauen” – Johnny og Eddie har lenge planlagt å dra på guttetur i marka. De drar på tross av at alt er kaos hjemme. Line har mye å gjøre med

babyen, og en kommende deadline på jobben. Johanna på sin side har mer enn nok med skole og jobben som avisbud.

Avsnitt 2, består av 14 scener ”Far i fare” – Johnny og Eddie har glemt igjen maten hjemme, de forsøker fiskelykken men dette går dårlig. Johnny blir redd når han morgenen etter ser at Eddie ikke har kommet tilbake til teltet etter at han gikk for å finne mat om natten.

Avsnitt 3, består av 8 scener ”Eddie blir reddet, Robert blir reddet” – Johnny finner Eddie sittende fast i en skråning. Han får reddet opp faren med et tau. Robert får sitt første møte med pappaens kone Randi. Hun overser Robert totalt og kaller han løsunge, Robert blir lei seg og drar hjem.

I denne episoden får vi presentert totalt 34 scener. Antall scener som utspiller seg inne i hjemmet til hovedpersonene er 14 totalt, og ute i friluft også 14. Johnny er med i 18 scener og Johanna kun i 9 scener. Dette forteller oss at Johnny er mer med i handlingen i denne episoden enn hva Johanna er. Som vi tidligere var inne på så er det ikke alltid det er karakterene som drar handlingen videre, men historien om karakterene. Vi har to hovedpersoner som veksler på å være i sentrum, så vi følger ikke en persons utvikling i møte med ulike utfordringer, vi møter en families utvikling. Noen ganger er det Johannas problemer vi blir stilt ovenfor, andre ganger er det Johnnys, noe som gir oss variasjon i fortellingen. I episoden blir vi presentert for en konflikt hvor Eddie blir savnet etter en skogtur i marka med Johnny. Men de finner han igjen i samme episode og alt løser seg greit. I samme episode møter vi også på større konflikter, som konflikten Robert har gående med farens familie. Han har nettopp blitt kjent med faren sin og forsøker å bygge en relasjon til han og hans familie. Vi blir vitne til at farens kone Randi møter Robert ufrivillig for første gang. Når hun forstår at Robert er resultatet av mannens sidesprang blir hun ufin mot han og overser ham. Dette er en pågående konflikt som går igjen gjennom flere episoder.

”Et tilbud fra Konrad” – sesong 1, episode 2

Johanna kler på seg på rommet sitt mens hun ser på dataskjermen. Hun har satt opp et webkamera på Johnnys rom for å bli bedre kjent med han. Johnnys telefon ringer på sengekanten. Line står og lager frokost til familien og det er en typisk hektisk morgen før skolen. Johnny og Johanna tar følge til skolen og vi får små glimt at hvordan skoledagen går. Etter skolen sitter Johanna og venninnen Reka på rommet og ser på overvåkningsbildene av Johnny. Johnny sitter på sitt rom og spiller gitar. Det banker på døren til Johnny og inn

kommer nabogutten Robert med et brev. Robert oppdager overvåkingskameraet i taket til Johnny og gjør han oppmerksom på det. Johnny marsjerer inn på rommet til Johanna. Der finner han jentene fnisende foran datamaskinen. Johnny blir rasende og klipper over ledningen til kamera inne på rommet til Johanna. I brevet Robert kommer med fra Konrad ligger det 200 kroner, som Johnny ber Robert gi tilbake til Konrad. Familien spiser middag og storesøster Katrine gjør det klart at hun ikke har noe til overs for at Johnny har overtatt rommet hennes nå som hun bor hos pappa Gustav. Etter middagen spiller Johanna sjakk med gamle onkel Kalle, og Katrine finner overvåkingskamera i kjellerstuen hvor Johanna nå har satt det opp siden hun ikke fikk filme Johnny. Morgenen etterpå ser Johanna på overvåkningsbildene sine at det skjer noe i hagen, og hevder det er et spøkelse som graver ned en skatt. Ingen under frokosten ser ut til å bry seg stort over Johannas overraskende overvåkningsbilder. Johnny flyr modellfly utenfor huset og Konrad kommer for å høre om han vil være med å sparke fotball. Johnny vil ikke det og Konrad går skuffet hjem. Johanna og Reka graver i hagen hvor de angivelig så spøkelse grave. De finner et skrin med penger. Johnny ringer på hos Robert, han har på følelsen at Konrad ikke har fått tilbake pengene sine. Robert forteller at han har gjemt de i hagen. Johanna og Reka sitter i stua og spiser godteri. Johnny kommer inn og forklarer til småjentene at det er Robert som har gravd ned skrinet og at pengene er Konrads. Konrad ringer på for å hente pengene sine, Johnny forklarer misforståelsen mellom han og Robert, og guttene ser ut til å være på talefot. Under lørdagsmiddagen kommer Gustav valsende inn døra for å hente Katrine som skal kjøres på tennistrening. Det er litt amper stemning i huset fordi mamma Line ser seg lei av at Gustav går inn døra uten å banke på. Etter middag sitter Johnny og spiller gitar på rommet sitt, Line kommer inn med et glass saft og de prater. Johanna leverer skrinet tilbake til Robert og har puttet litt snop i det. Robert blir overlykkelig fordi skrinet er tilbake og mammaen hans slipper å bli sur.

I episoden som grovt har blitt skissert blir vi presentert for episodiske og vedvarende konflikter. Johannas ønske om å overvåke familien med webkamera tar opp mye tid i episoden. Dette ønsker naturlig nok ikke familien og Johanna blir tvunget til å overvåke hagen hvis hun absolutt ønsker å overvåke noe. Dette er en episodisk konflikt vi aldri senere får høre om. En annen episodisk konflikt oppstår når Robert forstår at han har mistet pengene han hadde lovet å gi tilbake til Konrad. De vedvarende konfliktene i denne episoden er blant annet storesøster Katrines irritasjon over at Johnny har overtatt rommet hennes og mamma Lines voksende irritasjon over at eks-mannen Gustav kommer og går som han vil i huset. I

denne episoden avsluttes også en konflikt mellom Konrad og Johnny som startet i første episode. Konrad har drevet med pengeutpressing av Johnny, men i denne episoden blir guttene kamerater og begraver stridsøksen. Det er flere historier som blir fortalt i denne serien. Hvis vi ser på episoden vi nettopp har fått innblikk i, fortelles flere historier parallelt. Johannas forsøk på å bli kjent med Johnny, Konrads forsøk på å bli venn med Johnny, Katrines ønske om å flytte hjem til mammaen sin igjen, venninnen Reka og Johannas jakt etter spøkelses og Roberts mislykkede jobb som budbringer mellom Konrad og Johnny. Mamma Lines irritasjon over eksmannen Gustav. Vi har en kontinuerlig konflikt hvor familien ikke fungerer som ønskelig, og det alltid er et av medlemmene som har problemer, enten med hverandre eller med andre.

Tematikk

Vi skal nå se på hvilke temaer serien tar opp. Serien tar for seg mange ulike temaer gjennom sine tre sesonger, men her har de største blitt vektlagt, skilsmisse, nye familierelasjoner og familieproblemer.

Skilsmisse og nye familierelasjoner

Serien starter ved at to foreldre flytter sammen, Line og Eddie. Line er skilt fra Gustav og Eddie er enkemann. Her blir vi presentert for skilsmisse, død og nye familierelasjoner ved første møtet. Dette er store komplekse temaer, men det er temaer som var høyst relevant for barn og unge på denne tiden. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at 11 200 barn under 18 år opplevde å bli berørt av foreldrenes skilsmisse i 2005 (Amlo, 2006). Nå handler ikke serien i første omgang om skilsmisser men heller om tiden etter en skilsmisse når en familie skal starte nye familierelasjoner. Her viser ”Johnny og Johanna” oss hvilke utfordringer som kan dukke opp når to familier skal bo under samme tak og bli til en familie. Hvordan man skal ta fatt på barneoppdragelsen, hvem skal bestemme hva, hvem skal gjøre hva? Og hva skjer når det kommer felles barn?. Dette er komplekse og vanskelige spørsmål som mange moderne familier må ta stilling til.

Selv om det kun er første sesong som heter ”Familien” så handler alle sesongene om familien. Ulike familier i ulike situasjoner med ulike familieproblemer. I motsetning til veldig mange andre barne- og ungdomsserier som har et hovedfokus på å gå fra å være barn til å bli ungdom, kjærlighet og vennskap så har denne serien et tydelig fokus på familielivet. Vi møter mange familier i serien. Blant annet alenemoren Trude og sønnen Robert. Trude sliter med

psykiske problemer og tar hånd om sin 8-årige gamle sønn alene. Han finner etter lang tid sin far som viser seg å ha en stor familie med mange barn, både eldre og yngre enn Robert selv. Og vi får presentert temaet utroskap. Vi møter også familien Kristiansen, hvor datteren Reka er Johannas bestevenninne. Det skal vise seg at familien har en onkel som forsvant, men som dukker opp igjen. Det skal vise seg at han forsvant fordi hans familie på 60-tallet ba han om det fordi han var homofil. Her får vi et møte med homofilidebatten på 60- og 70-tallet. Vi får også et møte med en diplomatfamilie hvor datteren Anne er lei av å måtte flytte på seg hele tiden. Anne føler ikke at hun har røtter noen steder og har sett seg lei av å ikke ha noen venner over lengre tid. Vi får innblikk i det vanligvis så private familielivet og alle karakterenes familieproblemer.

Stilistiske virkemidler – Nærbilder

I ”Johnny og Johanna” brukes nærbilder ofte som bildeutsnitt. I denne serien går vi ofte inn på enkeltmennesker og vi ser mye lidelse og smerte. Her brukes nærbilder som virkemiddel for å forsterke følelser hos publikum. Serien vil at vi skal se tydelige nærbilder av karakterene for å kjenne på følelsene de ønsker å få fram. Vi får merkbart flere nærbilder av Johnny enn Johanna. Følelsene til Johanna blir ofte presentert ved hennes kroppsspråk, hun hyler, skriker og vifter med armene. Hun har en mer utagerende atferd enn det Johnny har. Han er en mer innadvendt karakter og nærbilder blir brukt som et virkemiddel for å komme nærmere karakteren og hans følelser og tanker som dette eksempelet vil vise.

Johnny står foran en gravstøtte på kirkegården, i bakgrunnen hører vi rolige lyse pianotoner, kamera panorerer rundt han og stopper ved guttens ansikt. Vi får et nærbilde av ansiktet, han ser lei seg ut, unnskylder seg og sier at han ikke ønsker å sloss, at han og pappaen har det bra, men at pappaen savner henne. Mens Johnny snakker tiltes kamera skrått nedover og det zoomes inn på gravstøtten. Vi får bekreftet at det er Johnnys mor som ligger begravet. Johnny setter seg på huk og sier at han ikke kan love at han ikke skal sloss, at han skal forsøke, men han kan ikke love. Kamera panorerer en siste gang og vi får litt avstand fra det som skjer. Johnny sitter fremdeles på huk foran graven og musikktonen som har vært tilstede hele tiden blir lysere mens vi zoomer ut.

I denne scenen blir vi kjent med Johnny på en ny måte. Vi befinner oss i seriens første episode, men hittil har vi sett en tøff og uredd gutt. Her ser vi en mer privat side, han er følsom og sårbar. Johnny viser at han er en samvittighetsfull gutt når han forteller at han er lei

seg for det han kan komme til å gjøre. Kameravinklingen gjør at vi føler vi står foran graven sammen med han. Det at en ung gutt står alene på en kirkegård og snakker til en gravstøtte kan virke privat og nært nok, men vi får også høre samtalen han har med sin avdøde mor. Vi blir presentert for både tanker og følelser noe som gjør at vi føler oss nære Johnny. Vi vet noe ingen andre karakterer vet. Vi har vært tilstede under et privat øyeblikk. Serien generelt inneholder en del av disse nærbildene av Johnny. Dette virkemiddelet er brukt for å få fram en følelse av nærhet til akkurat denne karakteren. Johnny fremstår som innadvendt, reservert og rolig. Han føler seg ikke hjemme i starten og vi ser at han har en helt annen personlighet enn Johanna, som på sin side er en rett fram frittalende jentunge, som sier hva hun mener og viser sine følelser for alle. Vi blir likevel kjent med Johnny, nettopp fordi serien viser oss bildekomposisjoner hvor han er alene og privat og vi er nære. Vi ser hvordan han prater med sin døde mor og hvordan han reflekterer over tanker og følelser i livet sitt sammen med mammaen.

I samme episode ser vi Johnny sitte i sengen sin på rommet, i hånden har han et bildet av en voksen dame med kortklipt hår, hun smiler, det er mammaen hans. Han prater til henne. Forteller at pappaen er snill og alltid gjør det som er best for han. Han forteller også om Johanna, at hun er litt gæren og ganske tøff. Her blir vi presentert for en hyggelig framstilling av Johnnys forhold til mammaen. Johnny sitter på sin egen sengekant og at han smiler og ler gir oss et tryggere bilde av en trist situasjon. Johanna kommer vi nær på en helt annen måte enn Johnny. Som vi har sett dukker det ofte opp nærbilder av Johnnys ansikt når han er alene og snakker med bildet av moren sin. Scenene kommer når Johnny har noe å fortelle, når han er lei seg, har det vondt, grubler over ting eller har gjort noe galt han vet at mammaen ikke hadde likt. Johanna derimot snakker mye med seg selv, men det er ofte når hun er frustrert eller sinna. Det er sjelden vi ser en redd og usikker Johanna. I scenen som snart skal beskrives skildres en jente som faktisk er redd, og måten dette presenteres på sier noe om hvordan Johanna er som person. I episoden har Johanna reddet Trude og Robert fra sitt brennende hus, hun har fått skryt hele kvelden og ligger nå i sengen sin alene på rommet:

Kamera panorerer over Johanna, hun ligger i sengen med silkepysjamasen på. Hun ligger over dyna med armene ut i en stjerneformasjon. Vi hører forsiktige pianotoner med lange pauser mellom hvert slag. Det er mørkt, kun nattbordslampen gir Johanna og sengen hennes lys. Hun snakker høyt til seg selv ”brannslukning og råtne kjæresten”. Hun snur seg og legger seg på siden, sukker høyt. Hun virker mer oppgitt og sinna enn lei seg. Vi får et sceneskifte og

Johanna står i døråpningen til Johnny. Han ligger i sengen og leser. Det er mørkt i rommet og Johnny spør om hun ikke får sove. Hun setter seg forsiktig ned på sengekanten hans, Johnny setter seg opp og legger fra seg boken. Bildet viser oss barnas ansikter og litt av kroppen. Han spør om hun er lei seg. Johanna vet ikke. Det er stille og Johnny lurert på om han hadde vært så modig. Johanna blir sint, og sier at folk må slutte å si at hun er så modig, hun føler seg ikke modig, det bare ble sånn. Johnny forsøker å spøke det bort, men stesøsteren faller sammen i gråt idet Johnny legger armen rundt henne. Det vi ser her er en sårbar Johanna. En Johanna som trenger trøst. Dette er i seg selv svært sjelden. Hun er den karakteren som fremstår som mest robust og hard av alle. Mens Johnny blir sårbar alene så blir Johanna sårbar når noen holder rundt henne. I relasjoner med andre gir hun slipp på den robuste fasaden, men dette ser vi sjelden. Bildeutsnittene med Johanna er ofte større, gjerne halvtotale og det er sammen med andre at vi slipper innpå jenta.

Vi kan si at ”Johnny og Johanna” benytter seg av nærbilder i større grad fordi man i denne serien går inn på enkeltmenneske og viser eksistensielle situasjoner. Ved at vi kommer så nærme personene på skjermen føler vi sterkere på lidelsen vi ser i ansiktet til karakterene. Når vi ser pupillene til Johnny når han står på kirkegården så føler vi med han. Vi kan kjenne at det er vondt for en gutt å miste mammaen sin. Vi ser på ansiktet hans som vi har fått blåst opp og kommet nær at han har det vondt og vanskelig når han står der. Når vi ser alle tårene til Johanna så kjenner vi på at det er vondt å ha kjærlighetssorg, at snørra kommer rennende og at ansiktet er anstrengt og rødt viser oss at jenta er lei seg.

Stilistiske virkemidler – Musikk

En series musikk kan si oss noe om sjangeren og stemningen serien ønsker å gi. I ”Johnny og Johanna” har musikken stor betydning og brukes mye og ofte. Vi blir presentert for både diegetisk musikk og ikke-diegetisk musikk, hvor den diegetiske musikken er det karakterene hører og som skjer innenfor fortellingens diegese. Den ikke-diegetiske musikken er musikken og lyden som skjer utenfor fortellingens diegese (Larsen 2005:24). I ”Johnny og Johanna” blir vi faktisk presentert for musikk som går fra å være diegetisk til å bli ikke-diegetisk. Johnny skriver i andre sesong en sang til kjæresten Anne. Vi får underveis i sesongen høre utdrag fra sangen, men da kun vokal og noen enkle grep Johnny gjør på gitaren når han øver. Når han i siste episode spiller inn sangen i studio med melodi forstår vi at sangen har vært seriens kjenningsmelodi hele tiden. Den ikke-diegetiske musikken har flere funksjoner blant annet emosjonelle som bidrar med å skape spenning i handlingen og skjerpe oppmerksomheten til

seerne slik at de blir mer mottakelig for det som skjer. Det vanligste uttrykket for denne funksjonen er at musikken er med på å bygge opp under følelser som allerede er blitt skapt gjennom dialog, bilder, lys osv. Men musikken har også egenskapene til å tydeliggjøre følelser og kan hjelpe til med å fastsette hvordan en scene skal leses og oppfattes, og utdype meninger og budskap (Larsen 2005:213-214). Vi finner også en del diegetisk lyd og musikk i serien. Det skilles ofte mellom on-screen diegetisk lyd som er når man ser lydkilden og off-screen som er når man ikke ser lydkilden (Almvik, 2010). Vi får presentert begge typene i denne serien. Når vi befinner oss i familiens hjem står ofte radioen i stua på, og vi hører bakgrunnsstøy, som nyheter, musikk og reklame. Ofte får vi også et raskt bilde av radioen slik at vi skal forstå hvor lyden kommer fra. Vi får også presentert scener hvor karakterene spiller ulike instrumenter og synger. Katrine som er Johannas storesøster spiller i band og vi får ved noen anledninger se at hun øver og synger i stua. Johnny synger og spiller mye på gitaren sin i alle seriens sesonger, og vi får være med på konsert og i studio. Off-screen lyden dukker derimot opp i underlagsmusikk og under sceneoverganger.

I en film er selve hovedoppgaven til musikken å fortelle publikum hva de skal føle (Dybvik, 2009) Det kan hevdes at musikken har samme oppgave i en serie. I denne sammenheng kan vi se at rolig musikk brukes oftere i scener hvor Johnny er med fordi han er en innadventt og rolig karakter, og at det brukes hurtigere musikk i scener hvor Johanna er med, fordi hun er en mer aktiv og utadventt karakter som ofte stresser og løper rundt. Derfor assosierer vi ulike type musikk med ulike karakterer.

Musikken i serien brukes også ofte som virkemiddel mellom scenskifter og for å runde av scener. Da hører vi en kort lydsnutt som bryter av scenen, dette er ofte kun små pianotoner, som vi nesten ikke legger merke til engang. Pianotonene kommer når vi beveger oss fra et geografisk sted til et annet. Hvis vi har tre scener fra skolen får vi ikke presentert musikk mellom scenskiftene som skjer der, men med en gang vi forflytter oss fra skolegården og til huset hvor Johnny og Johanna bor er det ofte lagt til små lydsnutter. Dette gir en god effekt og skjerper oppmerksomheten til de som ser på. Underlagsmusikk er ofte tilstede og blir brukt for å skape stemning i scenen, gjerne mellom dialogene når det er lite lyd i bilde generelt. Det er sjelden underlagsmusikk når det forgår en dialog, men under monologene derimot er det ofte underlagsmusikk, som setter stemning og bidrar med å gjøre handlingen spennende. Dette skjer blant annet når Johnny står foran morens grav og forteller at han skal sloss med Konrad. Her er han helt alene og musikken setter oss i en trist stemning. De mørke

pianotonene som her blir brukt skjerper oppmerksomheten og hjelper oss å følge med. De mørkeste tonene kommer når Johnny er stille, mens de lyse pianotonene kommer når han snakker.

Når handlingen er rolig og det er mange ting vi skal få med oss i en scene brukes lyse toner, med mye pauser og gjerne plystring eller rolig gitarspill. Når fortellingens tempo øker og noe spennende skal skje, øker tempoet og plystringen blir byttet ut med mørkere gitartoner eller bass, dette er ganske gjennomgående. I første episode oppdager Johanna at Johnny er borte fra rommet sitt og blir engstelig. Idet Johanna oppdager at Johnny er borte starter en stigende og rask underlagsmusikk. Scenen blir brutt av et lysbilde på skjermen som forteller oss hva neste avsnitt handler om og underlagsmusikken får et litt høyere volum. Musikken fortsetter inn i neste scene men litt lavere. Her får også musikken bistand fra rolige gitartoner og bass. Ved hjelp av musikkens tempo øker pulsen og spenningen i scenen når Johanna løper av sted. Vi får et avbrekk i underlagsmusikken når Johanna møter Robert på veien. Her blir det helt stille fordi vi som seere trenger å konsentrere oss om informasjonen som blir gitt av Robert. Men med en gang Johanna begynner å løpe igjen, kommer underlagsmusikken tilbake. Tonene og tempoet er det samme men nå med litt forsiktig banking som kan minne om pulsslag. Musikken fortsetter igjennom slåsskampen mellom Johnny og Konrad men stopper brått når de voksne dukker opp. Da er spenningen over og vi er mer opptatt av hvordan dialogen mellom karakterene vil gå.

Fravær av musikk blir også brukt for å skjerpe oppmerksomheten til seerne. Et tydelig eksempel på dette er når Johnny, Konrad og Jack kaster stein på huset til Danielsen i tredje sesong. I denne scenen som varer noen minutter hører vi en svak underlagsmusikk hele veien. Men idet en stein treffer ruta og den knuser stopper all underlagsmusikk, noe som gjør at oppmerksomheten skjerpes og vi som seere vekkes fordi noe sentralt (underlagsmusikken) blir fjernet. Det skjer en vending i scenen og ting går fra å være bare skøyestreker til å bli alvor på få sekunder, noe man ønsker at seere også skal være klar over. Dette er også et virkemiddel som brukes for å underbygge et realistisk fokus.

Stilistiske virkemidler - Klipperytme

Klipperytmen i ”Johnny og Johanna” er hurtigere enn vi så i ”Borgen skole”. Scenene er flere og kortere og det skjer mye på kort tid. Dersom vi ser på ulike episoder i ulike sesonger ligger antall scener per episode på mellom 25 og 30, med noen få unntak i ”Johnny og Johanna”.

Mens i ”Borgen skole” lå antallet scener på mellom 20-25 per episode. I første episode av ”Johnny og Johanna” har vi i løpet av 30 minutter hilst på *alle* karakterene i serien. Johnny har gått fra å være mobbeoffer til å bli skolens kuleste. Johnny og Konrad har gått fra å være bitre fiender til å bli bestevenner. I tillegg har Johanna gått fra å syntes det er topp å ha en bror til å hate det. Vi blir også presentert for Robert og de hverdagsproblemene han har i serien og vi får innblikk i Line og Eddies ulike syn på oppdragelse. Satt på spissen kan vi si at vi i ”Borgen skole” fikk presentert tre store konflikter i løpet av seriens *sesong*, mens vi i ”Johnny og Johanna” blir presentert for tre store konflikter i seriens *første episode*. Den raske klipperytmen gjør at vi får mye informasjon på kort tid. I løpet av en episode på en halvtime skjer det mye og vi blir presentert for mange sider ved karakterene. Mens vi tidligere kun ble kjent med *eleven* Torunn i ”Borgen skole”, blir vi i ”Johnny og Johanna” kjent med *eleven*, *søsteren*, *venninnen*, *kjæresten* og *datteren* Johanna.

Det er flere spenningsmomenter i ”Johnny og Johanna”. Pulsen har større sjanse for å øke når vi ser ”Johnny og Johanna” enn når vi ser ”Borgen skole”. Der kunne det gå flere episoder før noe merkverdig skjedde. I ”Johnny og Johanna” får man litt økt puls for hver scene som går, og går noe galt, går det skikkelig galt. Et eksempel på dette er når Johnny, Konrad og Jack bedriver hærverk på utleier Danielsens hus. Situasjonen eskaleres og når Danielsen plutselig dukker opp og ser hva guttene driver på med, fiker han til Jack. Guttene blir så sinna at når Danielsen har kjørt starter de å kaste stein etter bilen hans. Plutselig drar det ene det andre med seg og Konrad kaster første stein mot huset. Flere steiner går mot huset, og en treffer ruta som knuser. En baby begynner å skrike og guttene forstår at de har gått altfor langt. I scenene som følger er klipperytmen og kamerabevegelsene urolige. Det er mye panorering fram og tilbake og klippene er korte. Vi forstår at vi befinner oss på en spenningstopp. Men når vi tror at ingenting kan bli verre, så blir det nettopp det. Danielsens bil dukker opp utenfor kafeen hvor guttene sitter, med sprayboksen synlig på bordet. Dette er bare et av eksemplene på at serien bruker klipperytme som et stilistisk virkemiddel for å få handlingen til å virke spennende og fengslende.

Framstilling av barn og lærere

Her møter vi barn som er opptatt av hverandre og familien sin. De blir framstilt som handlekraftig men til tider lite reflekterende. De har det med å skulle ordne ulike situasjoner uten å tenke utfall. De skal som regel fikse opp i alle problemer også ting de egentlig ikke har noe med, de involverer seg mye. Det gjelder egentlig de fleste av barna vi møter i serien.

Allikevel viser disse barna oss at vi kan handle feil i situasjoner uten at det byr på noen krise. Ting ordner seg som regel. Barna framstilles som ekte, de har sterke følelser og mange av dem har opplevd smerte og nedturer tidlig i livet. De har en åpen dialog med sine foreldre, som i mange tilfeller blir fremstilt som forhandlere. Foreldre og barn forhandler med hverandre og diskuterer mye under familieråd og under middager. Alt skal diskuteres sammen som en familie. Beslutninger blir sjelden tatt uten at alle har fått sagt sitt.

I ”Johnny og Johanna” befinner vi oss mindre på skolen enn hva vi gjør i ”Borgen skole”. I sistnevnte utspilte mesteparten av handlingen seg på skolen eller i skolegården. Serien handlet om klasser, mens ”Johnny og Johanna” handler om familie, og tar derfor naturlignok for seg familielivet i større grad enn skolelivet. I første sesong spiller skolen en vesentlig rolle, der møtes karakterene og vennskap utvikles. Det er også her Eddie, faren til Johnny jobber. Men serien har produsert tre sesonger hvor de senere sesongene har trukket seg lengre vekk fra skolen. I den siste sesongen av serien befinner vi oss faktisk kun i skolegården og ikke inne på skolen eller i klasserommene i det hele tatt.

Wenche Eriksen, spilt av Gisken Armand, er en lærer vi blir kjent med. Hun er Johannas klasseforstander, men ikke spesielt godt likt. Elevene snakker stygt om læreren og kommenterer på både oppførsel og utseende. Foreldrene til elevene snakker heller ikke varmt om lærer Eriksen. Vi møter også en annen kvinnelig lærer som tar imot Johnny på hans første dag på skolen. Hun nevner hans navn og hva han er interessert i og ber han om å sette seg ned. Hun registrerer ikke elevenes frekke kommentarer til den nye eleven. Dagen etterpå når Johnny kommer på skolen med helt våte klær og med leende klassekamerater bak seg velger læreren å komme med spydige kommentarer. Hun legger heller ikke merke til at Johnny har fått en vannpytt på stolen sin etter friminuttet, da også kommer det kommentarer fra læreren om at Johnny må slutte med det bråket og sette seg på plassen sin. Hun gidder ikke finne ut av hva som har skjedd og stiller ingen spørsmål. Her har vi en lærer som blir presentert som den upopulære, strenge, lite medmenneskelige læreren.

Vi blir også kjent med skolens rektor Grønlund, spilt av Jorunn Kjellsby. Hun blir i starten presentert som en streng, myndig dame med kallenavnet ”Terminator”. Hun er en dame i 50-årene med gutteklipt piggsveis. Johnny får et godt forhold til rektoren og gjennom Johnny får vi se en rektor som kan virke hard på utsiden men som er god, snill og rettferdig på innsiden. Men uttalelser gjør at vi får innblikk i at rektoren er misfornøyd med jobben sin. Hun sier

blant annet følgende til Johnny: ”Jeg har 20 triste år bak meg i skoleverket”. Noe som ganske godt indikerer at rektoren er misfornøyd med skolesystemet og egen arbeidsplass.

Eddie er også lærer på skolen og står som en fin kontrast til de andre lærerne. Han blir presentert på en positiv måte. Det skal presiseres at vi også blir kjent med Eddie på et privat plan og tolker han muligens annerledes av den grunn. Han er elsket av alle elever og det sier sitt når elevene går sammen for å redde jobben hans. Når ryktene begynner å gå rundt hans fortid som kriminell ønsker noen av lærerne, med Wenche Eriksen i spissen, å permittere han. De mener at det er meget uheldig at en tidligere straffedømt jobber på en skole. Skolen takler ryktene og sannheten rundt Eddie på en byråkratisk måte. Om Eddie får beholde jobben sin skal være opp til lærerrådet, som består av lærere og foreldre på skolen. Mens ryktene går velger Eddie å møte ryktene ansikt til ansikt. Han går rundt til alle klassene på skolen og forteller alle elevene sannheten om sin fortid. At han er dømt for bankran for noen år tilbake. Elevene får lov til å stille de spørsmål de sitter med og responsen Eddie får for sin ærlighet gjør at elevene går sammen for å hjelpe Eddie å beholde jobben på skolen. Her ser vi en lærer som viser at han har gjort en stor feil i livet og at han angrer på det. Her ser vi også en stor forskjell på voksne og barn, hvor barna ikke ser ut til å ha noe problem med å fortsette å ha Eddie som lærer, mens de andre lærerne på skolen og foreldre er mer skeptiske.

ANALYSE AV ”JENTER”

”Jenter” er et norsk nettdrama produsert i 2013-2015. Dramaserien fortelles på nett og er bygd opp av korte filmsnutter, tekst, SMS og bilder i form av en blogg. Det er hittil produsert 5 sesonger av serien, men ingenting tyder på at serien skal stoppe der. Serien er i likhet med de to foregående seriene produsert av NRKs barne- og ungdomsavdeling. Manusredaktøren og produsenten for nettdramaet er Ingvill Marie Nyborg, som har vært delaktig i alle de 5 sesongene (NRK Super – Jenter). Programmet har ingen fast sendetid. Det slippes små filmsnutter, tekstmeldinger, bilder og tekster en eller flere ganger i løpet av dagen, gjerne før eller etter skoletid. Filmsnuttene er sjelden mer enn 5 minutter lange og det varierer hvor mye som blir publisert i løpet av en dag. Det skal sies at nettdramaet ikke kun foregår på denne bloggen via NRK Supers nettsider, men også på sosiale medier som Facebook og Instagram. Etter at sesongen er ferdig settes ofte videosnuttene sammen til en film som går på fjernsynskanalen NRK Super. Serien handler i de fire første sesongene om fire venninner, Maya, Emilie, Tora og Vanessa. Hver sesong har fokus på en av jentene som fungerer som hovedperson. Hovedpersonen er også jeg-fortelleren i historien. Grunnleggende handler serien om å gå fra å være barn til å bli ungdom med alt det innebærer, og jentene vi blir kjent med møter verden med veldig forskjellige strategier.

Oppgaven barne- og ungdomsavdelingen hadde fått av NRK var at de skulle lage noe som fikk jenter til å bruke internett. Manusredaktør og produsent Nyborg forteller dette og legger til at det i 2007 var guttene som dominerte internettstatistikken (Nordiske mediedager, 2015). Kringkastingen ville ha jenter mer på banen og søkte derfor etter en dramaserie som kunne få jenter til å benytte seg av internett på samme måte som guttene. Visjonen ble som følger : ”Vi skal lære jenter om overgangen fra barn til ungdom og gi dem håp, inspirasjon og verktøy til egne liv” (Nordiske mediedager, 2015). Nyborg forteller at det var viktig å se på det som var dagsaktuelt og hentet inspirasjon fra kjente moderne dramaserier som ”House of Cards”, ”Mad Men” og ”American Crime”. Nå kan serien skryte av å være det største nettkonseptet i Norge kun slått av værtjenesten YR.no (Nordiske mediedager, 2015).

Nettdramaet blir omtalt som en suksess og kan støtte seg på meget god statistikk og tall. I forbindelse med Nordiske Mediedager i Bergen i mai 2015 ble det opplyst om at serien hadde hatt over 50 millioner klikk. Sesong 4 kan vise til at 270.000 unike IP-adresser har vært innom for å se klipp. Det er heller ikke uvanlig at et innlegg eller en filmsnutt som blir lagt ut får over tusen kommentarer og flere tusen såkalte ”likes”. I sesong 3 fikk en videosnutt som

ble lagt ut over 10.000 likes på bloggen. Dette er unike klikk og viser til at 10.000 ulike IP adresser har likt denne videoen, noe som igjen sier noe om populariteten til denne nettdramaserien (Nordiske mediedager, 2015).

Populariteten har ikke bare ført med seg positive tilbakemeldinger, noe produksjonen fikk merke i 2014. I serien opprettet NRK Super en Instagram-konto med navnet "SANDheten" ettersom karakterene går på Sand skole. På kontoen legger en anonym og fiktiv bruker ut sladder om karakterene. I etterkant av dette har skoleelever rundt om i landet latt seg inspirere av dette og selv opprettet slike kontoer, der medelever blir utlevert og mobbet. Flere skoler tok kontakt med "Barnevakten", en rådgivertjeneste for barn og medier, og søkte råd om hvordan de skulle takle ubehagelighetene rundt disse kontoene som spredde seg som ild i tørt gress på skolene. Aftenposten kommenterte også denne saken og de kunne fortelle at de på kort tid hadde funnet over 50 ulike Instagram-kontoer som åpenbart var opprettet for å mobbe barneskoleelever (Haugsvær, 2014). NRK Supers redaktør Hildri Gulliksen svarte på kritikken ved å presisere at slike kontoer har eksistert lenge før serien "Jenter" dukket opp, men legger ikke skjul på at noen av disse kontoene er direkte inspirert av serien, noe Gulliksen beklaget. På samme måte viser også dette hvor sterk påvirkningskraft NRK Super faktisk har på barn og unge. Det ble gjort konkrete endringer på å forsøke å minske skaden som hadde oppstått med disse kontoene. Manuset ble spisset og det kom enda tydeligere fram hvor dumt og skadelig slik nettmobbing faktisk kan være. En av hovedkarakterene laget også en motkampanje på sosiale medier. Dette er en profil som er for alle som er imot mobbing og sladrekontoer. Denne kontoen har per dags dato (04.08.15) 14.900 såkalte følgere. I tillegg ble det også offentliggjort hvem som stod bak denne mobbekontoen, hun fikk sin straff i serien og måtte si unnskyld (Rasmussen, 2014). Det er viktig å huske på at nettmobbing eksisterte lenge før nettserien "Jenter". Men serien har uten tvil satt et økt fokus på nettmobbing, fra ulike synsvinkler, på godt og vondt.

De fire sesongene

Dette er en serie som produserer mye innhold og det vil være for omfattende å skulle analysere alt. Derfor skrives også handlingsreferatene ut fra videosnuttene som har blitt produsert i hver sesong, ikke alle meldinger og bilder. Dette er fordi man kan hevde at det viktigste i seriens handling kommer med i videosnuttene, mens bilder og meldinger fungerer mest som ekstramateriale, og er derfor ikke relevant for selve handlingen. Dette er ekstra informasjon for de spesielt interesserte.

Sesong 1 – Maya

I den første sesongen av nettdramaet møter vi venninnene Maya, Tora, Emilie og Shirin. Maya er en klar hovedperson og jenta vi blir mest kjent med. Hun er den mellomste søsteren i en familie på fem. Venninnegjengen har all sin fokus på gutter og får nye utfordringer når Maya forelsker seg i klassens nye storsjarmør Julian. For å sette i gang ”prosjekt Maya og Julian” inviterer venninnene til fest, dette med mikset hell. Maya får god kontakt med Julian men klarer aldri og si de riktige tingene og en dag spør Julian om ikke Maya kan spørre Thea for han, om de kan bli kjærester. Vi blir også utover i sesongen bedre kjent med venninnene. Shirin er en tøff jente som konfronterer de hun føler behandler folk dårlig, men hun får også et slag i ansiktet når hun fast og bestemt tror at Aksel er forelsket i henne og han åpenhertig forteller Shirin at han er homofil og derfor ikke kan være forelsket i henne. Ettersom Julian har fått seg kjæreste finner jentene ut at det er best at Maya også får seg en kjæreste slik at Julian kan bli sjalu. Offeret blir kompisen Even, men Even vet ikke om jentenes slue plan og tror at Maya faktisk liker han. Even lager en Youtube-film hvor han erklærer sin kjærlighet til Maya, noe Maya syntes er både flaut og dumt. Guttene i klassen sprer denne videoen raskt på Facebook, og Maya føler et sterkt ubehag. På Emilies fødselsdag spør Julian Maya om hun egentlig er sammen med Even, og Maya svarer nei. Dette fører til spekulasjoner i klassen og Even står tilfeldigvis bak Maya når hun forteller guttene i klassen at de bare er sammen på tull. Når læreren leser Shirin sine tekstmeldinger høyt i timen får alle vite at Maya er forelsket i Julian. Julian og Maya blir kjærester tilslutt, men nå er det Thea sin tur til å være sjalu og bestemmer seg for å spre en hemmelighet som Thea og Maya har hatt. Dette er starten på flere ubehagelige krangler mellom jentene i klassen. Når alt ser ut til å ha roet seg og sommerferien står for døren finner Maya ut at hun kanskje er forelsket i Even allikevel, men det ser ut til å være for sent da hun ser Even kysse med bestevenninnen Emilie.

Sesong 2 – Emilie

I denne sesongen blir vi bedre kjent med Emilie. De andre jentene, Tora, Maya og Shirin, er også med, men Emilie har hovedrollen i denne sesongen. Jentene har kommet i puberteten og hormonene er i full anmarsj, mest hos Emilie, som også er den typiske lederen av jentegruppen. Hun har en plan om å få kysset alle guttene i klassen og er godt på vei, inntil hun blir kjæreste med Daniel. Jentene lager en pubertetsblogg hvor Emilie utgir seg for å være pubertetsekspert. Hun får små og store oppdrag hvorpå et av dem går riktig så galt. Ragnhild i klassen ønsker å få hjelp til å bli kjæreste med Noa i D-klassen. Dette er en oppgave Emilie tar på ramme alvor. Ragnhild lover å gjøre naturfagsleksene til Emilie resten av året mot at

hun hjelper henne. Dette er bare starten på mange misforståelser for jentegjengen, og Emilies løgner blir større og større når hun selv forelsker seg i Noa, og plutselig er sammen med to gutter samtidig. Daniel finner dagboken til Emilie, hvor kjærestens løgner og hemmeligheter står skrevet. Daniel blir så rasende at han tar bilder av dagboken og publiserer det på Facebook. Dette er bare starten på nettmobbingen av Emilie. Hun forteller venninnene alt som har skjedd og om alle løgnene som har blitt produsert. Når sannheten kommer for en dag er det ikke kun til venninnene Emilie må forklare seg. Moren blir ikke glad når hun får vite at datteren har fått andre til å gjøre leksene for seg og lagt seg ut på nett som pubertetsekspert. Daniel og Emilie har skrevet herrenes og damenes tale til skoleballet. Når Emilie ønsker å bruke tiden til å unnskyldes til de hun har såret får hun noen stygge kommentarer fra salen. Tora, Maya og Shirin støtter henne og det hele ender godt. Jentene får også en trist beskjed når Shirin forteller at hun må flytte til Marokko med familien sin. Sesongen avsluttes ved at Shirin har laget en video til jentene hvor hun forteller hvor glad hun er i dem alle sammen. Hun ber samtidig om at de må passe på hverandre, spesielt Tora siden hun er den eneste single igjen i jentegjengen. Vi som seere får imidlertid se glimt av at Tora blir kjæreste med Julian, Mayas tidligere kjæreste.

Sesong 3 - Tora

I tredje sesongen av nettserien blir vi bedre kjent med den stille og forsiktige jenta Tora. Hun kommer fra en moderne familie med to homofile fedre og ingen mamma. I slutten av forrige sesong fikk vi vite at Tora ble kjæreste med Julian. Det er hun også i starten av denne sesongen, men forholdet tar raskt slutt når hun innser at hun egentlig ikke liker han. Hun liker ingen, noe som plager både henne og venninnene og de forsøker å finne ut om Tora kan være lesbisk. Mens Emilie og Maya er opptatt med hver sine gutter, blir Tora bedre kjent med jentene Lola og Vanessa som sammen har inngått en pakt om å ikke få seg kjærester før ungdomsskolen. Denne pakten blir Tora gladelig med på og jentene skaper et tett vennskap. Inntil Vanessa en dag har blitt sammen med Julian. Tora begynner også plutselig å interessere seg for gutter og får følelser for Marius, men under Emilies bursdag kysser de to og Tora får vite at det hele var et veddemål mellom guttene i klassen. Tora og Marius blir uvenner og snakker ikke lengre sammen, inntil Tora finner et brev med sitt navn på fra Marius på pulen til venninnen Lola. Dette avslutter vennskapet mellom Tora og Lola. Lola forteller at hele vennskapet var planlagt fordi hun ønsket å holde Tora vekke fra Marius fordi hun selv hadde følelser for han. Marius og Tora finner etter hvert tonen igjen og jentene kan konsentrere seg om andre ting enn gutter. Det har nemlig dukket opp en Instagramkonto med navnet

”SANDheten” som legger ut sladder om elever og lærere ved skolen. Vennene forsøker lenge å finne ut av hvem personen bak brukeren er. Det blir publisert bilder og videosnutter som ingen vet hvordan brukeren har fått tak i, og mange av elevene er skremte. Under Toras sommerfest finner ungdommene ut at personen bak brukeren er på festen, og Tora går aktivt inn for å finne ut av hvem denne personen er, men brukeren trekker seg i siste liten og vi får ikke vite hvem det er.

Sesong 4 – Vanessa

I den fjerde sesongen tar nettdramaet opp mer komplekse temaer, og saken om den mystiske Instagramkontoen når nye høyder og blir mer alvorlig. Jentene har begynt på ungdomsskolen og her er triksene skitne. Vi blir bedre kjent med Vanessa og hennes familie som består av en lillesøster og en ung og trendy mamma. Vanessa blir fort betatt av Johannes som går noen trinn over henne på skolen. Dessverre viser det seg at dette er sønnen til morens nye flamme Svein Olav. Og ikke nok med det så må Svein Olav og Johannes flytte inn i leiligheten til Vanessas familie når de selv får vannlekkasje. Vi får også vite at Vanessa er brukeren bak Instagramprofilen ”SANDheten”, en brukerkonto som har spredd rykter og sladder om elevene på skolen lenge. Hun forteller etter mye om og men dette til Emilie, som først reagerer kraftig, men som etter hvert hjelper Vanessa med å holde profilen skjult. Det er ikke alt Vanessa sliter med denne sesongen, hun er også travelt opptatt med å ødelegge forholdet mellom mammaen Hege og Svein Olav som blomstrer i en fart, og plutselig er de til og med forlovet. Dette blir etter hvert et fellesprosjekt mellom Vanessa og Johannes, noe som også fører de nærmere hverandre. Så når Vanessa en dag blir anklaget for å være personen bak Instagramkontoen i skolegården kommer stebroren til unnsetning og tar på seg skylden. Uheldigvis for Johannes går Maya og Tora til rektor og forteller dette. Vanessa skriver en mail til alle på ungdomstrinnet hvor hun står fram og forteller at personen bak kontoen er henne. Dette blir møtt med hat fra elevene, og Vanessa blir utvist fra skolen i 2 dager. På skolen har de morgenmøte hvor de skal snakke om det som har skjedd og om nettmobbing. Vanessa ønsker selv å holde en liten tale og fortelle hvordan en nettmobber tenker. Hun får støtte fra hele trinnet når elevene selv forstår at det ikke kun har vært Vanessas feil, de har alle sendt inn tips og bilder og er derfor medskyldige i nettmobbingen. Johannes og Vanessa klarer tilslutt å ødelegge forholdet mellom foreldrene Hege og Svein Olav, og når bryllupet blir avlyst føler de seg ganske fornøyde begge to. Lillesøster Veronica hacker Instagramprofilen ”SANDheten” og begynner å legge ut sladder igjen. Når Vanessa finner ut at dette er gjort fordi Veronica ser sånn opp til storesøsteren, får Vanessa nok og legger alle

kort på bordet for moren sin. Hun tar også på seg skylden for bruddet mellom moren og Svein Olav. Ved sesongens avslutning, som viser oss skolens juleavslutning, vinner definitivt kjærligheten, mamma Hege og Svein Olav blir kjæresten igjen, og det samme blir Maya og Julian. Vanessa på sin side får et kyss fra stebroren og føler seg rett og slett fornøyd med det.

Seriens oppbygning - avsnitt og episoder

Dramaturgisk kan vi si at serien er satt sammen på en helt annerledes måte enn tidligere serier. Her kommer det ut forskjellig form for materiale et par ganger om dagen, hver dag hele uken. Serien har derfor ikke episoder som vi vanligvis er kjent med fra barne- og ungdomsserier produsert av NRK. Den første sesongen inneholdt totalt over 80 ulike klipp. Dette var da kun videoklippene som ble vist, i tillegg kommer de andre fortellermulighetene, som SMSer, Instagrambilder, snapchat osv. Det er derfor vanskelig å beskrive selve oppbygningen av denne serien, ettersom den ikke er episodebasert slik vi kjenner til. Serien blir i første rekke fortalt gjennom en blogg, som har innhold fra ulike sosiale medier. Om man i ettertid velger å se alle videosnutter samlet vil man i større grad kunne sammenlikne denne serien med tidligere episodebaserte serier.

Karakter- og handlingsdrevet

Serien kan sies å være både karakter- og handlingsdrevet. Serien i sin helhet benytter seg av en hovedperson hver sesong, og i hver sesong er det hovedkarakteren som drar seriens handling videre. Det er én hovedperson vi følger på veien gjennom ulike oppgaver og utfordringer. På en annen side ser vi at noe av handlingen og tematikken blir dratt med videre i senere sesonger med andre hovedpersoner, som gjør at det kan argumenteres for at serien også er handlingsdrevet. Serien er ment å skulle ta for seg hvordan det er å gå fra å være barn til å bli ungdom, det er selve handlingen i alle sesongene. Men serien benytter seg av ulike karakterer for å fortelle denne handlingen på forskjellige måter med ulike karakterer.

Samtidsdrama

Handlingen foregår i samtid, noe som vil si at vi befinner oss i nåtiden. Dersom en videosnutt ble filmet på julaften, så ble den også postet for publikum på julaften. Når en video var spilt inn på skolen i skoletiden ville den bli postet mellom klokken 09.00 og 14.00 på en hverdag.

Når vi som publikum får vite noe er veldig uforutsigbart, ettersom det ikke er noe fast mønster på hva som blir publisert og når. ”Jenter” danner et helt nytt format. Vi befinner oss

fremdeles innenfor barne- og ungdomsserier, men formatet er unikt og har fått navnet nettserie, fordi seriens handling utspiller seg på Internett. Denne serien sendes ikke på vanlig fjernsyn slik de andre barne- og ungdomsseriene har gjort i tidligere år. Men når en sesong er ferdig, klippes den ofte sammen til en lang film som sendes på NRK Super som en film, ofte i helgene. For å forklare hvordan serien blir fortalt, skal en tilfeldig dag her beskrives, hva som skjer og når det publiseres.

Tirsdag 04.11.2014 kl 07:34 – Videosnutt

”Nå må du våkne” heter overskriften og er en videosnutt på 1:43 minutter. Det er tidlig morgen og vi befinner oss hjemme hos Vanessa. Hun og lillesøsteren spiser frokost ved frokostbordet og moren Hege står og flørter med sin nye kjæreste, Svein Olav på kjøkkenet. Inn kommer Johannes, sønnen til Svein Olav. Han er grinete og hopper over frokosten. Svein Olav foreslår at familien kan spise middag sammen på fredag for å feire Heges bursdag. Johannes sier han ikke kan, men går med på det tilslutt. På vei ut døren spør Svein Olav om ikke Johannes kan vente slik at han kan ta følge med Vanessa og Veronica til skolen. Det er tydelig dårlig stemning i huset, og Vanessa sier at han ikke trenger det. Johannes går til skolen, og Vanessa får tilsendt en bildemelding på Instagramprofilen hun har laget i falsk navn. Bildet viser at Julian, kjæresten til hennes venninne Maya, kysser en annen jente på skolen, med påskriften ”Nå må du våkne, ting skjer”.

Tirsdag 04.11.2014 kl 16.49 – Videosnutt

”Helt knust” er neste overskrift, og er en videosnutt på 1:14 minutter. Vanessa og venninnen Emilie sitter ute på en stein. Vanessa viser bildet hun har fått, til Emilie. De diskuterer hvordan de skal fortelle venninnen Maya om bildet, som viser at Julian har vært utro mot henne. De kan nemlig ikke fortelle sannheten, ettersom de da må røpe at det er Vanessa som er brukeren bak Instagramprofilen. Emilie kommer opp med en ide om at hun bare kan si at hun så Julian sammen med jenta og at de flørtet, på den måten får ikke Maya vite om bilde og heller ikke at Vanessa står bak Instagramprofilen.

Tirsdag 04.11.2014 kl 18:58 – Skjerm bilde

”Imorra” heter siste overskrift og er et skjerm bilde av mobilen til Vanessa. Vi ser skjerm bilde av chattsamtalen på bildetjenesten ”Snapchat”.

”jeg snakka med Maya, vi avtalte at vi møtes etter skolen imorra. Jeg sa at jeg hadde fått penger av bestemor så jeg kunne spandere Frappuchino på alle! :D”

I løpet av denne tirsdagen har vi fått tilsammen tre publiseringer fra produksjonen. Den første tidlig på morgenen før jentene har dratt på skolen. Deretter en videosnutt etter skoletid og til slutt en på ettermiddagen som forteller hva noen av jentene har gjort denne dagen. Vi har med andre ord fulgt jentene gjennom hele dagen. De første videosnittene er mer relevante for handlingen, mens det siste skjermbildet både viser at vi har fulgt jentene hele dagen og gir et innblikk i hva som skal skje.

Tematikk

Pubertet, kjærlighet, vennskap og sjalusi er typiske temaer man finner i barne-og ungdomsserier. Disse temaene finner vi også i nettserien ”Jenter”. Men serien tar også for seg andre temaer av stor relevans, nettmobbing og løgner. Nettmobbing blir vi presentert for i flere sesonger, alt fra små bagateller til store alvorlige saker. Noen ganger involverer det få personer og andre ganger hele skolen. Nettserien presenterer også løgner. Jentene lyver en del for hverandre, for beskyttelse av seg selv og noen ganger for hverandre. Vi ser også at løgnene har ulike utfall, noen ganger kan de være ubetydelige, mens andre ganger kan det gå ordentlig galt.

Nettmobbing

Et av de gjennomgående temaene i nettserien er nettmobbing. Nettmobbing eller digital mobbing blir ofte definert som en aggressiv handling eller adferd utøvd ved bruk av elektroniske hjelpemidler av en gruppe eller en person gjentatt over tid, mot et offer som ikke kan forsvare seg (Ertesvåg, 2013). Det er først i sesong 2 at nettmobbing blir presentert som et problem. Hovedpersonen Emilie opplever ubehagelige kommentarer på nettstedet Facebook. Daniel, en gutt i klassen har tatt bilde av dagboken hennes og lagt bildet ut på Facebook. Dette resulterer i at medelever og andre kommenterer og skriver stygge kommentarer i kommentarfeltet under bildet. Denne hendelsen får ikke mye oppmerksomhet i serien, men nok til at man får se hvor hardt slik mobbing går ut over mobbeofferet. I sesong 3 blir nettmobbing hyppigere diskutert. Her blir vi for første gang presentert for ”SANDheten”, som er en Instagrambruker. Instagram er en bildetjeneste hvor folk med brukere kan legge ut bilder, som får kommentarer og ”likes”. ”SANDheten” er som tidligere nevnt en sladrekonto som ingen vet hvem som står bak. Det er mulig denne ideen er inspirert av den amerikanske

dramaserien ”Gossip Girl” fra 2007, men dette finnes det ikke bevis for. Det kan likevel være verdt å nevne, i tillegg var ”Gossip Girl” beregnet for aldergrense 15 år og oppover. Brukeren av ”SANDheten-profilen” i ”Jenter” legger ut bilder og rykter om elevene ved Sand skole, hvor våre karakterer går. Vi ser hvor redde jentene er for at deres hemmeligheter vil bli lagt ut. Tora er den første av våre karakterer som blir hengt ut på bildetjenesten, når den anonyme Instagrambrukeren tar bilder av Tora i smug og legger ut på sosiale medier. I sesong 4 når mobbingen større høyder. Instagramkontoen legger ut bilder og sladder fremdeles, noe som knuser hjerter og ødelegger vennskap. Til slutt står Vanessa fram som nettmobber og blir utvist fra skolen. Men før dette skjer opplever mange av elevene ved skolen å bli hengt ut. Maya får gjennomgå mest når hun via sosiale medier får vite at kjæresten Julian har vært utro og at bildebevisene er spredd på Instagram.

Løgn og utroskap

Vi blir presentert for en rekke løgner i serien, og hvordan de fort kan eskalere, hvordan vennskap kan være falske og hvordan noen vennskap bare svikter på grunn av løgner. I første sesong ser vi at Maya lyver ovenfor kjæresten Even om hvorfor hun er sammen med han. I Mayas øyne er Even kun en brikke i et spill mot å få den virkelige prinsen Julian. Vi ser hvordan dette sårer Even når sannheten kommer for en dag. I sesong 2 blir Emilie fersket i å ha et forhold til Noah, samtidig som hun får betalt for å spleise han med venninnen Ragnhild. I tredje sesong er det Toras nye venninne Lola som står for løgnene når hun inngår et falskt vennskap med Tora kun for å holde henne unna gutten hun er forelsket i, Marius. I den fjerde sesongen får vi se hvordan livet til Vanessa sakte men sikkert rives fra hverandre når hun må stå for all sladder og løgn hun har spredd via sosiale medier kontoen ”SANDheten”. Her ser vi mye av løgnenes bakside. Mens vi tidligere har sett hvordan løgner oppstår og hvordan de raskt kan utvikle seg til faktisk å såre noen, ser vi her hvor skadelig de kan være på sikt og hvor ødeleggende de er også for løgneren selv.

De ulike fortellingsmetodene

Serien blir som sagt fortalt gjennom en blogg, hvor seriematerialet legges ut. Videosnutter filmet av produksjonen, videoer filmet av karakterene selv, webkamera, bilder og tekstmeldinger. Det at serien fortelles i ulike formater gjør at serien opprettholder et varierende og spennende innhold. Vi har tidligere vært innom dette med at barn og unge i større grad enn tidligere forlanger og krever mer av mediene. De kjeder seg fort og forventer å bli underholdt hele veien. Ettersom denne serien produserer mye stoff, gjerne hver dag, så er

det enda viktigere at formatene veksler og er spennende. Noen ganger vil man bare titte innom bloggen en rask tur, da holder det muligens å se en tekstmelding sendt mellom karakterene. Mens andre ganger vil man snoke mer, da har man muligens tid til å se et lengre videoklipp produsert av produksjonen. De ulike fortellingsmulighetene som serien benytter vil nå forklares.

Videosnutt filmet av produsentene, eksempelet er hentet fra sesong 2

Publisert onsdag 12.03.2014 kl 11.30 "Du minner meg om noen"

Kamera sveiper over Sand skole fra luften. På jentedoen står Lola og sminker seg. Tora kommer ut fra en bås og går fram til vasken for å vaske hendene. Hun smiler til Lola, Lola smiler tilbake og gir henne litt papir. "Den skjorta var utrolig fin". Tora rødmer litt og takker. "Du er Tora ikke sant" fortsetter Lola og presenterer seg selv. "Kan jeg prøve noe?" spør Lola og Tora virker skeptisk. Lola plasserer hendene sine på skjorten til Tora og knepper opp alle knappene helt opp til halsgropen. "Ser du, mye finere" sier Lola. Tora ser på henne og gransker ansiktet " hva er det?" Spør Lola. "Du bare minner meg om noen" sier hun. Før Lola får svar på hvem hun minner om kommer Vanessa ut fra en annen bås på jentedoen. Lola presenterer Vanessa for Tora. "Du er skikkelig pen" sier Vanessa. "Takk" sier en litt overrasket Tora. "Kanskje Tora kan være den tredje?" spør Vanessa oppspilt. Før hun forteller Tora om jentenes planer om å lage en Destinys' childs musikkvideo på fredag. Tora forteller at det ikke går fordi hun skal ha overnattingsfest med bestevenninnene sine. Lola og Vanessa blir tydelig skuffet før de forlater jentedoen. Tora står igjen alene, litt overrasket.

Videosnutt filmet av karakterene, eksempelet er hentet fra sesong 3

Publisert Onsdag 28.05.14 kl 10:42 "På vei til hytta"

Tora filmer med mobilen sin fra bilen. ”Vi er på vei på hyttetur” forteller hun kameraet. I bilen sitter vennene, og de jubler når Tora setter på kameraet. Tora filmer bort på sjåføren og presenterer oss for privatsjåfør, pappa Ragnar. Før hun sender kamera bakover til Emilie som sitter i midten av bilen. Hun filmer guttene Julian og Marius som sitter bakerst i bilen. ”Dette blir kjempegøy” roper Julian og streker armene i været. Lyden er litt dårlig og det skurrer autentisk fra mobilkameraet. En av guttene roper ”Du har veldig kule pappaer da Tora” Hvorpå pappa Ragnar svarer ”Ja det stemmer, vi er kjempekule, men bare hvis dere er kule også”. Vennene ler og en av gutta spør: ”Hva skjer hvis vi ikke er kule da?” Pappa Ragnar svarer fort ”Da blir det ikke noe godteri på hele hytteturen”. Vennene gisper og later som de blir hysteriske. Emilie spør ”Men har du kjøpt godteri?” Sjåføren svarer i en fleipete tone ”nei, men vi har godteri når vi kommer fram”. Vennene begynner å bli utålmodige, og de spør hvor lenge det er igjen å kjøre. De får raskt svar fra forsetet om at det er ca. en time igjen. Ungdommene blir urolige og starter å lage grimaser, tydelig preget av at kamera er tilstede. ”Vi filmer mer senere” sier Tora og skrur av kameraet.

Bilder og tekst, bloggartikkel, Eksempelet er hentet fra sesong 3

Publisert torsdag 05.06.2014 kl 17.07 ”Klare til fest!”

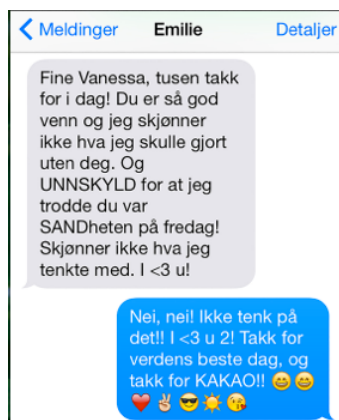
”Marius er her og hjelper meg å gjøre i stand til festen i morgen!! Jeg gleder meg kjempemye! Nå skal vi lage spilleliste! Selv om Even har spurt om å få være DJ. Jeg sa at det

var greit at han var det, men tenker det er det best å lage en ekstra spilleliste. (For Even er jo litt rar, og han liker litt rare ting) Uansett, er det noen som har forslag til bra sanger?”

Skjermbilder av tekstmeldinger, eksemplet er hentet fra sesong 4

Publisert søndag 05.10.2014 kl 19:16

Bilde av tekstmelding sendt fra Emilie til Vanessa

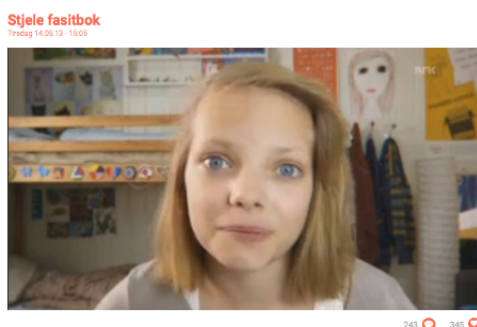
Under bildet av meldingene sendt mellom de to får vi et bilde, såkalt ”selfie” som er et bilde av de to jentene Vanessa og Emilie, og en tekst:

” I dag har jeg hengt med Emilie hele dagen. Vi spurte om Tora og Maya ville være med også, men Maya skulle i bursdag, og Tora hadde besøk av Marius. Så da ble det bare oss to.

Først dro jeg til Emilie rett etter frokost, så dro vi en tur til byen. Det var søndagsåpent på et kjøpesenter så vi shoppa litt klær. Da vi satt på trikken hadde jeg sagt at jeg hadde sykt lyst på kakao, og så mens jeg var i et prøverom, hadde Emilie løpt og kjøpt kakao til oss! Kjempesnilt! Etterpå ble jeg med hjem til henne og spiste middag, og så satt vi lenge på rommet hennes og snakka om alt mulig. Veldig koselig dag! <3 ”

Webkamera, eksempelet er hentet fra sesong 1
Publisert tirsdag 14.05.13 kl 15:05 ”stjele fasitboka”

Maya snakker til oss via webkameraet

”Hei, jeg skulle egentlig ha øvd til matteprøve nå, men jeg klarer ikke å konsentrere meg. Ja, men jeg fikk snakket med Julian i dag da, også fikk jeg liksom fortalt litt hva som skjedde og sånt. Også så han sånn at moren hans også var sånn noen ganger. Ja også sa han sånn at han håpet at jeg ville gjøre det bra på matteprøven på torsdag, sånn at jeg ikke var innesperret for alltid liksom. Også ..hm.. jo filmen. Den hadde ikke vært så bra allikevel og Emilie hadde kommet for sent så hun rakk ikke se filmen engang. Men det er jo typisk henne da. (det kommer en lyd fra pcen) å ja jeg har fått en melding fra Emilie. Hun skjønner tydeligvis ikke de brøkgreiene hun heller.

Maya ”Jeg skulle ønske vi var i parken og spiste is”.

Emilie ”du skulle ønske du var i parken med Julian og spiste is”.

Maya ”JAA”.

Emilie ”hva om vi stjeler fasitboka?”.

Maya ”Du tuller?”.

Emilie ”nei det er enkelt, Karan har den jo alltid med seg”.

Emilie altså, men, det hadde jo kanskje ikke vært så dumt da? Hmm.. ”

Publiseringstidspunktene

Publiseringstidspunktene er nok nøye planlagt fra produksjonens side, her er et eksempel på hva som ble publisert onsdag 03.12.2014.

Oppdatering nr 1: Kl 07.16 blir det publisert et bilde av en tekstmelding sendt mellom jentene, et såkalt skjermbilde, et bilde av en tekstmelding.

Oppdatering nr 2: Kl 11.45 og er en filmsnutt på 4 minutter.

Oppdatering nr 3: Kl 18.43 og var et bilde og en liten tekst.

Det gis inntrykk av at det er tilfeldig når ting blir publisert, men det er selvsagt nøye gjennomtenkt. Vi har først en tekstmelding tidlig på morgenen, denne får målgruppen med seg før de går på skolen. Deretter en lengre filmsnutt rundt lunsjtider og på kvelden etter barne-tv kommer det ut et bilde og en liten tekst. Med andre ord har fortellingen pågått hele dagen og publikum har fått servert små drypp spredd utover. De vet ikke når det dukker opp noe nytt, derfor klikker de seg stadig inn på nettsidene og NRK Super får gode klikktall. Sannsynligheten er også stor for at nytt stoff er publisert ettersom det kommer ut nye ting flere ganger daglig. Publiseringsrekken ser annerledes ut i helgene, her er et eksempel hentet fra søndag 07.12.2014:

Oppdatering nr 1: Kl 14.03, var et videoklipp på 3 minutter.

Oppdatering nr 2: Kl 15.00, var et skjermbilde av en Instagramprofil med en liten tekst.

I helgene er ofte jentene sammen med familiene sine og gjør familieting, noe som ikke har stor relevans for fortellingen seerne følger.

Stilistiske virkemidler – nærbilder

Bildeutsnittene i ”Jenter” er nære, nære på en ny og annerledes måte enn vi tidligere har sett. Vi ser ofte nærbilder av jentene, når vennene selv filmer, og når hovedpersonen filmer seg selv på webkamera. Vi får en nær relasjon til hovedpersonene i sesongene. Kameravinkler og utsnitt gjør at vi kommer nærme karakterene, og dette gir oss en følelse av at vi kjenner de. Vi er venner og vet like mye om dem som vi vet om våre ”virkelige” venner. Ved å bruke håndholdte kameraer og selvfiling gir dette også en ønsket effekt av at det som skjer er reelt og noe som virkelig hender. At filmsnittene som filmes med mobilkamera er av litt dårlig kvalitet gir bare følelsen av at det er ekte. Det skal ikke være profesjonelt filmet når det er jentene selv som filmer med mobilkamera på vei til hytta.

Håndholdt kamera og selvfilming

Håndholdt kamera er et vanlig stilistisk virkemiddel brukt i produksjon av dokumentarfilmer blant annet. Effekten denne type filming gir er at vi som ser filmen føler at vi befinner oss midt i handlingen, og gjør at opplevelsen blir mer intens. Dette gir oss en effekt hvor vi føler vi som ser filmen befinner oss midt i handlingen, og gjør at opplevelsen blir mer intens (It medier). Håndholdt kamera brukes ofte som virkemiddel i ”Jenter”. Effekten dette gir er at seerne føler seg inkludert i handlingen. Dette kan vi for eksempel se ved at det ofte filmes fra karakterenes høyde, og kamera beveger seg i takt med karakterene og bakhoder filmes. Denne formen for filming gir en følelse av nærhet og en følelse av at dette er litt hjemmelaget. Det er til tider karakterene som selv filmer og derfor godtar vi den vekslende kvaliteten. Vi som seere er bare glad for at vi får være med på fortellingen, at vi får se hva som skjer på rommet på leirskolen når alle har lagt seg.

Mye av filmingen blir gjort av karakterene selv, selvfilming og Skype-samtaler blant annet. Filmer hvor hovedpersonen snakker rett i kamera. Denne filmingen gjør at vi føler oss knyttet til personen, vi skaper en nær kontakt med vedkommende. Man føler ofte en sterkere tilhørighet til folk man har sett i øynene eller som har snakket direkte til deg. Ved å filme på denne måten hjelper man å skape denne kontakten. Vi som seere føler at karakterene snakker direkte til oss og at vi har et forhold. Her er et eksempel

”Skal jeg dra?” publisert fredag 21.06.2013

Maya sitter på rommet sitt og ser rett inn i webkameraet til oss. Hun har store blå øyne som stikker rett i oss. Vi ser et halvnært bilde av henne. Hodet er i fokus, men vi ser også tegningene som henger på veggen bak henne og skjønner at hun sitter på rommet sitt.

”Jeg har fortsatt ikke hørt noe”. Maya puster tungt, og ser oppgitt og bekymret ut, hun kaster en strikball opp og ned i hendene

”Burde jeg bare dra til han?” Maya ser seg litt forvirret rundt i rommet, tydelig betenkt.

”Jeg ringer Emilie”. Hun tar opp telefonen og slår nummeret til venninnen, men Emilie svarer ikke. Maya legger igjen en beskjed.

”Hei Emilie, jeg må snakke med deg. Kan du bare ringe meg når du har hørt dette?” Maya legger på og puster tungt, øynene flakker litt og hun virker enda mer utålmodig.

”Even reiser til Berlin i kveld også, da får jeg ikke se han hele sommeren. Tenk om jeg ikke får snakket med han før han drar da?”

Maya virker oppgitt og puster tungt. Det plinger i telefonen og Maya skvetter opp.

”Åh det var Emilie, middag hos mormor, ringer deg i kveld – Emilie”

Maya ser oss dypt inn i øynene før hun trekker pusten tungt og legger hodet i hendene.

Her henvender Maya seg rett til oss som seere. På denne måten kan vi føle at vi sitter i en Skype-samtale med henne, og at hun spør oss direkte spørsmål som hun forventer å få svar på. Vi kan riktignok ikke svare muntlig tilbake, men vi kan skrive svarene våre i kommentarfeltet, noe også 96 seere gjorde på dette filmklippet. Denne muligheten gir oss følelsen av å være aktiv og deltakende i samtalen og universet til jentene. Vi er med på diskusjonene og handlingen, og vi får komme med vår mening i ulike sammenhenger.

Stilistiske virkemidler – musikk

Musikk som virkemiddel i nettserien ”Jenter” må man diskutere på en litt annerledes måte enn vi kunne med de tidligere seriene. Nå har det blitt beskrevet hvordan denne serien fortelles og ettersom karakterene selv er fortellere i store deler av handlingen så brukes ikke musikk i like stor grad. Når man får presentert videoklipp filmet og produsert av produksjonen, brukes gjerne musikk som virkemiddel. ”Jenter” bruker blant annet mye populærmusikk i sin produksjon, men det brukes da ofte som diegetisk lyd, lyd og musikk som karakterene selv kan høre. Populærmusikken brukes med andre ord i karakterenes univers. Alt av diegetisk musikk er det karakterene selv som serverer oss. Mens den ikke-diegetiske musikken kun er lydsnutter som fungerer som elementer mellom scenskifter. Disse er også kun tilgjengelig når nettdramaet er satt sammen som en film ment for fjernsyn, noe den blir når sesongen er ferdig. Dersom man følger serien via bloggen så hører man ikke så mye av den ikke diegetiske musikken. Man kan derfor hevde at de små lydsnuttene ikke har noen direkte virkning på handlingen. Vi trenger ikke høre dette for å forstå verken handling eller sammenheng. Lydsnuttene gir oss heller ikke forsterkede følelser slik musikk ofte er ment å gi oss seere. Men den diegetiske musikken gir en tydelig effekt. I sesong 2 drar jentene på leirskole. I bussen spilles og synges den populære sangen ”The Fox” produsert av Ylvis i 2013. Dette filmklippet ble lagt ut 14.oktober 2013, kun 5 dager etter at sangen hadde nådd en internasjonal suksess og blitt vist 100 millioner ganger. Dette sier oss noe om at serien blir produsert fortløpende, og fordelen med det er at den kan være oppdatert og følge trender, til og med på musikkfronten hvor det dukker opp nye ting hele tiden. Dette gir oss seere en følelse av at serien henger med i tiden, noe som er meget viktig når det produseres underholdning for barn og unge, som er ledende på å følge trender på nettet.

Musikk brukes som oftest som virkemiddel for å skape spenning og action, det gjør det også her. I sesong 3 har Tora sommerfest på takterrassen. Her brukes musikken ganske bevisst og hyppig som et virkemiddel for å gjøre scenene både spennende, interessant og fengende. Klippene er forholdsvis lange og varer i hele 09:51 minutter tilsammen. I løpet av denne tiden spilles seks ulike sanger. Dette er nok ment å være diegetisk musikk ettersom vi befinner oss på fest og musikken der spilles ut av anlegget på festen. Musikken passer overraskende godt til handling og følelsene som hovedpersonen Tora har. Spesielt legges det merke til sang nr 3 ”Paranoid” av Kanye West som spilles når Tora går for å møte nettmobberer i trappeoppgangen. ”Why are you so paranoid” lyder teksten. Kameraet panorerer og filmer urolig og vi blir selv urolig som seere. Det er raske klipperytmer og hele scenen er ganske rotete og urolig. Sangen derimot roer oss ned. Den gir spenning men teksten gjør at vi roer oss ned og er skeptiske til det som skal til å skje ”You worry about the wrong thing” lyder teksten videre. Noe som indikerer at Tora muligens er på feil spor når det kommer til å løse gåten rundt hvem som er en mystiske nettmobberer.

Stilistiske virkemidler – klipperytmer

Å se på klipperytmen til denne nettserien kan by på komplikasjoner, ettersom formatet på serien ser ganske ulik ut enn tidligere serier. Her ses det derfor på klipperytmen på de ferdige ”Jenter-filmene”, som sendes på fjernsynet etter sesongens slutt. Hver sesongs film legges så ut på NRK Supers hjemmeside. Det er disse oppsummeringsfilmene klipparbeid som blir lagt vekt på når det snakkes om seriens klipperytme.

Klipperytmen sier oss noe om tempoet i serien. Klipperytmen i ”Jenter” er forholdsvis rolig, noe som for noen kan virke overraskende om man ser på den historiske utviklingen, hvor mange sitter med den oppfattelse av at klipperytme og tempo kun har økt med årene. Ettersom ”Jenter” ikke forholder seg til sendetider og antall produserte minutter i uken, så kan det hevdes at det jobbes på en annerledes måte med klipperytme her. Klipperytmen kan være like viktig både for å holde på spenningen og vise hva som er relevant for fortellingen. Men igjen, dette er en nettserie hvor det blir publisert klipp kontinuerlig, og serien må derfor ikke forholde seg til hurtig tempo for å holde på spenningen til neste ukes sending. Noen ganger kan klippingen virke litt brå og kort avsluttende i nettserien. F.eks når hovedpersonene snakker direkte til oss på webkamera, da får vi ofte brå avslutninger. Effekten dette gir er at det som skjer er ekte og direkte. Mandag 07.10.2013 la Emilie ut en videoblogg hvor hun snakker om at hun har vært på hytta og at hun gleder seg til leirskolen om en uke. Emilies mor

roper på henne. Da sier Emilie ”KOMMER. Men han kommer ikke til å si det til noen, men hadet” og skjermen blir svart. Her får vi en brå avslutning. Vi var midt i en enveissamtale hvor Emilie fortalte noe, men ettersom moren ropte og hun måtte gå ble skjermen svart. Vi ble ikke med Emilie ned til sin mor. Vi var den andre personen i videobloggen og fikk derfor ikke være med når dataen var slått av.

Når det gjelder lengden på videoklippene i serien så er de som regel korte, mellom 2-3 minutter per klipp. I løpet av en uke har det blitt publisert ca. 21 minutter med film, ikke langt fra det som ble sendt av både ”Borgen skole” og ”Johnny og Johanna” i løpet av en uke. Forskjellen er bare at ”Jenter” sprer innholdet utover hele uken. Vi må heller ikke glemme at nettserien blir fortalt ved hjelp av ulike virkemidler og videoklippene er bare et av dem. Så totalt får vi presentert mer av nettserien enn andre serier, men det som utad blir produsert og filmet av produksjonen er ikke mer enn tidligere serier.

Framstilling av barn og lærere

Det er litt drøyt å si at barna vi møter i ”Jenter” er egoistiske små voksne. Men vi møter her barn som lever det gode liv. De har moderne hjelpemidler og lever som unge voksne selv i en alder av 12 år. De arrangerer fester og hytteturer. De drikker kaffelatte og legger ut videofilmer på internett. Barna involverer seg ikke i de store samfunnsproblemene eller familierelaterte ting, eller de deler det i alle fall ikke med oss. De har ikke større problemer enn de lager selv. De framstilles som moderne barn i en moderne digital hverdag, hvor voksne er mer redde for kamera enn hva barna er. Vi befinner oss på skolen muligens halvparten av tiden hvor det filmes. Det blir ikke publisert så mye bilder og tekster fra skolen og skoletiden, noe som virker autentisk. Man får ikke lov å bruke telefonen i timen, og i friminuttene skjer det så mye annet som vi får presentert via videoklipp uansett, så annen digital aktivitet er unødvendig.

Som de to foregående seriene ”Borgen skole” og ”Johnny og Johanna” har læreren vært et interessant forskningsfelt, noe gruppen også er i denne serien. Her blir læreren presentert som velutdannet, pedagogisk, streng og smart. Det er ikke veldig ofte vi får møte lærerne, men det er spesielt tre stykker som setter spor. Det er jentenes klasseforstander Kjærsti, en typisk klasseforstander, med fokus på riktig plass. Hun er i førtiårene, og godt likt hos elevene. Vi møter også en yngre mannlig lærer spilt av Endre Haukeland. Han blir vi ikke kjent med før i

sesong 4 når jentene har begynt på ungdomsskolen. Her er silkehanskene lagt til side og den mannlige læreren knuser enhver spydig kommentar som ungdommene prøver seg med. Til slutt får vi også hilse på rektoren ved skolen, spilt av Berit Irene Andreassen. Hun fremstår som en litt eldre, forsiktig dame som legger fram ting akkurat etter skolens reglement. Vi skal nå se på noen eksempler på hvordan lærerne blir presentert.

I første sesong er vi med Maya på utviklingssamtale på skolen:

Klasseforstander Kjærsti: ”Også har vi en liten utfordring, og det er jentemiljøet i klassen, det har ikke vært helt bra i det siste, har du noe å si til det Maya?”.

Maya ”mmhm nei det er helt greit”.

Mor til Maya ”men det her har du ikke sagt noe om Maya”.

Maya ”men det er ingenting å si”.

Mor til Maya ”nei nå ble det litte granne mye da, Maya fikk mensesen i forrige uke”.

Klasseforstander ”nettopp ja”.

Mor til Maya ”ja man kan jo bli litt satt ut av spill da, ja det er jo ikke bare bare første gangen”.

Maya ”men Mamma”.

Mor til Maya ”ja jeg skal ikke drive å utbrodere det, men det er greit at Kjærsti kan få vite at det er litt mye som skjer, jeg husker selv jeg første gangen jeg fikk menstruasjon, hele kroppen var jo i unntakstilstand og det gikk jo utover humøret og..”.

Klasseforstander Kjærsti ”ja, men vet dere hva, nå tenker jeg at vi ikke trenger å snakke noe mer om det her nå, for noe er kropp og fritid, og noe er skole”.

Her møter vi en lærer som ønsker å ha fokus på de viktige tingene og som ikke lar seg styre av følsomme foreldre. Når moren til Maya forsøker å unnskyldte datteren, avfeier læreren dette og får samtalen tilbake på det som er vesentlig. Dette hadde vi ikke sett i for eksempel ”Borgen skole” hvor foreldre dukket opp for å snakke med lærerne om ytterst private ting, og lærerne tok seg fri for å la foreldrene tømme sine bekymringer.

I sesong 4 har elevene seksualundervisning og vi får et møte med den mannlige læreren som leser opp spørsmål fra klassen

Lærer ”Er det vanlig at en jente på 13 år er utro og prøver seg på alle hun ser?”

Samuel ”Ja hvis hun er sammen med en kjerring så”

Lærer ” Samuel har du lyst til å komme opp og overta undervisningen?”

Samuel ”ja”

Lærer ”kult! Da sier vi det sånn. Når du har fullført mastergrad i grunnskolelærer 5 til 10 trinn og bestått kompetansespørsmålene innen seksualitet, samliv og identitet, hade bra snakkes om 12 år”

Her møter vi den selvsikre unge læreren. Han har sin tunge utdannelse i ryggen og avfeier spydige kommentarer fra elevene. Han tør å svare elevene slik vi så at noen av lærerne fra ”Borgen skole” også torde, men som vi så en del fravær av i ”Johnny og Johanna”. I denne scenen sitter læreren ganske utsatt til, han har en eske med lapper foran seg hvor elevene har stilt seriøse og useriøse spørsmål om sex og samliv som læreren besvarer med knusende ro. Denne læreren viser oss at den strenge og kontrollerte læreren er tilbake i skolevesenet og ikke lar seg styre av sin klasse.

OPPSUMMERING

I denne oppgaven har tre av NRKs barne- og ungdomsserier blitt analysert. Serienes bruk av stilistiske virkemidler som nærbilder, musikk og klipperytme er studert og programmenes tematikk har blitt diskutert. Hvordan serien har tilpasset seg barns levekår er også nevnt ettersom det kan hevdes å være forskjellig i hvordan man har sett på barn og barndom gjennom tiden. Til slutt har oppgaven sett nærmere på hvordan seriene har valgt å fremstille barn og voksne, med et fokus på yrkesgruppen lærer. Det kan sies at alle seriene i utgangspunktet har hatt det samme formålet. De har alle blitt produsert for å være barne- og ungdomsunderholding, seriene skulle være redskap for barn til å forstå seg selv og den virkeligheten de lever i. Ikke overraskende har virkeligheten forandret seg, samfunnet er i endring, og barndommen har endret seg. Derfor har også seriene måtte forandre og tilpasse seg, etter en ny barndom og et nytt syn på barndommen. Her er en rask gjennomgang av de endringer som er funnet.

”Borgen skole” – stilistiske virkemidler og tema

Nærbilder ble lite brukt i ”Borgen skole”. Serien hadde ingen hovedkarakter og heller ingen man ble bedre kjent med enn andre. Man får noe distansert forhold til karakterene. Musikk ble heller ikke mye brukt. Serien hadde en kjenningsmelodi og denne ble brukt i alle seriens sesonger, den ble også klippet opp og deler av den ble brukt under forskjellige scener. Den samme musikken ble brukt med lite variasjon, det var kun forskjellige instrument som spilte. Munnspill ble for eksempel brukt når scenene var triste, piano og trommer ble brukt når scenene var skumle, men musikktonene varte ofte ikke mer enn noen sekunder. Den samme kjenningsmelodien ble til og med brukt under sesongavslutningen når elevene hadde laget en egen sang om skolen. ”Borgen skole” hadde langsom klipperytme, det var lite eksperimentering og i dag vil man kunne kalle handlingen for flat og noe kjedelig, sammenliknet med liknende serier for samme målgruppe. Serien hadde lange scener og få kameravinkler. Det var lange scener hvor det ikke alltid skjedde ting som hadde relevans for handlingen. For eksempel de lange scene i klasserommet, hvor vi i 9 minutter fikk følge en mattetime. Denne scenen hadde muligens til hensikt å vise oss hvordan en mattetime foregikk og gi en gjenkjennelseeffekt hos seerne. Men den hadde ingen videre relevans for seriens handling.

”Borgen skole” tok i stor grad for seg samfunnsrelaterte temaer. I tillegg tok serien for seg temaer som kjærlighet, vennskap og forelskelse. Komplekse samfunnsproblemer som

miljøvern og skoleøkonomi var viktige temaer som tok opp mye av tiden til barna vi møtte i serien. Ved at NRK presenterte disse to relativt komplekse og tunge temaene i en barne- og ungdomsserie gjorde at de kunne opplyse og oppdra uten at barna merket av det var det de gjorde.

”Johnny og Johanna” – stilistiske virkemidler og tema

I ”Johnny og Johanna” brukes mye nærbilder for å bli bedre kjent med karakterene. Det var et fokus på mellommenneskelige relasjoner i denne serien og nærbildene hjalp oss å komme nær karakterene. Hensikten med nærbilder er å forsterke følelsesuttrykk og komme så nære karakterene som mulig (wikipedia – kinematografi). Dette er en serie hvor man i større grad enn i ”Borgen skole” ønsker å vise relasjoner og følelser mellom mennesker. En av de beste måtene å gjøre dette var på nettopp å gi oss tydelige nærbilder hvor vi kom tett på hovedpersonene. Musikk ble også aktivt brukt i ”Johnny og Johanna”, selv om kjenningsmelodien alltid var den samme ble annen musikk og oftere melodier benyttet. Her så vi også at musikken kunne fungere som underlag når karakterene hadde dialoger noe vi aldri så i ”Borgen skole”. I ”Johnny og Johanna” ble vi vitne til raskere klipperytme. ”Borgen skole” og ”Johnny og Johanna” hadde lik episodisk lengde men sistnevnte hadde i snitt 5 scener mer på sine 30 minutter. Noe som sier litt om hva vi får presentert i løpet av 30 minutter. Det er flere karakterer, og man følger flere parallelle handlingsforløp i ”Johnny og Johanna” enn i ”Borgen skole”. Derfor er også klipperytmen raskere og vi får kortere klipp en tidligere, rett og slett fordi vi har dårligere tid til å fortelle. Alle scenene i ”Johnny og Johanna” hadde ikke alltid relevans for seriens handling de heller, men serien viste oss kortere scener, som gjorde at man ikke rakk å kjede seg. Seerne ble også kjent med flere sider av samme karakter i denne serien, ikke kun eleven Johanna. Men eleven, datteren, bestevenninnen, stedatteren, postbudet og kjæresten Johanna. Noe man naturlignok trenger mer tid på å vise, enn hvis man kun skulle bli kjent med eleven Johanna, slik vi ble i ”Borgen skole”.

I ”Johnny og Johanna” var hensikten å lære barn og unge om familielivet og mellommenneskelige relasjoner. Serien skulle lære barn og unge om virkelighetsnære temaer, og viste derfor hvordan familier både barn og voksne taklet ting. Temaene som ble tatt opp var ofte like relevante for voksne, som for barn og unge, og viste med dette også hvordan de begge taklet situasjoner ulikt. En interessant forskjell mellom ”Borgen skole” og ”Johnny og Johanna” er måten temaer blir presentert. Vi har vært inne på at ”Borgen skole” var en typisk

”oppdra og opplyse-serie”, hvor lærer Vera, rektor eller andre presenterte temaer som barna skulle lære om. På denne måten var undervisningsbiten i ”Borgen skole” ganske åpen og i mindre grad skjult. Temaene ble presentert av de voksne, deretter skulle de behandles av barn mens de voksne overvåket. Ta skoleøkonomisaken i ”Borgen skole” som eksempel. Det skal sies at det er barna som først bringer opp temaet, men lærerne legger temaet fram i første time og forventer at elevene skal jobbe med konkrete problemstillinger. I ”Johnny og Johanna” står elevene på skolen mer fritt i sitt undervisningsopplegg. Vi blir med Johanna når hun skal skrive særoppgave og valget faller på fengsler. Vi blir her presentert for hvordan barn søker informasjon om noe de interesserer seg for, og deretter et innblikk i hva de voksne synes. På denne måten blir undervisningsdelen mindre skjult i ”Borgen skole” ved at lærer Vera står å sier ”Vi skal ta fatt på en oppgave om skoleøkonomi... her er problemstillingene”, mens vi i ”Johnny og Johanna” først blir kjent med at Johanna skal finne svar på hvordan livet i fengsel er, *ikke* det at det er en skoleoppgave. Vi ser at det blir tatt avstand fra å oppdra barn og unge. De blir pålagt mer ansvar og det blir tilrettelagt for at de selv skal bestemme i større grad.

”Jenter” – stilistiske virkemidler og tema

”Jenter” benytter seg også av nærbilder, men på en ny måte. Disse nærbildene kalles ofte selvbilder, eller selvfiling. Dette er bilder hvor karakterene filmer sine egne ansikt. På denne måten kommer man nær karakterene på en helt ny måte, ikke kun billedlig. Man får et nært forhold til dem fordi de snakker direkte til oss. Jentene forteller ting direkte i kamera, det er som om de snakker kun til oss seere. Serien bruker også mye musikk som virkemiddel og da spesielt diegetisk populærmusikk. Vi kan si at musikken blir brukt for å understreke nåtiden. Serien er dyktig på å bruke kjent populærmusikk som fanger den unge målgruppen. Serien hadde ingen spesiell kjenningsmelodi som de foregående serien hadde, men små kraftige lydsnutter. Utsendelsene i denne serien, altså videoene som publiseres, er meget korte, ofte ikke på mer enn 3 minutter, men det blir lagt ut flere klipp om dagen. Mange av seriens scener har ingen direkte relevans for handlingen i sin helhet, og det er uforutsigbart hva scenene inneholder. Ofte kan det være bilde av at hovedpersonen sitter på rommet sitt og stirrer inn i kameraet til oss og forteller om skoledagen. Slike scener kan produseres og publiseres fordi serien ikke trenger å forholde seg til verken sendetider eller lengde. De står fritt til å publisere så mye de vil og når. Dette tar ikke av de totale minuttene serien har til rådighet, slik det ville gjort dersom serien var ”Borgen skole” eller ”Johnny og Johanna”. Analysen fortalte likevel at alle klippene som ble produsert i løpet av en uke ikke utgjorde mer enn i snitt 20 minutter, ti minutter mindre enn de tidligere seriene. Likevel blir det feil å sammenlikne her, ettersom

”Jenter” bruker andre måter å fortelle historien på. Serien tar for seg dagsaktuelle temaer. Spesielt nettmobbing og netthets går igjen i flere episoder og sesonger. Emilie blir hengt ut på Facebook og vi får presentert hvordan dette oppleves fra hennes synsvinkel. Vi får også se hvordan Vanessa som faktisk nettmobber tenker, og vi får se hvordan Tora føler på det å bli hengt ut på bildetjenesteprogrammet Instagram. Dette er relevante temaer for barn og unge i dagens samfunn som må leve med sosiale medier, kameratelefoner og digital popularitet daglig.

Tematikken i NRKs barne- og ungdomsserier har med andre ord forandret seg med tiden. Det blir benyttet dagsaktuelle og samfunnsrelaterede temaer i alle seriene, men hva som er samfunnsrelatert og dagsaktuelt har riktignok forandret seg. Programskaperne forsøker å presentere en hverdag hvor barn og unge kan kjenne seg igjen. Temaene bør derfor være aktuelle ettersom barna skal kunne relatere seg til det som skjer med karakterene. En merkbar endring i NRKs barne- og ungdomsserier er hvor mye plass seriene bruker til det dagsaktuelle og samfunnsrelaterede. I ”Borgen skole” tok mye av handlingen for seg skoleøkonomi og miljøvern, omtrent alt av handling som ble vist hadde med temaene å gjøre. I ”Johnny og Johanna” tok serien i større grad for seg privatlivet til karakterene, og andre problemstillinger i tillegg til hovedtematikken, familieutfordringer. I ”Jenter” ser vi at hovedtematikken rundt den digitale hverdagen, nettmobbing og den digitale barndommens utfordringer, spiller en mindre rolle i handlingen som helhet. Seerne får vite mer om kjærlighetslivet til karakterene, og utfordringene rundt dette, enn den mer alvorlige samfunnsrelaterede tematikken. Selv om den er med å gjør serien til det den er, får den ikke like stor plass som skoleøkonomisaken gjorde på 90-tallet.

Seriere har likevel noe til felles. De tar alle for seg ansvarlighet som et tema. Tidligere i oppgaven var vi inne på at ”Borgen skole” lærte barna å stå ansvarlig for sine handlinger. Dette var til og med et ønske fra programmets programsjef. ”Johnny og Johanna” lærte også barna ansvarsbevissthet ved å vise at karakterene måtte stå til ansvar for sine gjerninger. Selv om det her oftere tok lengre tid før karakterene enten stod fram eller hendelser fikk konsekvenser, så skjedde det alltid til slutt. I ”Jenter” blir vi også presentert for ansvarlighet. I mindre grad, men når det først skjer, så er det ganske alvorlig. Her er karakteren Vanessa et godt eksempel. Hun stod i lang tid bak en mobbekonto på Instagram. Hun valgte selv å stå fram og være ansvarlig for det hun hadde gjort, noe som førte til at hun ble utvist fra skolen. Det som skjer i serien når Vanessa offentlig beklager og forklarer sin oppførsel, er at

medelevene støtter henne. De tar ansvar for at de alle har bidratt til denne mobbekontoen, og står for det de har gjort. Selv om dette skjer en gang i løpet av en sesong så viser dette at serien tar ansvarsbevissthet på alvor.

Barndomssynet i ”Borgen skole”

Barna vi møter i ”Borgen skole” er snille og gode. Vi blir kjent med en Osloskole hvor alle barna er ansvarsbevisste og forståelsesfulle. De har respekt for hverandre og en enorm sans for rettferdighet, med noen få unntak. Serien presenterer et bilde av ”det kompetente barnet”, som mestrer ulike utfordringer både på skolen og i fritiden. Barna er gitt en tydelig stemme som de bruker i klasserommet og på skolen. Det eksperimenteres med roller, som at barna blir brukt for å irettesette de voksne. Dette kan vi se ved at miljødetektivene i 5. Klasse kjefter på vaktmester Rigmor fordi hun bruker skadelige kjemikalier på skolen. Programskaperne klarte å fange miljøet og skildre livet til barn og unge i skoleverket relativt godt. Det bør her nevnes at den første sesongen hadde et overdrevent idyllisk og harmonisk bilde av barna. Her skrev elevene pedagogiske sangtekster og spurte frøken om hvordan hun følte seg. Etter hvert som det ble produsert flere sesonger, kunne man se en mer realistisk framstilling av barna, hvor de bråker, skriker, skulker og smeller med dørene. Konfliktene som dukket opp var realistiske, ikke overdrevne, og de fleste problemene karakterene støtte bortpå var typiske konflikter som barn og unge havnet oppi på den tiden. Det skal sies at regissøren lot skuespillerne komme med innspill til handlingen selv i denne serien (Hauge 2008). Det at barna ble lyttet til og fikk komme med innspill under produksjonen ga nok handlingen et mer realistisk bilde av hvordan barn og unge ville ha handlet i de gitte situasjonene.

Den barnesentrerte barndommen fikk et bedre feste, og barn ble generelt mer synlig og betraktet som viktige informanter. De var borgere og ”beeings” i samfunnet. Dette er igjen noe paradoksalt ettersom denne seriens handling er lagt til en skole hvor man er plassert fra å lære, lære det voksne bestemmer at de skal lære. Barnet er på en måte plassert på skolen for å gå fra å være ”becoming” til å bli ”beeing” i samfunnet. Barn og unge skulle være mer kritiske til hva de ble presentert for, de skulle stille spørsmål og forvente svar. De var fullverdige medlemmer av samfunnet, og som samfunnsborgere skulle de ha mulighet til å delta i samfunnets utvikling, noe også Eckert hevdet. Synet på barnet som samfunnsborger kommer godt til syne når barna i serien mente at rektor la fram et dårlig skolebudsjett. De sa tydelig ifra og det hele ente med at de fikk delta i budsjettforhandlingene. De skulle bli hørt og respektert, om deres meninger ville bli tatt til etterretning er en annen diskusjon. Det

viktigste var at man skulle la barna få snakke når de rakk hånden i været, uansett hva de måtte komme til å si. Barn hadde rett til ytring, nå også nedfelt ved lov med Barnekonvensjonen.

De yngste barna i 5.klassen representerer forskjellige interessekonflikter og vi møter ulike barn, de er lekne, nysgjerrige og frittalende. Noen med interesse for miljø, andre for sminke og mote. Vi ser også en jevn fordeling av utadvendte og innadvendte barn. I første sesong blir elevene presentert som ”de kloke”, ofte har de mer kunnskap og formulerer seg mer korrekt enn hva som er troverdig. I første episode, ser vi et klipp av 5.klasseeleven Anders som er trafikkhjelp utenfor skolen. Han hjelper skolebarna å komme seg over gaten. Det kommer en blankpolert Mercedes kjørende, bilen tuter på Anders. Anders setter hendene demonstrativt i siden og ser litt oppgitt på føreren. Deretter kysser han hånden sin og plasserer den forsiktig på panseret. Her blir bilen belønnet for å ha stoppet mens føreren får et oppgitt blick fra Anders. Dette er et av mange eksempler hvor barn blir framstilt som de kloke.

”Borgen skole” viser barn som i noen situasjoner mestrer livet bedre enn voksne, vi ser en omvendt barn-voksen-relasjon. Vi møter voksne som ikke takler livet, og barn som framstilles som ”det kompetente barnet”. Serien ble skrevet i perioden hvor barndomssosiologien blomstret og barna ble tatt på alvor som aktører i samfunnet. Vi kan se at serien i mange tilfeller viser oss at barna har rett, og de voksne tar feil. Dette igjen reflekterer et syn på barn og voksne som ”human becomings”. At barna på lik linje med de voksne er selvstendige aktører med egenverdi, som kan ta feil. Dette synet hadde også sosiologen Nick Lee, som mente at alle mennesker både voksne og barn egentlig hele livet er ”human becomings”, de er ikke utlært (Lee i Hake 2006:207). Bråkebøtta Annette fra ”Borgen skole” beskriver dette fint under en samtalegruppe i sesong 3. Hun forteller om en gang hun ble tatt for nasking i en butikk. Konsekvensene ble store og hun fikk mye kjeft, blant annet av butikksjefen. Noen år senere viste det seg at butikksjefen hadde blitt siktet for svindel og skatteunndragelse. Med dette eksempelet viser serien oss at voksne kan gjøre feil, på lik linje med barn og unge. Moralen går ut på at det ikke alltid er voksne som vet best. At barn og voksne på mange måter stiller ganske likt når det kommer til å gjøre feil i livet. Ingen er utlært uansett alder.

Etter at Barnekonvensjonen trådte i kraft ble det lovbestemt hvordan barn og unge skulle ha det i Norge. De fikk nedskrevne rettigheter, de skulle lyttes til og hadde krav på deltakelse (FN- sambandet). Barndomssynet fikk en dreining mot et ”fortolkende aktørperspektiv”. Barna ble mer fremtredende og skulle bli gitt en tydeligere stemme. Det skulle rettes en større

oppmerksomhet mot den konteksten som barn levde i (Hake 2006:200). Dette gjør ”Borgen skole” ved å legge handlingen til skolen, som er en kjent arena for de fleste barn. Vi møter sjelden voksenpersoner, med unntak av når de fungerer som lærere. Det er barna som drar handlingen, de som løser konflikter og de som redder hverandre fra ulike situasjoner. Barndomssynet som ligger til grunn for ”Borgen skole” viser oss barn og unge som bryr seg om politikk. Serien skulle opplyse barn og unge om skoleøkonomi og miljøvern. Historisk sett begynte man å bevege seg inn i en tid hvor barn og voksne ble mer likestilt. Det ble forventet at voksne skulle lytte til barn på lik linje som barn lyttet til voksne. Vi møter likevel forskjellige typer voksne presentert i serien, hvor noen ser på barna som ”human beings” og andre ser på dem som ”human becomings”. Forholdet mellom barn og lærer i ”Borgen skole” er relativt godt. Lærerne framstår noe vekslende. Men karakterene som er mest framtrædende framstår som kjærlige og rettferdige ovenfor elevene. De virker også stolte av sitt arbeid. Foreldre blir vi nesten ikke presentert for og det er derfor vanskelig å få dannet et godt bilde av denne rollen.

”Borgen skole” er et godt eksempel på at barndomsforestillinger kan eksistere parallelt, slik Eckert også hevdet. Dette er en serie som viser oss litt av alle barndomssynene vi har fått presentert i denne oppgaven. Vi ser deler av en idyllisk framstilling av barndommen hvor alle elevene er på skolen, de bryr seg om samfunnsrelaterte temaer og er både kloke og ansvarsfulle. I tillegg ser vi deler av den pedagogiske barndommen, når elevene dikter pedagogiske sanger og rektoren legger fram skoleprosjekter nøyaktig etter boken. Vi ser også deler av et barnesentrert barndomssyn, når elevene får plass til å ytre seg, noe vi ser ved at en elev får være med på budsjettforhandlinger med kommunen.

Barndomssynet i ”Johnny og Johanna”

I ”Johnny og Johanna” møter vi fornuftige barn og unge. De blir presentert som mer handlende enn i tidligere serier som ”Borgen skole”, barna sier ikke lenger kun sin mening, de gjør også ofte noe med den. Barna er selvsikre, ansvarsfulle og tøffe, og de har sine egne liv. Vi møter barn med problemer og utfordringer av ulik karakter, alt fra tøffe Johnny med høydeskrekk til lille mørkeredde og engstelige Robert. Vi møter barn med forskjellige bakgrunner, de går alle på samme skole, men kommer fra forskjellige familier og familiesituasjoner. Anne kommer fra en diplomatfamilie med penger, Johnny fra en liten familie med smal økonomi, Johanna fra en familie med høyt utdannede foreldre med god økonomi, og Robert kommer fra en liten familie med hyppige besøk fra barnevernet. Vi får

innblikk i barndommen til barna som bor i den samme gata. Vi ser hvor forskjellig den kan være, på tross av at den kan virke så lik ved første øyekast. Vi møter barn som må takle voksne problemer, som å hente posten og passe på at regninger blir betalt. Vi møter barn som hjelper hverandre, enten det er ved å dekke over og verifisere løgner eller det er å samle inn penger slik at vennene ikke blir banket opp. ”Johnny og Johanna” fremstiller barn som tøffe nok til å takle det meste, serien viser barn som har måttet håndtere ganske mye i en tidlig alder.

Serien har flere voksenkarakterer enn hva ”Borgen skole” hadde. Likevel møter vi færre lærere. Forholdet mellom barn og lærer i ”Johnny og Johanna” er distansert. Lærere hadde en veldig klar rolle som opplyser, ikke oppdrager. Og de virket ganske misfornøyde med sine roller som lærere. Forholdet barn har til foreldre i denne serien er mye bedre. De har tette bånd og snakker med hverandre om mye. De forhandler og har en generell god kommunikasjon. Serien viser også at barn har en større forståelse og i mange sammenhenger takler situasjoner bedre enn voksne. Et eksempel på dette er når den tidligere straffedømte Eddie forteller klassene på skolen om sin tid som bankraner. Dette er et ganske tøft og vanskelig tema, både for Johnny som sønn til den kriminelle, og for Eddie som er den kriminelle. Her takler lærerne situasjonen dårlig og ønsker at Eddie suspenderes. Barna derimot er opptatt av å få svar på det de lurte på. De voksne har dømt Eddie lenge før de har hørt historien. Her ser vi at barn faktisk blir fremstilt som mer rettferdig enn de voksne.

Karakterene fremstår som sårbare, men dette er også hva som gjør dem menneskelige. Det ville vært unaturlig om Johnny ikke bar en sorg etter tapet av sin mamma. Eller at Johanna bar på en bekymring over broren som lå i koma. Dette er situasjoner hvor barna blir framstilt som sårbare. Det at man velger å vise alle disse situasjonene viser også at man ser på publikum som robuste og i større grad som ”human beings” i samfunnet, de er aktører i sine egne liv. Det er ikke bare i sine egne liv at barna er sterke aktører. Noen ganger opererer de også som sterke aktører i de voksnes liv. Dette understreker antakelsene om at grensene mellom barn og voksne er blitt mindre, og at barna er mer involverte i de voksnes liv. Det blir mindre tid til barndomsidyll og man tar fatt på voksenproblematikk i en tidligere alder.

Barndomssynet i ”Jenter”

”Jenter” viser moderne barn som har det økonomisk godt. De tar ikke fatt på store samfunnsproblemer som barna i ”Borgen skole”, eller familiære problemer som barna i

”Johnny og Johanna”. De interesserer seg for seg selv og sine nærmeste venner. De sørger for å ha det godt med seg selv og få den tilbakemeldingen de trenger av sine venner. Vi møter fire barn som alle har de samme forutsetningene for å takle overgangen fra barn til ungdom, men de velger å takle utfordringen forskjellig. Noe som vises allerede under seriens presentasjonsvideoer. I sesong 2 møter vi hovedperson Emilie, hun får en presentasjon hvor hun gjør en såkalt ”harlem shake”. En ”harlem shake” er en dans, dansesjangeren går ut på å riste og bevege på seg med ukontrollerte bevegelser. Det ble en periode en trend å legge ut såkalte ”harlem shake” videoer på nettstedet Youtube. Videoene gikk ut på at man iscenesatte en vanlig scene hvor en person begynte å danse ”harlem shake” rundt vanlige mennesker som gjorde hverdagslige ting, deretter skulle resten av folkene i scenen etter hvert begynne å danse. Alle danser forskjellig og det er ingen mening med bevegelsene man gjør, alt er litt surrealistisk og merkelig. Dette var som sagt en trend på Youtube som flere og flere slang seg på, også NRK Super. De presenterte Emilie ved at hun startet å danse ”harlem shake” i klasserommet. Tora som er en helt annen karakter og hovedperson i sesong 3 får en presentasjonsvideo hvor hun sitter på biblioteket og dagdrømmer. I drømmen prøver alle guttene i klassen å kysse henne og hun får panikk. Disse videoene sier mye om de to jentene. Emilie er den litt smågale du ikke helt vet hva vil finne på, og Tora er den forsiktige engstelige jenta. Mellom disse to motsetningene finner vi Maya og Vanessa. Hvor Maya representerer den alternative vegetarianeren, som er medlem i NOAH- organisasjon for dyrs rettigheter, og Vanessa som representerer et barn som blir tvunget til å vokse opp for tidlig. Vanessa bor sammen med lillesøster og mor, hvor mor jobber store deler av døgnet, derfor må Vanessa sørge for at lillesøsteren gjør lekser, legger seg i tide og har mat på bordet. Vi møter barn av den digitale generasjonen. Mye av det vi får presentert av handling skjer på bakgrunn av noe som har skjedd på nett. Enten det er rykter om kjærestepar spredd via bilder eller om det er stygge kommentarer som er lagt ut på barnas Facebookprofiler. Serien viser barn som er små voksne. Barn som går på fester, danser, lager middag og styrer hjemme, de har meninger og temperament. De drikker kaffelatte på kafé, de har mobiltelefoner, ipader og et svar på det meste.

Nettserien viser barn som ”human beings”. Serien presenterer et syn på barn som selvstendige nok til å fikse sine egne problemer. Når Vanessa har rotet seg opp i Instagramprofilen og blitt skolens største mobber, ber hun ikke voksne om hjelp. Hun forstår selv at hun må stå fram, med litt hjelp av sine jevngamle venner. Her finnes et syn på barn

som reflekterte nok til å hankses med egne problemer uten innblanding fra voksne. Barn blir framstilt som robuste nok til å takle det som kommer mot dem. De spør ikke voksne om hjelp. Et eksempel på dette er når Tora har blitt hengt ut på nett. Toras to pappaer kaller inn til familieråd, for å snakke om hvordan de skal håndtere dette. Fedrene forsøker å fortelle Tora at de må snakke med skolen og finne ut av hva som har skjedd og hvorfor. Tora har da allerede snakket med skolen og forteller at de skyldige har fått sin straff. Barn fremstilles som aktive og handlende. Barndomssynet er ikke idyllisk eller spesielt pedagogisk på noen måte. Barns hverdag blir presentert, en hverdag med nettmobbing, dilemmaer, drittstlenging verbalt og skriftlig. Serien understreker et syn på barn som handlekraftig nok til å ordne opp selv. Forholdet mellom barn og lærer vises som profesjonelt. Lærerne blir framstilt som rolige og trygge i sine roller. Mens foreldrene blir framstilt som noen som prøver for hardt å bli godtatt. Serien viser oss også at lærere og voksenpersoner ikke er så viktig, de lever ikke i barnas univers og det blir derfor heller ikke viet spesielt mye tid til samhandling mellom barn og voksen.

Serien ”Jenter” viser oss hvordan barndommen har forandret seg, hva barna har sluttet å gjøre for eksempel, grunnet de nye levekårene. Vi blir presentert for barn som ligger i sengene sine og snakker med hverandre på nettbrett. Hvis de skal snakke sammen så ringer de hverandre opp på ”Skype” eller ”Facetime”, de ringer ikke på døren slik vi så dem gjøre i ”Borgen skole”. De sender heller ikke vanlige tekstmeldinger, slik vi så i ”Johnny og Johanna”. Barndommen har definitivt endret hvordan multimediegenerasjonen lever, og dermed også barndommen til en viss grad.

Kort oppsummert

Det er skjedd store endringer i Barne- og ungdomsavdelingens programhistorie, både tematisk og stilistisk. ”Borgen skole” tematiserer voksne samfunnsrelaterte saker som miljø og økonomi. ”Johnny og Johanna” tematiserer skilsmisser og i større grad eksistensielle temaer. Mens ”Jenter” tematiserer egosentriske ungdomsdilemmaer. Det kan være kritikkverdigg ettersom barna i større grad framstår som likegyldige ovenfor temaer som ikke direkte angår dem. Ettersom voksne og barn agerer mindre sammen i denne serien kan dette også være et tap for serien. Måten barn og voksne forholder seg til hverandre, har i tidligere serier som ”Borgen skole” og ”Johnny og Johanna” lært oss noe. Dette er lærdom som mer eller mindre går til spille når voksne er mindre med i seriene. Stilistisk ser vi også store endringer mellom

de analyserte seriene. ”Borgen skole” holdt oss som seere på avstand fra karakterene, ved å ikke definere hvem som var hovedpersoner, ikke bruke nærbilder, og ved at vi i liten grad fikk følge dem privat. ”Johnny og Johanna” slipper oss som seere tett inn på livet, det private familielivet. Nærbilder brukes hyppig, og vi følger de to hovedkarakterene tett. ”Jenter” gir oss også mulighet til å følge karakterene tett, ved hyppig bruk av nærbilder og tett oppfølging. Men i ”Jenter” er det i større grad jentene selv som bestemmer hva vi skal få se, ettersom det er meningen at vi som seere skal tro at det er jentene som skriver og publiserer på bloggen. ”Johnny og Johanna” viser oss ”alt”, mens ”Jenter” viser oss det de ønsker at vi skal se.

Det har også skjedd store endringer i hvordan seriene blir presentert. ”Borgen skole” og ”Johnny og Johanna” ble begge sendt på fjernsyn. ”Johnny og Johanna” hadde riktignok sin egen programside på internett som gjorde at publikum kunne se klipp om igjen, og lese litt om hva som kom til å skje neste episode, men utover det, var det ingen større forskjeller på hvordan serien ble presentert. ”Jenter” derimot blir presentert på en ny måte, gjennom en blogg. Hvor seriens handling utspiller seg daglig og publikum kan følge serien kontinuerlig på digitale medier.

Utviklingen viser at NRKs barne- og ungdomsprogrammer har gått fra å være idylliske og pedagogiske, til å virkelig ta for seg livets harde realiteter for deretter å fokusere kun på hva som opptar barn selv. Det er viktig å få fram at den pedagogiske grunnpakka fremdeles finner sted i dagens barne- og ungdomsserier, men *hvordan* budskapene blir presentert og hvordan synet på hva som er viktig at barn lærer seg og på hvilken måte dette formidles, har endret seg. Dagens barndomssyn viser oss fremdeles barnet som robust. De har blitt eksponert for krig og elendighet i mange år. De er i større grad oppvokst med en større tilgang til nyheter og underholdning. Det som har forandret seg er hvordan man presenterer informasjon og budskap for barna. I ”Falkeklubben” på 60-tallet ble barna ”underholdt” pedagogisk korrekt og beskyttet mot mye av livets realiteter. I ”Flimra” på 70-tallet ble de ikke skånet for noen ting og ble vist harde dokumentarer om små jenter som skulle bli geriljasoldater i Palestina. På 80 og 90-tallet begynte man å spørre hva barna selv interesserte seg for. Etter 2000-tallet så man på barn og unge som nesten voksne med egenverdi.

Barneprogram i dag må være underholdende, men ikke gå på bekostning av meningen, og på denne måten lever den pedagogiske og den barnesentrerte barndommen side om side i dagens programpolitikk (Hake 2006:199). Det har skjedd store endringer i hva man eksponerte barna

for og hvordan man valgte å gjøre det. I dag vet barn oftere hva de går til når de skrur på fjernsynet eller nettbrettet. De vet at ”Supernytt” tar for seg nyheter, både gode og vonde. De vet også at de i serien ”Jenter” er skånet for prat om krig og voldtekt. I dag produserer avdelingen mer stoff enn tidligere, og det kan derfor virke som at barna blir eksponert for mer. Det som er sikkert er at de har tilgang på mer, ettersom kanalene nå har flere plattformer og større spillerom. Det er plass til det alvorlige i sendeplanen, og det er plass til tull. Dette er også en stor endring siden avdelingens start på 1920-tallet. I dag har de plass, de har plass til å lage noe bare fordi det er gøy. De sloss ikke om en sendetid på 30 minutter.

LITTERATUR:

Buckingham, David (2000): *After the Death of Childhood. Growing Up in the Age of Electronic Media*, Cambridge: Polity Press

Buckingham, David, Hannah Davies, Ken Jones og Peter Kelley Buckingham (1999) *Childrens Television in Britain. History, discourse and policy*. London, the British Film Institute

Bernander, Jon G *Noe for alle alltid* (Strategidokumentet NRK 2006) Fikk tilgang via dokumentarkivet (mail)

Eckert, Gisela (2001) *Wasting time or having fun? Cultural Meanings of Children and Childhood*. Linköping studies in art and science

Gentikow Barbara (2009) *Medievitenskap – mediebruk*. Fagbokforlaget

Glans, Marie (2004) *NRK jakter på ungdomsguru*. VG 19.08.2004 s.54

Grindaker, Siw (2003) *Kritiserer NRKs barne- og ungdomsavdeling: - Dumt å fjerne barnas arena* Dagbladet 08.09.2003 s.52

Hake, Karin (1998) *Barn og unges fjernsynsverden – et utviklingsperspektiv*. Ad Notam Gyldendahl

Hake, Karin (2006): *Historien om Barne-TV. Barndomsbilder 1960 – 2005*, Oslo: Universitetsforlaget

Halse, Ketil Jarl & Eyre-Brook Elisabeth (1977) *Images of youth: Norwegian report*. Saur Verlag KG, München.

Halse Kjetil Jarl, Østbye Helge (2003) *Norsk kringkastingshistorie* Det Norske Samlaget

Johnson, Lauritz (1969) ”*Barn og tv*” Intervju med Lilian Sonning, I Omkring 1972 nr 2. S.28-39

Kjørholt, Anne Trine (2013): ””Childhood studies” and the ethics of an encounter: Reflections on research with children in different cultural contexts”, i Hallvard Fossheim (red.), *Cross-Cultural ChildResearch. Ethical Issues*, Forskningsetiske Komiteer

Kolbjørnsen, Tone i Gentikow, Barbara (2009) *Medievitenskap – mediebruk*. Fagbokforlaget

Larsen, Peter (2005) *Filmmusikk, historie, analyse og teori*. Universitetsforlaget

Larsen Peter (2008) *Medievitenskap bind 2 – Medier – Tekstteori og tekstanalyse*. Fagbokforlaget.

Lee, Nick (2001) *Childhood and society, growing up in a age of uncertainty*. Buckingham and Philadelphia: open universyity press

Messenger Davies, Máire (2010): *Children, Media and Culture*, New York: Open University Press

Nazneen, Khan (1995) *Åtte ½ ett år etter* (avis) tilgjengelig <https://web-retriever-info-com.pva.uib.no/services/archive/search> Nedlastet 21.08.2015

Olesen, Jesper (2000) *Børn som tv-seere*. København, Socialpædagogisk bibliotek, Gyldendal

Syvertsen Trine (1997) *Den store TV-krigen, norsk allmennfjernsyn 1988-96* Fagbokforlaget

Tingstad, Vebjørn (2006): *Barndom under lupen. Å vokse opp i en foranderlig mediekultur*, Oslo: Cappelen

Ustvedt, Hans Jacob (1969) *Kringkastingens oppgave og plass i samfunnet*” Foredrag på møte I Kringkastingsrådet, januar 1969. NRK, Kringkastingsrådets arkiv

VG (1972) *Flimra vant UNESCO-prisen* [Avis] 15.06.1972 side 34 (retriever)

Internett

Andersen, Petter 1960 – *NRK starter faste TV-sendinger* [Internett] Tilgjengelig http://www.petterandresen.no/best_years/falkeklubben/index.html Nedlastet 20.08.2015

Almvik, Sivert (2010) *Montages – vi som elsker film* [Internett] *Begrepet Diegetisk/ ikke diegetisk* Tilgjengelig <http://montages.no/2010/07/begrepet-diegetiskikke-diegetisk/> Nedlastet 22.07.2015

Amlo, Karoline (2006) *Vi blir stadig flere* [Internett] Statistisk sentralbyrå Tilgjengelig <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/vi-bliir-stadig-flere> Nedlastet 19.05.2015

Dokumentarkiv *NRK i 2006* - Tilgjengelig:

http://fido.nrk.no/c607289379e4665fdadc3fd1bc3a922c930cc1fca37729c08a400cd4fae31cee/NRK2006_NO.pdf Nedlastet 07.07.2015

- Dybvik, Kjetil (2009) *Er musikk språk? Musikk brukt i film* [Internett] Tilgjengelig
<https://kdybvik.wordpress.com/eksamensmappe/populærvitenskaplig-artikkel/> Nedlastet
17.06.2015
- Ertesvåg, Sigrun K (2013) Store Norske Leksikon *Digital mobbing* [Internett] Tilgjengelig
https://snl.no/digital_mobbing Nedlastet 16.04.2015
- FN-sambandet (2014) *FNs konvensjon om barnets rettigheter (Barnekonvensjonen)* [Internett]
Tilgjengelig: <http://www.fn.no/Bibliotek/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-konvensjon-om-barnets-rettigheter-Barnekonvensjonen> Nedlastet 12.11.2014
- Fordal, Jon Annar (2014) *Fjernsynets historie* [Internett] Tilgjengelig på
http://www.nrk.no/informasjon/sa-mange-ser_-surfer-og-horer-1.6520040 Nedlastet
01.10.2014
- Fordal, Jon Annar (2015) *Fjernsynets historie* [Internett] Tilgjengelig
<http://www.nrk.no/organisasjon/fjernsynets-historie-1.6512060> Nedlastet 15.03.2015
- Hansen, Magne (2013) *Bli ny sjef for NRK Super* [Internett] Tilgjengelig
<http://www.nrk.no/kultur/blir-ny-sjef-for-nrk-super-1.11090921> Nedlastet 26.06.2015
- Hauge, Jeanette Pjaaka (2008) *De var Norges kuleste elever* [Internett] Tilgjengelig
<http://www.kjendis.no/2008/07/17/541051.html> Nedlastet 11.04.2015
- Haugsvær, Nicoline (2014) *Osloby.no, Skolebarn mobbes på anonyme Instagram-kontoer* [Internett]
Tilgjengelig <http://www.osloby.no/nyheter/Skolebarn-mobbepa-anonyme-Instagram-kontoer-7780902.html> Nedlastet 02.03.2015
- Henriksen, Arve (2011a) *Skal ta barna fra Disney kanalene* [Internett] Tilgjengelig
<http://www.aftenposten.no/kultur/tv/Skal-ta-barna-fra-Disney-kanalene-6497059.html>
Nedlastet 03.07.2015
- Henriksen, Arve (2011b) *Ble den første reality-stjernen* [Internett] Tilgjengelig
<http://www.aftenposten.no/kultur/tv/Ble-den-forste-realitystjernen-6556657.html> Nedlastet
21.08.15

- It medier.dk - *Filmiske virkemidler* [Internett] Tilgjengelig [http://it.medier.viauc.dk/1Videofilm/Analyse/Filmanalyse\(Lis\)/Filmiske%20virkemidler.htm](http://it.medier.viauc.dk/1Videofilm/Analyse/Filmanalyse(Lis)/Filmiske%20virkemidler.htm)
Nedlastet 17.03.2015
- Medietilsynet (2014) *Foreldre om småbarns mediebruk - Foreldres syn på barns (1-12 år) bruk og opplevelser av medier* [Internett] Tilgjengelig
http://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/2015/rapport_foreldre_smabarns_mediebruk_2014.pdf Nedlastet 04.06.2015
- Medienorge (2014) [Internett] Tilgjengelig <http://www.medienorge.uib.no/statistikk/medium/tv/219>
Nedlastet 19.05.2015
- Mjøs, Astrid (2011) Barn som kompetente mediebrukere – en studie av NRK Super [Internett]
Tilgjengelig: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/27346/Mjxs-Masteroppgave.pdf?sequence=2> Nedlastet 05.05.2015
- Mon, Su Thet (2011) *Ny gjennomgang av Trekant i Kringkastingsrådet* [Internett] Tilgjengelig
<http://www.nrk.no/kultur/trekant-til-kringkastingsradet-1.7907420> Nedlastet 14.03.2015
- Noer, Sandra Mei Ling (2009) *Nå kommer nyheter for barn!* [Internett] Tilgjengelig på
<http://nrksuper.no/super/blog/na-kommer-nyheter-for-barn/> Nedlastet 05.06.2015
- Nordiske mediedager 2015 [Internett] Tilgjengelig
<http://www.nordiskemediedager.no/program/2015/jenter-norsk-nettdrama-med-50-millioner-klikk/> Nedlastet 01.05.2015
- Nordiske Mediedager 2015 videokonferanse 07.05.2015 *Jenter – norsk nettdrama med 50 millioner klikk!* [Internett] Tilgjengelig <https://www.youtube.com/watch?v=byhfs7qYVHc> Nedlastet 11.05.2015
- NRK *Falkeklubben* (2014) [Internett] Tilgjengelig på
<http://www.nrk.no/skole/klippdetalj?topic=nrk:klipp/481650> Nedlastet 02.03.2015
- NRK (2008) *NRK og politikken* Tilgjengelig: <http://arkiv.nrk.no/programoversikt/avansert/index219c-2.html> Nedlastet 14.07.2015

- NRK Skole (2004) *Tilbakeblikk på "Halvsju"* [Fjernsynsdokumentar] Tilgjengelig
<http://www.nrk.no/skole/klippdetalj?topic=nrk:klipp/657231> Nedlastet 05.2015
- NRK Super (2012) *NRK Super barnas univers* [Internett] Tilgjengelig her: tilgjengelig
http://nrksuper.no/super/files/2012/03/Super_Flyer.pdf Nedlastet 08.2014
- NRK – tilbakeblikk på halvsju (2004) *Tilbakeblikk på halvsju* [Internett] Tilgjengelig
<http://www.nrk.no/skole/klippdetalj?topic=nrk:klipp/657231> Nedlastet 22.08.2015
- Rasmussen, Rune (2014) Barnevakten.no – *På tide at NRK Super tar grep etter "Jenter"-inspirert mobbing*, [Internett] Tilgjengelig <http://www.barnevakten.no/-paa-tide-at-nrk-super-tar-grep-etter-jenter-inspirert-mobbing/> Nedlastet 03.12.2014
- Rotor (2001) *Etter skoletid – leksehjelp på nettet*. Tilgjengelig
http://www.nrk.no/programmer/tv/etter_skoletid/1259864.html Nedlastet 01.08.2015
- Snartmamma.no - *Johnny og Johanna NRK – hvilken aldersgruppe?*
[Internett] Tilgjengelig <http://forum.snartmamma.com/showthread.php?t=149480> Nedlastet 11.07.2014
- Stokkedal, Sissel, Tørdal, Ragna Marie (2015) NDLA - *Klipping og klipperytme* [Internett]
Tilgjengelig <http://ndla.no/nb/node/116447> Nedlastet 14.10.2014
- Tapscott, Don (2009) *Growing up Digital: How the net generation is changing your world* [Internett]
Tilgjengelig på: <http://www.growupdigital.com/downloads/chapter.pdf> Nedlastet 22.08.2014
- Thomassen, Sigrun Landro (08.03.2012) *Egen barneavis fra Aftenposten* [Internett] Tilgjengelig på
<http://www.barnevakten.no/egen-barneavis-fra-aftenposten/> Nedlastet 17.09.2014
- Toldnæs, Jens Petter (2015) Store Norske leksikon - *Norges Naturvernforbund* [Internett] Tilgjengelig
på https://snl.no/Norges_Naturvernforbund Nedlastet 02.05.2015
- Valle, Marius (2006) *Norsk barne-TV Emmy-nominert* [Internett] Tilgjengelig
http://www.tek.no/artikler/norsk_barne-tv_emmy-nominert/62869 Nedlastet 02.08.2015
- Vold, Kristin Eriksen, Tørdal, Ragna Marie (2015) *Karakterer og konflikter i filmfortelling* [Internett]
Tilgjengelig på <http://ndla.no/nb/node/98733> Nedlastet 17.09.2014

Wikipedia (2014) ”*Borgen skole*” [Internett] Tilgjengelig på
[https://no.wikipedia.org/wiki/Borgen_skole_\(TV-serie\)](https://no.wikipedia.org/wiki/Borgen_skole_(TV-serie)) Nedlastet 07.11.2014

Wikipedia (2014) ”*Johnny og Johanna*” [Internett] Tilgjengelig på
https://no.wikipedia.org/wiki/Johnny_og_Johanna Nedlastet 10.11.2014

Wikipedia (2014) ”*Kinematografi*” [Internett] Tilgjengelig på
<https://no.wikipedia.org/wiki/Kinematografi> Nedlastet 02.03.2015

Wikipedia (2015) *NRK Super* [Internett] Tilgjengelig på
https://no.wikipedia.org/wiki/NRK_Super#cite_note-4 Nedlastet 04.10.2014

Wikipedia (2015) *Åtte ½* [Internett] Tilgjengelig https://no.wikipedia.org/wiki/Åtte_%26_1/2
Nedlastet 20.08.2015

Winterkjær, Ståle (2004) *Nedtur etter milliongevinst i TV3 ”Baren”* [Internett] Tilgjengelig
<http://web.retrieverinfo.com.pva.uib.no/services/webdocument?documentId=0023042004020303924229&serviceId=2> Nedlastet 01.08.2015

Analysemateriale

Borgen skole klasse 6B, 1989, NRK barne- og ungdomsavdelingen, Oslo

Borgen skole klasse 7B og 4A, 1990, NRK barne- og ungdomsavdelingen, Oslo

Borgen skole klasse 8B og 5A, 1990, NRK barne- og ungdomsavdelingen, Oslo

Alle sesonger tilgjengelig <https://tv.nrk.no/serie/borgen-skole>

Johnny og Johanna Familien, 2004, NRK Barne- og ungdomsavdelingen, Oslo

Johnny og Johanna Kjærlighet og ulykke, 2005, NRK Barne- og ungdomsavdelingen, Oslo

Johnny og Johanna Nye utfordringer, 2006, NRK Barne- og ungdomsavdelingen, Oslo

Deler av sesong tilgjengelig <https://www.youtube.com/watch?v=hSIxmLkOAtI>

Jenter – Maya, 2013, NRK Super, Oslo

Jenter – Emilie, 2013, NRK Super, Oslo

Jenter – Tora, 2014, NRK Super, Oslo

Jenter – Vanessa, 2014, NRK Super, Oslo

Alle sesonger tilgjengelig <http://tv.nrksuper.no/serie/jenter>